

Försvarsutskottets betänkande

1984/85:9

om planering och anslag för totalförsvaret (prop. 1984/85:100 bil. 6 och skr. 1984/85:148)

I betänkandet behandlas förslag som regeringen — efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Anders Thunborg — har förelagt riksdagen i proposition 1984/85:100 bilaga 6, i det följande kallad budgetpropositionen. Förslag i budgetpropositionen (s. 72—73) om värnpliktsförmåner har riksdagen redan behandlat (FöU 1984/85:7, rskr. 131). Regeringens förslag till anslag under rubriken Räddningstjänst (s. 298—306) bereds av bostadsutskottet.

Regeringens skrivelse till riksdagen (skr. 1984/85:148) om vissa åtgärder för att säkerställa försvarsmaktens behov av flygförare anknyter till en redovisning i budgetpropositionen (s. 48—49) om avgångar av flygförare. Skrivelsen behandlas i detta betänkande under punkt 7.

I betänkandet behandlas också 95 motionsyrkanden. Motionerna är väckta under den allmänna motionstiden i januari 1985. En sammanställning av motionsyrkandena finns i bilaga 1. Där framgår var i betänkandet de olika yrkandena behandlas.

Sammanfattning

Betänkandet gäller i huvudsak planering och anslag för det militära försvaret och civilförsvaret samt för ekonomiskt försvar och övrigt totalförsvar.

Genom budgetpropositionen har riksdagen på vanligt sätt fått ta del av en redogörelse och vissa synpunkter angående säkerhets- och försvarspolitiken. Utskottet anser enhälligt att riksdagen bör lämna utan erinran vad försvarsministern har anfört.

Beträffande verksamheten inom det militära försvaret under innevarande budgetår anser utskottets majoritet att riksdagens tidigare beslut om en begränsning av priskompensationen för år 1984 till högst 4 % skall ligga fast. Utskottets företrädare för m, c och fp reserverar sig. De anser att ca 270 milj. kr. bör återföras till resurserna för planeringen.

I avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling delar utskottet försvarsministerns uppfattning i fråga om krigsorganisationens utveckling, besparingsprogrammet, fredsorganisationens utveckling, personalfrågor, frivilliga försvarsorganisationer och utveckling av informationssystem. En rad motioner avstyrks enhälligt, bl. a. med hänvisning till arbetet i 1984 års försvarskommitté.

En majoritet av s och fp delar försvarsministerns uppfattning att det ekonomiska läget motiverar försiktighet med nya beställningar av materiel för det militära försvaret. Företrädarna för m och c åberopar fyrpartiöverskommelsen om försvaret våren 1984 och reserverar sig till förmån för större beställningsbemyndiganden än regeringen har föreslagit (sammanlagt + ca 3 150 milj. kr.), dvs. i enlighet med överbefälhavarens förslag.

När det gäller ubåtsskyddet råder enighet i de grundläggande frågorna. Företrädarna för m, c och fp anser att fyra helikoptrar bör kunna överföras från flygvapnet till marinen betydligt snabbare än försvarsministern och utskottets majoritet räknar med. M och c vill skynda på beställningen av ytterligare fyra kustkorvetter för ubåtsskydd och anser liksom överbefälhavaren att marinen successivt bör få personaltillskott för ubåtsskydds-uppgifterna.

Beträffande JAS-projektet, försvarsindustrin och värnpliktsutbildningen råder stor enighet. Utskottets företrädare för c reserverar sig dock till förmån för en ny utredning om de värnpliktigas förmåner m. m.

Utskottet föreslår enhälligt att anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m. förs upp med ett belopp som är drygt 3 milj. kr. större än enligt regeringens förslag. Utgifterna för det militära försvaret avses inte öka genom denna ändring.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner regeringens förslag om civilförsvarets fortsatta utveckling. Anskaffningen av andningsskydd till hela befolkningen bör enligt försvarsministern och utskottets majoritet slutföras senast budgetåret 1994/95. Företrädarna för m och c anser att anskaffningen bör slutföras under budgetåret 1992/93 i enlighet med inriktningen enligt 1982 års försvarsbeslut. M önskar att civilförsvarets A-enheter skall övas vart tredje år i stället för vart fjärde som försvarsministern och utskottets majoritet anser. Enligt fp bör skyddsrumsbbygandet minskas i vissa områden, i avvaktan på att kommunerna blir färdiga med sina skyddsplaner.

Regeringens förslag om det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling tillstyrks enhälligt. Beträffande anslaget till beredskapslagring och industriella åtgärder för det ekonomiska försvaret finns två reservationer. Enligt den ena (fp) bör anslaget vara 20 milj. kr. mindre än regeringen har föreslagit. Enligt den andra (m) bör anslagsmedlen utnyttjas annorlunda än regeringen har tänkt sig. Reserverna vill att beklädnadsprogrammet skall få 20 milj. kr. mindre. Enligt m-reservationen bör beloppet användas för lageruppbbyggnaden i fråga om importkänsliga metaller och kemiska produkter.

Enligt 1982 års försvarsbeslut skulle civilbefälhavarnas kanslier tillföras ytterligare personal, sammanlagt 14 tjänster. Med tre nya tjänster budgetåret 1985/86 återstår härav fem tjänster. Företrädarna för m och fp hävdar i en reservation att riksdagen bör begära av regeringen att de resterande tjänsterna skall tillkomma budgetåret 1986/87.

I övriga delar tillstyrker utskottet med något undantag att riksdagen godkänner regeringens förslag eller lämnar utan erinran vad försvarsmministern har anfört. 19 reservationer och tre särskilda yttranden redovisas i innehållsförteckningen.

1 Försvarsdepartementet m. m.

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 8—10) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 anvisa medel för försvarsdepartementet m. m. enligt följande sammanställning.

Anslag			Belopp (kr.)
A 1.	Försvarsdepartementet (s. 8)	förslagsanslag	30 200 000
A 2.	Vissa nämnder m. m. inom totalförsvaret (s. 8—9)	förslagsanslag	6 150 000
A 3.	Kommittéer m. m. (s. 9—10)	reservationsanslag	8 200 000
A 4.	Extra utgifter (s. 10)	reservationsanslag	535 000

Utskottet

Enligt riksdagens beslut vid riksmötet 1981/82 räknas kostnaderna för försvarsdepartementet m. m. fr. o. m. budgetåret 1983/84 inte in i utgiftsramen för det militära försvaret. De anslag som behandlas under denna punkt ligger alltså utanför utgiftsramarna för det militära försvaret och civillförsvaret.

Från anslaget Vissa nämnder m. m. inom totalförsvaret utgår bl. a. bidrag till Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum. Stiftelsen har i anslagsframställningen för budgetåret 1985/86 begärt bidrag med 3 050 000 kr. I budgetpropositionen beräknas 2 575 000 kr. för ändamålet. Enligt vad utskottet har inhämtat är det begärda bidraget en förutsättning för att stiftelsen skall kunna genomföra en kursverksamhet som står i proportion till den nyligen genomförda utbyggnaden av kursgården (jfr prop. 1983/84:100 bil. 6, FöU 15, rskr. 219 och FöU 1984/85:4, rskr. 34). Enligt utskottets mening bör anslaget beräknas så att bidraget till stiftelsen kan utgå med det begärda beloppet. Under anslaget bör därför anvisas 6 625 000 kr.

Utskottet har i övrigt inte något att invända mot regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen till Försvarsdepartementet för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 30 200 000 kr.,

2. att riksdagen med anledning av propositionen till *Vissa nämnder m. m. inom totalförsvaret* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 6 625 000 kr.,
3. att riksdagen till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 8 200 000 kr.,
4. att riksdagen till *Extra utgifter* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 535 000 kr.

2 Förberedelser för 1987 års totalförvarsbeslut

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 11 — 12) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om förberedelser för 1987 års totalförvarsbeslut.

Utskottet

Föredragande statsrådet redogör inledningsvis för olika beslut av riksdagen som efter 1982 års totalförvarsbeslut påverkar ambitioner och resurser för verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret.

Regeringen avser att efter årsskiftet 1986-1987 förelägga riksdagen förslag till säkerhetspolitikens inriktning och totalförsvarets fortsatta utveckling efter budgetåret 1986/87. Underlag till regeringen kommer att lämnas av bl. a. 1984 års försvarskommitté. Utskottet vill i det sammanhanget påminna om vad riksdagen (FöU 1983/84:6, rskr. 72) hösten 1983 som sin mening gav regeringen till känna med anledning av förslag från riksdagens revisorer om riksdagen och försvarsplaneringen. Bl. a. uttalades att utredningsresultat rörande riksdagens inflytande på försvarsplaneringen bör kunna underställas riksdagen senast i samband med 1987 års totalförvarsbeslut.

Utskottet har inte något att invända mot redogörelsen i budgetpropositionen och hemställer

att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

3 Säkerhets- och försvarspolitik m. m.

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 13 — 16) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om säkerhets- och försvarspolitik.

Föredragande statsrådet

Enligt föredragande statsrådet har förhållandet mellan supermakterna under de senaste åren varit mycket kyligt. Den konstruktiva dialog som inleddes under avspänningsperioden i början av 1970-talet avstannade i

stort sett i slutet av 1970-talet. Allt färre kontaktvägar har under senare år hållits öppna. Mot slutet av år 1984 kunde dock en viss ljusning skönjas i och med tillkännagivandet att USA och Sovjetunionen enats om ett sammanträffande på utrikesministernivå för att diskutera viktiga nedrustningsfrågor. Det är ännu ovisst vad detta kan leda till och svårt att se hur spänningen och misstänksamheten inom en nära framtid skulle kunna vändas i samarbete och en konstruktiv dialog.

De spända relationerna mellan supermakterna sätter enligt försvarsministern sin prägel på hela det internationella klimatet. Eftersom supermakterna uppfattar att deras intressen är direkt berörda i många regionala och lokala konflikter i världen, kan även geografiskt begränsade oroligheter få vittomfattande säkerhetspolitiska konsekvenser.

Försvarsministern uttalar att inom båda maktblocken har under senare år försvarsstrategin varit föremål för intensiva diskussioner. Inom Warszawapakten diskuteras i ökad grad möjligheten av utdragna konventionella operationer i samband med ett krig i Europa. Sovjetunionen har deklarerat att man inte kommer att vara först att använda kärnvapen. Inom NATO förefaller det vara en alltmera utbredd åsikt att det upplevda beroendet av tidig kärnvapeninsats bör minskas genom förstärkning av det konventionella försvaret.

Den kvalitativa kapprustningen har fortsatt i ett uppdrivet tempo, medan obetydliga framsteg gjorts under året i rustningskontroll- och nedrustningsfrågor. Den växande fredsrörelsen utgör en sund reaktion mot regeringarnas oförmåga att bryta de etablerade rustningsmönstrens onda cirkel. Huvudansvaret för de uteblivna resultaten i nedrustningsarbetet får — uttalar föredragande statsrådet — bäras av de båda supermakterna.

De nordiska länderna kan enligt försvarsministern inte undgå att beröras av de stormaktsmotsättningar som gäller Europa. Härtill kommer dessutom att det nordiska området i sig successivt vuxit i strategisk betydelse. Huvudorsaken till denna utveckling är utbyggnaden av de sovjetiska marinbaserna på Kolahalvön, vilkas lokalisering till stor del är betingad av globalstrategiska och geografiska faktorer i förening med den vapentekniska utvecklingen. Denna utbyggnad har följts av det norska beslutet om förhandslägring i mellersta Norge av viss utrustning för amerikanska marinkårsförband. Den ökning av den militära aktiviteten i det nordiska området som ägt rum på båda sidor bör i första hand ses som ett led i supermakternas bevakande av sina globala intressen och som en del av den strategiska maktbalansen dem emellan. Utvecklingen får dock på olika sätt återverkningar också för Nordens del. Vårt land befinner sig inte längre i periferin av stormakternas militärstrategiska intressekonflikter. Ett tecken härpå är de allvarliga kränkningar av svenskt territorium som ägt rum under de senaste åren.

Försvarsministern framhåller att respekten för vår säkerhetspolitiska linje kräver att vi redan i fredstid ingriper med största fasthet mot kränk-

ningar av vårt territorium. Betydande resurser har anslagits för att påskynda en förstärkning av utbåtsskyddet. Vår förmåga att upptäcka och ingripa mot främmande ubåtar stärks nu efterhand. Det är vår skyldighet och vår bestämda föresats att med alla till buds stående medel hävda Sveriges territoriella integritet. Regeringen kommer inte att tveka att ingripa mot den eller dem som kränker svenskt territorium. Målet är och förblir att förmå främmande makter att avstå från kränkningar.

Det är ett globalt intresse att kärnvapnens roll i stormakternas relationer reduceras. I de nordiska länderna finns inte några kärnvapen. Det är viktigt att detta förhållande består. Regeringen önskar därför att få till stånd en kärnvapenfri zon i Norden. Syftet med ett zonarrangemang är att främja avspänningen i vår del av världen och att minska risken för kärnvapenanvändning mot det nordiska området. Arbetet för en korridor i Centraleuropa fri från slagfältskärnvapen är också ett led i strävanden att minska spänningen mellan stormaktsblocken. Samtidigt syftar det till att minska risken för att en väpnad konflikt snabbt trappas upp till ett för alla parter förödande kärnvapenkrig. Regeringen avser att fortsätta arbetet med dessa förslag i förvisningen att ett genomförande av dem verksamt kan bidra till att lindra motsättningarna mellan blocken och därmed öka vår egen säkerhet, uttalar föredragande statsrådet.

De senaste årens allvarliga utveckling i världen förändrar enligt försvarsministern inte de grundläggande slutsatser som drogs i 1982 års försvarsbeslut. Trots skärpta stormaktsmotsättningar och ökad militär aktivitet i vårt närområde är det grundläggande mönstret i norra Europa oförändrat. De senaste årens kränkningar av svenskt territorium har föranlett förstärkta insatser för ubåtsskydd. I övrigt kvarstår förutsättningarna för de överväganden som redovisades i samband med det senaste försvarsbeslutet oförändrade. Den svenska säkerhetspolitiken, grundad på vår alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig och stödd på ett för våra förhållanden starkt försvar, ligger fast. Regeringen kommer att fullfölja denna politik med kraft, klarhet och konsekvens. Förtroende för vår vilja och vår förmåga att i krig bevara neutraliteten måste vidmakthållas. Det får varken skapas farhågor eller förväntningar om att Sverige ens under starkt yttre tryck skulle överge sin neutralitetspolitik. Det råder bred uppslutning kring den svenska säkerhetspolitikens principer. Detta är en väsentlig nationell tillgång, avslutar försvarsministern.

Motioner

1984/85:422 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en ändring av vapenfrilagen i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen, om yrkande 1 ovan inte bifalls, hos regeringen begär en översyn av vapenfrilagen.

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkandena

1. att riksdagen uttalar att den i motionen citerade meningen från proposition 1981/82:102, om att materielanskaffningen till det svenska militära försvaret inte får leda till att Sverige kommer i beroendeställning till något annat land, fortfarande skall vara giltig.

9. att riksdagen hos regeringen hemställer om tilläggsdirektiv till försvarsutredningen i enlighet med motionens förslag.

1984/85:1494 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder för att minska sårbarheten i centrala datasystem i enlighet med motionens förslag.

1984/85:1705 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt gäller yrkande 1 att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av svensk försvarspolitik.

1984/85:1708 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om möjligheterna till en psykologorganisation inom totalförsvaret.

1984/85:1710 av Evert Svensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av vapenfrilagen.

1984/85:2423 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 1984 års försvarskommitté bör få i uppdrag att föreslå konkreta åtgärder för att få till stånd en helhetssyn på sårbarhetsfrågorna, i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Säkerhets- och försvarspolitik

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara landets fred, frihet och oberoende. Enligt 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102, FöU 18, rskr. 374) formas säkerhetspolitiken genom samverkan mellan utrikespolitiken, försvarspolitik, vår politik i internationella nedrustningsfrågor, handelspolitiken och biståndspolitik. Utrikespolitiken präglas av en alliansfrihet som syftar till neutralitet om det blir krig i vår omvärld.

För att den svenska säkerhetspolitiken skall vara trovärdig och realistisk måste den — vid sidan av andra säkerhetspolitiska medel — stödjas av ett efter våra förhållanden starkt totalförsvär. Försvarspolitik syftar till att totalförsvaret vid kriser och konflikter i Europa mellan stormaktsblocken skall ha en sådan styrka, sammansättning och beredskap att hot, påtryckningar eller angrepp mot Sverige inte kan bedömas

vara lönsamt för någon. Totalförsvaret har i så fall den önskade fredsbevarande förmågan.

Om Sverige trots alla ansträngningar att stå utanför ändå blir indraget i ett krig skall alla tillgängliga resurser koncentreras på ett kraftfullt försvar och på en politik som bevarar landets frihet.

Utskottet har inte något att invända mot föredragande statsrådets redogörelse och bedömningar i budgetpropositionen. Liksom försvarsministern anser utskottet att det är en väsentlig nationell tillgång att det råder bred uppslutning kring den svenska säkerhetspolitikens principer.

I centerpartiets motion 1705 behandlas inriktningen av den svenska försvarspolitik. Enligt motionärerna kommer våra försvarspolitiska åtgärder alltmer att få betydelse för den militära stabiliteten redan i fredstid i det nordiska området.

Motionärerna uttalar att ingen — vare sig i Sverige eller i omvärlden — skall kunna tvivla på vår vilja och beslutsamhet att efter vår yttersta förmåga hävda våra gränser och vårt territorium. Försvarsmakten skall vara fredsbevarande, stabiliserande och krigsavhållande. Invasionsförsvaret har grundläggande betydelse. Det militära försvarets utrustning, organisation och utbildning måste successivt anpassas till utvecklingen i omvärlden. Försvarsmakten måste enligt motionärerna i alla avseenden kunna bidra till neutralitetspolitikens trovärdighet. De hot vi kan utsättas för under fred, i krislägen och vid en överraskande hastig inledning av en militär operation måste vi kunna möta med ett starkt försvar. Vi måste förbättra vår förmåga att höja beredskapen från grundberedskap.

Utskottet anser att uttalandena om försvarspolitik i motion 1705 (c) står i god samklang med ambitionerna enligt 1982 års försvarsbeslut och därefter gjorda ställningstaganden av riksdagen. Det finns därför inte anledning för riksdagen att i enlighet med motionsyrkandet rikta ett tillkännagivande till regeringen.

Vänsterpartiet kommunisterna instämmer genom motion 984 i försvarsministerns säkerhetspolitiska överväganden. Norden och därmed Sverige ligger inte längre i någon utkant av stormaktsblockens intresseområde. Detta kräver enligt motionärerna ökad uppmärksamhet på det svenska totalförsvarets utformning och kapacitet.

I samband med 1982 års totalförsvarsbeslut behandlade dåvarande försvarsministern en rad förutsättningar för att omvärlden skall ha förtroende för vår vilja och respekt för vår förmåga att orubbligt hålla fast vid den svenska säkerhetspolitiska linjen — alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. Han uttalade bl. a. (prop. 1981/82:102 bil. 1 s. 21):

Anskaffningen av för försvaret väsentlig materiel får inte ske så att Sverige kommer i en beroendeställning till andra länder av sådan art att den kan utnyttjas för påtryckningar eller så att vi i en krissituation står utan viktig materiel.

Det citerade uttalandet återopas i motion 984. Enligt motionärerna finns det skäl att hysa oro för det ökande utlandsberoende på många plan som Sverige som liten nation inte kan undvika. Motionärerna anser att större uppmärksamhet bör ägnas åt faran av alltför stora bindningar till ett ökat militärindustriellt samarbete med den ena av stormaktsallianserna, NATO.

Utskottet vill påpeka att nämnda uttalande tillhör 1982 års försvarsbeslut, som avsåg perioden 1982/83—1986/87. Det ingår därmed i den inriktning av säkerhets- och försvarspolitiken som alltjämt gäller och som regeringen måste beakta. Något uttalande av riksdagen enligt motionsförslaget är därför inte påkallat. Här kan tilläggas att materielanskaffningen till försvarsmakten sedan lång tid till ca 85 % sker från svenska företag. Dessa köper i sin tur vissa komponenter från utlandet. Sammantaget beräknas ca 70—75 % av anskaffningen ske inom landet.

Totalförsvaret

Mål för totalförsvaret och riktlinjer för dess utveckling behandlas av statsmakterna i samband med de långsiktiga försvarsbesluten vart femte år. I det följande tar utskottet upp vissa frågor som rör flera grenar av totalförsvaret och har aktualiserats genom motionsförslag. I bilaga 2 till betänkandet redovisas en sammanställning av hur utgifterna för totalförsvaret och dess komponenter har utvecklats budgetåren 1975/76—1984/85.

Frågor av stor betydelse för totalförsvaret behandlas i propositionerna 1984/85:160 och 161, som nyligen har lämnats till riksdagen.

Flera av de motioner från allmänna motionstiden som har hänvisats till försvarsutskottet gäller sårbarheten i samhället. I partimotion 984 från vänsterpartiet kommunisterna uttalas att insikten om sårbarhetens problem nu börjar få det genomslag som partiet i många år arbetat för. Motionärerna pekar ut sektorer som är mycket sårbara och hävdar att 1984 års försvarskommitté bör få tilläggsdirektiv om ändrad planering mot minskad sårbarhet.

Partimotion 1494 från folkpartiet tar upp samhällets ökade sårbarhet som följd av datoriseringen. Enligt motionärerna bör myndigheterna åläggas att upprätta katastrofplaner med syftning på känsligheten hos myndighetens datasystem för störningar av olika slag.

Motion 2423 (c) gäller åtgärder för att få till stånd en helhetssyn på samhällets sårbarhet. Enligt motionärerna bör 1984 års försvarskommitté få i uppdrag att föreslå konkreta sådana åtgärder. I motionen behandlas bl. a. begreppet sårbarhet, framtida risker för sabotage och andra störningar, utlandsberoendet, sårbarheten på grund av datorisering samt sårbarheten inom råvaruproduktion och livsmedelsindustri.

Samhällets sårbarhet berördes i försvarsbesluten 1977 och 1982 främst med anknytning till den pågående datoriseringen. Den s. k. sårbarhetskommittén och dess efterföljare sårbarhetsberedningen har ägnat sig åt sårbarhet på dataområdet. Beredningen, vars arbete beräknas avslutas under år 1985, har lämnat en rad betänkanden och rapporter som bereds i regeringskansliet.

Statskontoret har i en rapport (1984:29) påvisat stora brister i ADB-planeringen för kriser och krig vid civila beredskapsmyndigheter. Inom försvarsdepartementet övervägs en studie av i vilken utsträckning dator-drift inom de civila totalförsvarsfunktionerna är nödvändig i krig, kritiska faktorer vid drift och underhåll, hur sårbarheten kan begränsas samt om det finns möjligheter att använda reservförfaranden och vilken ambitionsnivå som då kan upprätthållas.

Utskottet konstaterar att vårt samhälle är sårbart i många avseenden. Beträffande sårbarheten i krig har hittills datorsystemen uppmärksamats mest. Utlandsberoende, koncentration, specialisering och teknisk komplexitet medför emellertid sårbarhet därutöver.

Sårbarheten i vårt samhälle kan mötas på skilda sätt. Om man i den fredstida samhällsplaneringen uppmärksammar försvarsaspekterna och delvis tillgodoser dessa minskar behovet av särskild beredskapsplanering. Totalförsvarets chefsnämnd har (Ds Fö 1984:4) utrett dessa frågor. De behandlas i proposition 1984/85:160 (s. 5), som nyligen har lämnats till riksdagen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att sårbarhetsfrågor bör ägnas ökad uppmärksamhet. 1984 års försvarskommitté skall enligt sina direktiv (dir. 1984:14) analysera den svenska samhällsutvecklingen från sårbarhets- och resurssynpunkt och därvid särskilt uppmärksamma sådana delar av samhället där funktionssäkerhet och motståndskraft kan vara av väsentlig säkerhetspolitisk betydelse. I den perspektivplanering som skall ligga till grund för kommitténs ställningstaganden studeras elförsörjningens och telekommunikationernas sårbarhet. På dataområdet och beträffande försörjningen med livsmedel och el finns redan vissa utredningsresultat m. m. Avsikten är att regeringen skall ge försvarskommittén underlag för dess arbete i dessa delar. Enligt direktiven skall kommittén inom de angivna områdena föreslå ambitionsnivåer beträffande den säkerhet som bör eftersträvas och lämna förslag till finansiering av de beredskapsåtgärder som behöver vidtas i fred.

Enligt utskottets mening tar direktiven till försvarskommittén upp de områden som bör ha högsta prioritet när det gäller att motverka sårbarhet på grund av datorisering eller av andra orsaker. Det bör kunna förutsättas att kommittén anlägger en helhetssyn beträffande dessa områden och beaktar sambanden med andra känsliga funktioner, t. ex. transportområdet. Det är angeläget att kommittén tidigt tillförs allt beslutsunderlag som är tillgängligt och därefter ägnar sårbarhetsfrågorna en ingående behandling.

Beträffande försörjningen med livsmedel gäller enligt 1982 års försvarsbeslut att minimibehovet av livsmedel måste kunna säkerställas med hög säkerhet även i långvariga försörjningskriser. Livsmedelsproduktionen skall därför kunna ställas om till i huvudsak självförsörjning. En omställning av jordbruket innebär en förskjutning från animalie- till vegetabilieproduktion. Jordbruksnämndens senaste programplan utgår från de bedömningar och beräkningar och det behov av beredskapsåtgärder som har redovisats av 1983 års livsmedelskommittés expertgrupp för sårbarhetsfrågor. Utskottet vill betona angelägenheten av att sårbarhetsfrågorna på livsmedelsområdet blir ordentligt utredda av 1984 års försvarskommitté.

Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte bör bifalla något av de tre motionsyrkandena om framställning till regeringen angående landets sårbarhet.

I folkpartiets partimotion 422 förordas att lagen (1966:413) om vapenfri tjänst skall ändras eller bli föremål för översyn. Motionärerna anser att det nuvarande förfarandet för prövning av ansökningar om vapenfri tjänst har flera nackdelar. De menar att den sökandes inställning till och kännedom om utredningsförfarandet, hans förmåga att uttrycka sig och eventuella subjektiva värderingar hos vapenfrinämndens utredare kan påverka utgången av prövningen. Enligt motionen bör prövningsförfarandet avskaffas och ersättas av en skriftlig förklaring av den sökande. Förklaringen skulle lämnas efter ett obligatoriskt informationssamtal och åtföljas av ett skriftligt intyg av två personer som åtnjuter allmänt förtroende.

I motion 1710 (s) förordas en översyn av vapenfrilagen utifrån de erfarenheter man fått efter ändringar i lagen år 1978. Översynen bör enligt motionärerna gälla förutsättningarna för vapenfri tjänst, prövningsförfarandet, tjänstgöringsalternativen för vapenfria och ett alternativ till fängelsestraff om en värnpliktig vägrar tjänstgöra.

Utskottet vill framhålla att det svenska militära försvaret bygger på allmän värnplikt för män. Vapenfrilagstiftningen är en undantagslagstiftning enligt vilken värnpliktig som uppfyller vissa förutsättningar får fullgöra vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring med vapen.

År 1978 beslutade riksdagen om en genomgripande förändring av vapenfrilagen (prop. 1977/78:159, FöU 28, rskr. 371). Härvid behandlades bl. a. förutsättningarna för vapenfri tjänst, tjänstgöringsalternativ, tjänstgöringstidens längd, prövningsförfarandet och sanktionsformer vid vägran. Genom ändringarna gavs värnpliktiga större möjligheter att få tillstånd till vapenfri tjänst. Prövningsförfarandet förenklades. Tjänstgöringsalternativen vidgades. Beträffande sanktionssystemet konstaterades att en prövning i det enskilda fallet ofta bör kunna leda till att vägransbrott första gången bestraffas med villkorlig dom jämte böter.

Under riksmötet 1982/83 avslog riksdagen (FöU 1982/83:3) motion

1981/82:1727 (fp) om översyn av vapenfrilagen. Motionen gällde bl. a. prövningsförfarandet och innehöll förslag om ett nytt system som skulle bygga på den sökandes skriftliga förklaring. Det föreslagna systemet för ansökan och prövning återkom i motion 1982/83:1792 (fp), som avslogs av riksdagen i mars 1983. Samma förslag återkom i motion 1983/84:970 (fp), som avslogs i mars 1984. Härvid anförde utskottet (FöU 1983/84:14) bl. a.:

Utskottet vidhåller sin uppfattning om prövningsförfarandet. Utredningarna behövs för att vapenfrinämnden — i enlighet med 1978 års riksdagsbeslut — skall få ett underlag för sin prövning. Det förfarande som föreslås i den nu aktuella motionen och i tidigare motioner innebär att prövningen skulle överlätas på intygslämnare och på den sökande själv. Utskottet vill inte tillstyrka en sådan ordning.

I FöU 1983/84:14 konstaterade utskottet att redovisad statistik visade att det såväl antalsmässigt som procentuellt var allt färre prövningar enligt vapenfrilagen som efter avslagsbeslut resulterade i värnpliktsvägran. De statistiska uppgifter som lämnades i betänkandet återges här med tillägg för utvecklingen under år 1984.

Andelen ansökningar om vapenfri tjänst som avslås av vapenfrinämnden framgår av följande tabell.

År	Avgjorda	Därav avskrivna	Bifallna	Avslagna	% Avslag
1977	2 180	195	1 205	780	35,8
1978	2 267	304	1 241	722	31,8
1979	3 514	359	2 613	542	15,4
1980	3 531	332	2 629	570	16,1
1981	4 546	334	3 515	697	15,3
1982	4 645	308	3 451	886	19,1
1983	4 155	306	2 957	892	21,4
1984	4 276	293	3 026	957	22,4

Ett antal värnpliktiga som fått avslag av vapenfrinämnden anför besvär hos regeringen. Av dessa har regeringen under åren 1980—1984 varje år bifallit mellan 7 och 15 besvär. Nettoantalet avslagna ansökningar (NAA) och det antal av dessa som leder till värnpliktsvägran (AVV) framgår av följande tabell (uppgifter för 1984 är preliminära).

År	NAA	AVV	Värnpliktsvägran i % av NAA
1980	563	164	29,1
1981	689	163	23,7
1982	871	147	16,9
1983	880	92	10,5
1984	944	85	9,4

När utskottet under föregående riksmöte behandlade *prövningsförfarandet* lämnades vissa uppgifter om detta och om vapenfrinämndens erfarenheter. Antalet svårbedömda fall ansågs ha ökat. Enligt uppgifter i år försvaras bedömningen av att de sökande inte sällan anför oklara eller

tvivelaktiga skäl. Nämnden har en bestämd strävan att upprätthålla en fast praxis och genomför i detta syfte bl. a. särskilda policykonferenser.

Utskottet vidhåller sin uppfattning om prövningsförfarandet. Ett system med intyg som enda grund för en prövning inger stora betänkligheter.

När det gäller *förutsättningarna för vapenfri tjänst* kan utskottet, liksom vid riksdagsbehandlingen år 1978, inte biträda tanken i motion 1710 att redan en övertygelse om krigets och våldets meningslöshet, orättvisa och inhumanitet borde berättiga till vapenfri tjänst. Utskottet anser fortfarande att det är den värnpliktiges inställning till bruk av vapen mot annan människa som bör vara avgörande vid prövningen. Religiöst grundad eller inte måste den för bifall till vapenfriansökan vara klart knuten till en stark respekt för det enskilda människolivet och dess okränkbarhet.

Beträffande *tjänstgöringsalternativen* pågår utredning genom 1983 års värnpliktsutbildningskommitté (dir. 1984:15). Resultaten av kommitténs arbete väntas belysa vapenfrilagens effekter.

När det gäller *straffpåföljden vid totalvägran* avvisades vid riksdagsbehandlingen 1978 tanken på samhällstjänst som en alternativ påföljd. I normalfallet bestraffas nu vägransbrott första gången med villkörslig dom jämte böter. Utskottet anser att ytterligare erfarenheter bör vinnas innan andra sanktionsformer övervägs.

Sammanfattningsvis anser utskottet det vara för tidigt att nu göra en översyn av vapenfrilagen och dess tillämpning. Motionerna 422 (fp) och 1710 (s) bör avslås.

I motion 1708 (fp) hävdas att människor med svåra krigsuppgifter i totalförsvaret har en låg psykologisk beredskap och därför kan få svåra problem i en krigssituation. Enligt motionärerna talar internationella erfarenheter för att problem av det slaget bör mötas med aktivt stöd av utbildade psykologer. Sådana bör därför krigsplaceras i totalförsvaret samt utbildas och övas i sina befattningar. Detta föreslås ske i alla totalförsvarsfunktioner där det kan förekomma aktiv ledning av människor i farliga och kritiska situationer.

Inom försvarsmakten finns psykologer krigsplacerade vid vissa sjukvårdsenheter och vissa högre staber. Ned t. o. m. bataljon finns krigsplacerad personalvårdspersonal. Enligt yttrande över motionen från *försvarets sjukvårdsstyrelse* (SjvS) finns psykologer i betydande antal på såväl specifika psykologbefattningar som i andra tjänster.

Enligt SjvS behövs inom krigssjukvårdsorganisationen kliniskt kompetenta psykologer som kan ingå i psykiatriska vårdgrupper tillsammans med bl. a. läkare som är specialister i psykiatri. För närvarande pågår inom SjvS en översyn av den psykiatriska verksamheten i krigssjukvårdsorganisationen. Styrelsen har konstaterat behov av förbättringar. Inom styrelsen pågår planläggning rörande urval, utbildning och övning för de psykiatriska vårdgrupperna. Vårdgruppernas uppgift är att verka såväl nära

de stridande förbanden med deras befäl och soldater som längre tillbaka i kedjan på olika förbandsplatsenheter. Grupperna skall kunna verka förebyggande, stödjande och informerande i nära samverkan med förbandens befäl men också ta sig an soldater och befäl med psykiska reaktioner och engagera sig i förband med tecken på psykiskt betingad utmattning.

Utskottet kan konstatera att arbete pågår när det gäller att inom försvarsmakten förbättra både förebyggande och avhjälpande psykiatriska insatser i en krigssituation.

Inom försvarets forskningsanstalt (FOA) bedrivs studier och projekt som bl. a. syftar till att ta till vara internationella erfarenheter på området. Första etappen av ett projekt om människans agerande under kris och krig har slutförts och en rapport lämnats till regeringen under 1984. Ett projekt om stabsarbete under stress pågår vid FOA.

Utskottet förutsätter att alla resultat av pågående studiearbete kan komma även de civila delarna av totalförsvaret till godo. Likaså räknar utskottet med att berörda myndigheter inom totalförsvaret med omsorg krigsplacerar personer som har en för försvaret betydelsefull utbildning i psykologi eller psykiatri. Något riksdagsbeslut i enlighet med motionsförslaget vill utskottet inte tillstyrka.

Utskottets hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *säkerhets- och försvarspolitiken*
 - a. att riksdagen avslår motion 1984/85:984, yrkande 1,
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:1705, yrkande 1,
 - c. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anförts.
2. beträffande *totalförsvaret*
 - a. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:984, yrkande 9, 1984/85:1494 och 1984/85:2423 om samhällets sårbarhet,
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:422, yrkande 1 om ändring av lagen om vapenfri tjänst, Res. 1 (fp)
 - c. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:422, yrkande 2, och 1984/85:1710 om en översyn av lagen om vapenfri tjänst, Res. 1 (fp)
 - d. att riksdagen avslår motion 1984/85:1708 om utnyttjande av psykologer.

4 Strukturförändringar och samordning

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 17—23) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anförts om arbetet med strukturförändringar och samordning inom försvaret och mellan försvaret och andra delar av den offentliga verksamheten.

Föredragande statsrådet

Föredragande statsrådet redovisar arbetsläget för kvarstående delar av det översynsprojekt som har påbörjats i syfte att klarlägga de besparingar som är möjliga att uppnå genom samverkan mellan försvaret och övriga samhällssektorer (jfr prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 12). Följande projekt behandlas:

- försvarsmaktens transportflyg
- flygplan för havsövervakning
- samordning mellan kommuner, landsting och fredsförband
- totalförsvarets ledning
- utredningen om försvarets gemensamma myndigheter (Hpg 5-kommittén).

Redogörelsen om Hpg 5-kommittén innefattar en redovisning av vissa delar av det arbete som pågår med anledning av kommitténs förslag. Av redovisningen framgår pågående utredningsarbete rörande samordning av förplägnadsverksamhet, av telekommunikationer och av byggnadsverksamhet liksom strävandena att samordna det administrativa stödet till försvarsmyndigheter och civila myndigheter i Karlstadsområdet. Vidare redovisas en översyn bl. a. av förutsättningarna för en ökad produktions-samordning mellan försvarsforskning och forskningen inom andra sektorer. Försvarsministern uppehåller sig också vid de åtgärder som vidtagits för en utökad samverkan inom hälso- och sjukvårdsområdet. Bl. a. anges att samarbetet mellan socialstyrelsen och försvarets sjukvårdsstyrelse utvidgas kontinuerligt. Till frågan om ansvaret för civillöfvervarets materiel-anskaffning, som försvarsministern också berör, uppger han sig ha för avsikt att återkomma i ett senare sammanhang.

Motioner

1984/85:321 av Rune Torwald (c) och Lennart Brunander (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen i samråd med resp. landsting snarast utreder vilka möjligheter som föreligger att genom ökad samordning av militär och civil sjukvård uppnå största möjliga besparingar.

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 2 att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om sammanslagning av militära och civila myndigheter i enlighet med vad som framförs i motionen.

Utskottet

Redan i budgetpropositionerna 1983 och 1984 har för riksdagen redovisats arbeten inom ramen för ifrågavarande översynsprojekt. Redogörelserna har lämnats utan erinran av riksdagen (FöU 1982/83:9, rskr. 271 och FöU 1983/84:15, rskr. 219). Inte heller den nu föreliggande redogörelsen ger utskottet anledning till invändningar.

I detta sammanhang vill utskottet behandla motion 1984/85:321 (c) och ett yrkande i motion 1984/85:984 (vpk) som båda rör samordning av civil och militär verksamhet.

Motion 984 (vpk) aktualiserar på nytt en s a m m a n s l a g n i n g av vissa m y n d i g h e t e r. Byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen bör enligt motionärerna snarast slås samman. Detsamma gäller, anser de, socialstyrelsen och försvarets sjukvårdsstyrelse samt statskontoret och försvarets rationaliseringsinstitut. I motionen upprepas också ett förslag att slå samman de centrala militära staberna.

Utskottet hänvisade till pågående utvärdering av Hpg 5-kommitténs förslag när det senast behandlade huvuddelen av de samordningsfrågor till vilka man återkommer i motion 984 (jfr FöU 1983/84:20 s. 23). Utvärderingen av kommitténs förslag har ännu inte slutförts. Även beträffande de centrala staberna, som inte har behandlats av Hpg 5-kommittén, sker en viss översyn. Riksdagen bör i avvaktan på resultatet av pågående arbete avslå motion 984 (vpk) i här behandlad del.

I motion 321 (c) påtalar motionärerna vissa brister som de anser föreligga i fråga om samordningen av den civila och den militära sjukvården. Detta gäller enligt deras mening både i fråga om den öppna och den slutna vården. Regeringen bör, anser de, i samråd med resp. landsting utreda möjligheterna att uppnå största möjliga besparingar genom ökad samordning av militära och civila sjukvårdsresurser.

Utskottet vill inledningsvis påminna om att riksdagen år 1977 (prop. 1977/78:139, FöU 27, rskr. 354) fastställde riktlinjer för organisation av försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred. Dessa innebar bl. a. att möjligheterna till samverkan med landstingen borde tas till vara. En sådan samverkan ansågs ge förutsättningar för ett rationellt utnyttjande av sjukvårdspersonal och andra sjukvårdsresurser (FöU 1977/78:27 s. 5).

Utskottet anser att en inriktning mot samordning av militär och civil hälso- och sjukvård gäller enligt riksdagens tidigare ställningstaganden i frågan. Att undersöka förutsättningarna för en sådan samordning av den fredstida sjuk- och hälsovården ligger inom ramen för de studier om ett ökat sambruk av resurser hos kommuner, landsting och fredsförband som försvarets rationaliseringsinstitut för närvarande bedriver. En redogörelse för dessa studier lämnas i budgetpropositionen (s. 18—19). En samordning av civil och militär hälso- och sjukvård har, som framgår av det föregående, redan påbörjats. Utskottet räknar med en fortsatt sådan utveckling. Därmed blir, anser utskottet, motionärernas synpunkter tillgodosedda utan att riksdagen behöver göra något nytt uttalande i frågan. Motion 321 (c) bör avslås.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1984/85:321 om samordning av militär och civil sjukvård,

2. att riksdagen avslår motion 1984/85:984, yrkande 2 om sammanslagning av vissa myndigheter,
3. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om arbetet med strukturförändringar och samordning inom försvaret och mellan försvaret och andra delar av den offentliga verksamheten.

5 Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1983/84

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 24—26) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om det militära försvaret under budgetåret 1983/84.

Utskottet

I propositionen konstateras att försvarsekonomi under budgetåret 1983/84 utsattes för stora påfrestningar särskilt till följd av den stigande dollarkursen som allvarligt försämrade köpkraften. Det blev därför nödvändigt att begränsa verksamheten i förhållande till den då gällande planeringen. Den verksamhet som har genomförts redovisas kortfattat.

Beträffande det ekonomiska utfallet konstateras att utgifterna under budgetåret var avrundat 114,5 milj. kr. större än utgiftsramen. Utgiftsramens storlek har påverkats av den beslutade begränsningen av priskompensationen under kalenderåret 1984 (prop. 1983/84:40 bil. 2, FöU 7, rskr. 88). Ramen för budgetåret 1983/84 har minskats med 30 580 000 kr.

Utskottet har inte något att invända mot vad föredragande statsrådet har anfört om det militära försvaret under det senast förflutna budgetåret. Begränsningen av priskompensationen för år 1984 får till helt övervägande del konsekvenser för budgetåret 1984/85 och behandlas därför under nästkommande punkt. Utskottet hemställer

att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

6 Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1984/85

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 27—28) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om det militära försvaret under budgetåret 1984/85.

Motioner

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkande 1 att riksdagen beslutar att det militära försvaret skall tillföras ytterligare 235 milj.

kr. på tilläggsstat 1984/85 i syfte att möjliggöra full kompensation för under 1984 inträffade prisstegringar.

1984/85:1705 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt gäller yrkande 2 att riksdagen beslutar begära att regeringen återkommer på tilläggsstat med priskompensation till det militära försvaret i enlighet med motionen med 240 milj. kr.

1984/85:1711 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) såvitt gäller yrkande 4 att riksdagen beslutar att försvaret skall tilldelas priskompensationsmedel för innevarande budgetår så att full priskompensation ges även för kalenderåret 1984, för vilket enligt preliminära beräkningar krävs ett tillskott på 240 milj. kr.

Utskottet

Föredragande statsrådet uttalar att verksamheten under budgetåret 1984/85 bedrivs enligt de riktlinjer som finns angivna i proposition 1983/84:100 bilaga 6 och 1983/84:112 (FöU 15 resp. 20, rskr. 219 resp. 348) och i regleringsbrevet för budgetåret. Riksdagens beslut våren 1984 innebar bl. a. att utgiftsramen för det militära försvaret på grundval av en fyrpartiöverenskommelse ökades med 600 milj. kr. per år t. o. m. budgetåret 1986/87. Dessa ökade resurser har för budgetåret 1984/85 utnyttjats för åtgärder som delvis återför utvecklingen till den som bestämdes genom 1982 års försvarsbeslut.

Riksdagen har (prop. 1983/84:40 bil. 2, FöU 7, rskr. 88) hösten 1983 beslutat att bl. a. det militära försvarets utgiftsram under 1984 skulle kompenseras till högst den förutsatta inflationsnivån, dvs. till 4 %. Pris- och löneförändringar har emellertid överstigit denna nivå. Försvarsministern uttalar att det därför blir nödvändigt med omplaneringar under innevarande budgetår. Han förutskickar att åtgärderna kommer att beröra såväl lednings- och förbandsverksamheten som materielanskaffningen.

I moderata samlingspartiets motion 594 betonas att fyrpartiöverenskommelsen om försvaret den 14 mars 1984 ligger fast. Överenskommelsens ambitioner i fråga om krigsorganisationen kommer att vara styrande för partiets försvarspolitiska agerande under de närmaste budgetåren.

Utvecklingen sedan partiöverenskommelsen ingicks är enligt motionärerna oroande. Den tidigare beslutade begränsningen av priskompensationen för året 1984 till den förväntade takten i de allmänna prisstegringarna — 4 % — medförde enligt motionen en förlust om ca 235 milj. kr. för det militära försvaret. Motionärerna anser att regeringen under 1984 vidtog åtgärder för att begränsa inflationsutvecklingen under valåret 1985 och därmed medvetet drev inflationstalet för 1984 uppåt — till ca 8 %. "En rad förväntade prisstegringar manipulerades så att de i tiden kom att läggas under 1984 i stället för 1985." Härmed uppkom enligt motionärerna en

urholkning av försvarsanslagen under innevarande budgetår som inte är acceptabel. De anser att den försvårar möjligheterna att nå upp till den ambitionsnivå som lades fast i fyrpartiöverenskommelsen och förordar ett tillskott om 235 milj. kr. för budgetåret 1984/85.

Även i centerpartiets motion 1705 redogörs för den politiska överenskommelsen våren 1984 och för konsekvenserna av att priskompensationen 1984 begränsades till 4 % när inflationsutvecklingen visade sig bli dubbelt så stor. "Misslyckandena i regeringens ekonomiska politik ledde alltså till att försvarets priskompensation har drygt halverats." Motionärerna anser att det militära försvaret bör kompenseras för de prisstegringar som faktiskt har inträffat och föreslår att ytterligare 240 milj. kr. får utnyttjas för prisreglering under innevarande budgetår.

I folkpartiets motion 1711 beskrivs fyrpartiöverenskommelsen våren 1984 under rubriken Värdefull enighet. "Det är alltså angeläget att 1982 års försvarsbeslut i allt väsentligt kan fullföljas, och det är mycket glädjande att det sedan nära ett år tillbaka finns en mycket stor enighet om försvarsanslagen." Motionärerna finner det emellertid nödvändigt att ta upp frågan om priskompensation för budgetåret 1984/85. De påminner om att de tre icke-socialistiska partierna hösten 1983 reserverade sig mot förslaget att begränsa priskompensationen för 1984 till 4 % och om att utskottets majoritet uttryckligen räknade med att inflationen under året inte skulle komma att överstiga denna nivå.

Liksom centerpartiet föreslår folkpartiet att priskompensationen för innevarande budgetår får ökas med 240 milj. kr. "Tillförs inte beloppet torde det bli nödvändigt att reducera planerad verksamhet eller anskaffning inom försvaret i förhållande till det innehåll som beslutades genom fjolårets fyrpartiuppgörelse, då förutsättningen fortfarande var den att regeringen skulle lyckas med den proklamerade ekonomiska politiken."

Riksdagens beslut hösten 1983 om en automatikbegränsning beträffande försvarsutgifterna under år 1984 utformades så att det kunde få konsekvenser för medelstillgången under i huvudsak endast budgetåret 1984/85. Beslutet var väl känt vid tidpunkten för fyrpartiöverenskommelsen våren 1984. Förhoppningarna att försvarsprisindex under 1984 inte skulle öka med mer än 4 % infriades inte. Utgiftsramen för innevarande budgetår har därför minskat med drygt 200 milj. kr. som en konsekvens av nämnda riksdagsbeslut. Beslutet bör enligt *utskottets* mening inte rivas upp i efterhand, vilket ett bifall till motionsyrkandena skulle innebära. Yrkandena bör avslås.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:594, yrkande 1, 1984/85:1705, yrkande 2, och 1984/85:1711, yrkande 4, om ytterligare anslagsmedel under budgetåret 1984/85.
2. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om det militära försvaret under budgetåret 1984/85.

Res. 2 (m, c, fp)

7 Det militära försvarets fortsatta utveckling

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 29—51) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört i fråga om krigsorganisationens utveckling m. m., besparingsprogrammet, fredsorganisationens utveckling, personalfrågor, frivilliga försvarsorganisationer och utveckling av informationssystem.

I skrivelse 1984/85:148 har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om vissa åtgärder för att säkerställa försvarsmaktens behov av flygförare.

Föredragande statsrådet

Föredragande statsrådet framhåller inledningsvis (budgetpropositionen s. 38) att till grund för det militära försvarets fortsatta utveckling ligger 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102 bil. 2, FöU 18, rskr. 374) med den inriktning som statsmakterna gav detta beslut våren 1983 (prop. 1982/83:100 bil. 6, FöU 9, rskr. 271). Denna inriktning innebär bl. a. att ett efter våra förhållanden starkt militärt försvar skall vidmakthållas. Försvar mot invasion är liksom tidigare försvarsmaktens främsta uppgift.

Det militära försvaret grundas på allmän värnplikt för män. Den tekniska utvecklingen ger en angripare ökade möjligheter att påbörja ett anfall på sådant sätt att vår förvarningstid blir kort. Detta ökar kraven på ledningsorganisationen och på en väl fungerande underrättelsetjänst. Respekt för vår neutralitet i krig och för det svenska territoriets integritet måste grundläggas och upprätthållas redan i fredstid, bl. a. genom att vårt militära försvar har förmåga att upptäcka och avvisa kränkningar.

Försvarsministern påminner om att statsmakterna under våren 1984 har beslutat om särskilda åtgärder beträffande det militära försvarets fortsatta utveckling bl. a. på grundval av den överenskommelse som träffades mellan företrädare för de partier som är representerade i försvarsutskottet om anslagen för det militära försvaret budgetåret 1984/85 och om planeringsramen för återstående del av försvarsbeslutsperioden. Åtgärderna syftade till att i väsentliga avseenden återföra utvecklingen till den inriktning som angavs i 1982 års försvarsbeslut.

I oktober 1984 lämnade överbefälhavaren sin programplan för perioden 1985/86 — 1989/90 jämte bl. a. en analys av flygvapnets ekonomi fram till år 2000. Beträffande krigsorganisationens utveckling m. m. anser försvarsministern att den utveckling intill år 1992 som överbefälhavaren har planerat i fråga om förbandstyper och deras antal i allt väsentligt stämmer överens med målen i 1982 års försvarsbeslut med den inriktning som detta gavs genom riksdagsbeslut 1983. Han kan i stort godta överbefälhavarens inriktning av krigsorganisationens utveckling i nämnda avseenden. Ny ställning till utvecklingen bör därefter enligt försvarsministerns mening inte tas före nästa försvarsbeslut.

Försvarsministern konstaterar att den inriktning som statsmakterna beslutade under våren 1984 rörande krigsorganisationens fortsatta utveckling har fått genomslag i överbefälhavarens planering. Med vissa undantag har de objekt och verksamheter som särskilt angavs i proposition 1983/84:112 planerats på det sätt som regeringen har föreskrivit. Beträffande anskaffningen av minsystem för ubåtsskydd och av mingördlar till våra ubåtar har överbefälhavaren dock inte planerat enligt anvisningarna. Försvarsministern kan heller inte finna att överbefälhavaren har redovisat tillräckliga skäl för att på denna punkt frångå den av statsmakterna anvisade inriktningen. Han vidhåller därför att utveckling och anskaffning av mingördlar och minsystem för ubåtsskydd skall genomföras.

Överbefälhavaren har i anslutning till programplanen redovisat en långsiktig analys av flygvapnets ekonomi och likviditet. Försvarsministern delar i allt väsentligt överbefälhavarens bedömning att den långsiktiga planeringen inom flygvapnet har avvägts på ett sätt som är rimligt med nu kända ekonomiska förutsättningar.

Försvarsministern avser föreslå regeringen att i anvisningarna i programplanen för perioden 1986/87 — 1990/91 och anslagsframställningarna för budgetåret 1986/87 närmare ta upp frågan om marinens långsiktiga beredskap, bl. a. ökad repetitionsutbildning under perioden samt anskaffning av mingördlar och minsystem för ubåtsskydd. Han räknar med att dessa problem skall lösas i samband med kommande programplan och genom en total avvägning inom försvarsmaktens ekonomiska ram.

I ett särskilt avsnitt om säkerheten i planeringen uttalar föredragande statsrådet att det militära försvarets ekonomi är hårt ansträngd under innevarande budgetår. Detta beror bl. a. på kvardröjande effekter från budgetåret 1983/84 av den kraftigt ökade kursen på dollar, på merkostnader för ubåtsincidenter och ökade värnpliktsförmåner, på stora kostnadsökningar för vissa materielobjekt samt på statsmakternas beslut om en begränsning av försvarets priskompensation under år 1984. Med hänsyn till den inriktning som för närvarande gäller och de åtaganden som gjorts och kommer att göras under innevarande år så bedömer försvarsministern att försvarets ekonomi kommer att vara ansträngd också under nästa budgetår. Han anser därför att vissa ingrepp i planeringen inte kan uteslutas.

Inom bl. a. anslagen för materielanskaffning tillämpas ett system med s. k. överplanering. Viss överplanering är nödvändig men försvarsministern konstaterar att överplaneringen är mycket stor, främst för armén och marinen. Han ser risker med denna stora överplanering och förordar att dess totala omfattning skall begränsas i nästa programplan.

En annan omständighet av betydelse för säkerheten i planeringen är enligt försvarsministern att statsmakterna ännu inte har beslutat om det ekonomiska utrymmet efter budgetåret 1986/87. Detta kan heller inte väntas ske förrän i samband med nästa försvarsbeslut, som skall fattas år

1987. Av den period om fem år som den aktuella programplanen omfattar ligger emellertid tre av åren efter 1986/87. För dessa tre år har överbefälhavaren räknat med en högre ram än för närvarande vilket enligt hans mening innebär på sikt bibehållen köpkraft. Denna princip för planeringen medgavs i partiöverenskommelsen våren 1984 utan att innebära några bindningar inför nästa försvarsbeslutsperiod.

Överbefälhavaren har i sin planering efter 1985/86 avdelat för vart år växande prisreserver för att på så vis möta en av honom förväntad skillnad mellan försvarets framtida prisutveckling och dess priskompensation. För att kompensera för den reducering av det reala planeringsutrymmet som de avdelade prisreserverna innebär har överbefälhavaren förutsatt att det sker en viss nominell ökning av ramen vid ingången till varje ny försvarsbeslutsperiod. Han har sålunda förutsatt en ökning fr. o. m. budgetåret 1987/88 och beräknat denna till ett belopp om 305 milj. kr.

För egen del ifrågasätter försvarsministern värdet av att överbefälhavaren beräknar långsiktiga prisreserver och däremot svarande ramlyft utifrån prognoser om försvarets prisutveckling och priskompensation. Prognoserna måste med nödvändighet vara mycket osäkra. Försvarsministern anser därför att denna metod bör ses över så att principen om planering enligt förutsättning av en på sikt oförändrad köpkraft kan tillämpas på ett bättre sätt än för närvarande. Av detta följer att försvarsministern nu varken är beredd att ta ställning till storleken av den ökning av ramen efter budgetåret 1986/87 som överbefälhavaren har beräknat eller till de av honom avdelade prisreservernas storlek. På denna punkt kvarstår därför tills vidare en viss osäkerhet beträffande planeringsutrymmet efter budgetåret 1986/87.

Med hänvisning också till att en restriktiv utgiftsprövning för hela den statliga sektorn är nödvändig i budgetarbetet även i ett långsiktigt perspektiv måste försvarsministern — uttalar han — för närvarande utgå från att verksamheten tills vidare bedrivs så att den även efter budgetåret 1986/87 kan genomföras i en nominellt oförändrad ram. Materielbeställningar får exempelvis inte läggas ut i en sådan omfattning och med så långsiktiga bindningar att riksdagen binds till att göra ett rampåslag i samband med nästa försvarsbeslut. Försvarsministern anser det sålunda viktigt att planeringen och verksamheten genomförs så att riksdagen inför detta beslut har en tillfredsställande grad av handlingsfrihet.

Mot denna bakgrund finner försvarsministern det tills vidare motiverat med en viss återhållsamhet i fråga om nya beställningar i förhållande till överbefälhavarens nya planering. Han är därför inte nu beredd att föreslå regeringen att av riksdagen begära alla de beställningsbemyndiganden för budgetåret 1985/86 som överbefälhavaren har föreslagit. Beslut om vilka ytterligare bemyndiganden som bör inhämtas bör enligt hans mening inte fattas förrän det ekonomiska läget har klarnat och det föreligger ett fördjudat underlag.

För att säkerställa att ett fördjupat underlag tas fram avser försvarsministern att inom kort återkomma till regeringen med förslag till anvisningar för överbefälhavarens fortsatta planering. Han uttalar att anvisningarna bör innehålla bl. a. riktlinjer för överplaneringens storlek samt för beräkningen av prisreserver och eventuell ramhöjning så att principen om planering under förutsättning av en på sikt bevarad köpkraft tillgodoses. Dessutom bör det enligt hans mening föreskrivas att överbefälhavaren i ett alternativ genomför sin planering i en även efter budgetåret 1986/87 oförändrad nominell ram inkl. erforderliga reserver. Försvarsministern förutsätter därmed att överbefälhavarens nästa programplan utgör ett tillräckligt underlag för de prioriteringar som behöver göras i genomförandet av verksamheten under budgetåret 1985/86 samt så att nya beställningsbemyndiganden kan begäras av riksdagen på tilläggsbudget för de objekt som då är aktuella och i den omfattning som då synes lämplig. Därigenom — avslutar försvarsministern — bör också kunna upprätthållas en rimlig handlingsfrihet inför 1987 års försvarsbeslut.

Beträffande besparingsprogrammet anmäler föredragande statsrådet att besparingsmålet för budgetåret 1983/84 har nåtts både i ekonomiska termer och när det gäller personalreduceringar. När det gäller planeringen för det fortsatta besparingsarbetet bedömer han att de ekonomiska besparingsmålen för den första femårsperioden t. o. m. budgetåret 1986/87 kan uppnås genom definierade rationaliseringsprojekt inom samtliga huvudprogram.

När det gäller fredsorganisationens utveckling anser försvarsministern att överbefälhavarens planering kan godtas. Planeringen utgår från 1982 års försvarsbeslut och statsmakternas beslut därefter. Försvarsministern redovisar varför han inte nu är beredd att förorda några ytterligare fredsorganisatoriska förändringar.

Överbefälhavaren har på regeringens uppdrag redovisat förutsättningar för och konsekvenser av att under programplaneperioden 1985/86 — 1989/90 öka grundutbildningskontingenten. Redovisningen innebär att en ökning om ca 3 400 värnpliktiga kan ske inom armén, varav 900 under budgetåret 1985/86 om medel ställs till förfogande. Försvarsministern förordar att en sådan ökning görs.

Föredragande statsrådet redovisar vidare vissa regeringsbeslut m. m. som rör:

- arméflyget
- indragningen av Livgardets dragoner (K 1/Fo 44)
- grundutbildningen för kustartilleriet på västkusten
- försvarsmaktens centrala ledning
- behovet av yrkesbefäl
- avgångar av flygförare.

Beträffande personalfrågor uttalar försvarsministern att en övergripande personalpolitik skulle utgöra ett värdefullt instrument för ett fortsatt praktiskt arbete med utveckling av de personella resurserna. Han har under våren 1984 tagit initiativ till en långsiktig, samordnad och principiell behandling av personalfrågorna inom hela försvarsdepartementets verksamhetsområde. I det fortsatta arbetet med dessa frågor kommer närmare kontakter att tas med berörda personalorganisationer och myndigheter, bl. a. i form av en brett upplagd konferens.

Beträffande frivillig försvarsverksamhet uttalar försvarsministern bl. a. att den utredning som behandlar frivilligförsvarets förmåner m. m. beräknas vara slutförd den 30 juni 1985.

När det gäller utveckling av informationssystem redovisar försvarsministern vissa regeringsbeslut m. m. Han räknar med att förslag till hur ABD-verksamhetens ledning och stöd skall organiseras inom det militära försvaret skall kunna föreläggas riksdagen i anslutning till 1986 års budgetproposition.

Åtgärder för att säkerställa försvarsmaktens behov av flygförare behandlas av regeringen mera ingående i skrivelse 1984/85:148. I skrivelsen redovisas de överläggningar som regeringen har fört med de större flygbolagen i Sverige i syfte att under de närmaste åren begränsa deras rekrytering av piloter från flygvapnet till en nivå som är godtagbar från säkerhetspolitiska utgångspunkter. För att säkerställa flygvapnets krigsorganisation kommer en särskild krigsplacementspremie att införas för de flygförare ur flygvapnet som stannar kvar i försvarsmakten till minst 38 års ålder. Slutligen redovisas vissa överväganden som syftar till att på längre sikt lösa frågan om försvarsmaktens och flygbolagens behov av piloter.

Motioner

Beträffande krigsorganisationens utveckling m. m. behandlar utskottet följande motioner.

1984/85:466 av Bertil Måbrink (vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för en utveckling av näringslivet i Blekinge län och hos regeringen hemställer om åtgärder innebärande en översyn av de militära skyddsområdena i syfte att kraftigt minska deras areal i Blekinges kustland och skärgård.

1984/85:497 av Lars Tobisson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att stärka försvarsberedskapen på västkusten.

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkandena

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av planering för oförändrad köpkraft i framtida försvarsbeslut.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om studier av olika möjligheter att i samband med 1987 års försvarsbeslut förstärka luftförsvaret.

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 3 att riksdagen uttalar att någon "samproduktion" av stridsvagnar, liknande JAS-projektet, inte får planeras.

1984/85:1703 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för att MKV/KA 4 bör bibehålla ansvaret för de fartygsförband som har sin hemmahörighet på västkusten, även inom ramen för myndighetens nya organisation och lokalisering.

2. att riksdagen uttalar sig för att en ökad förnyelse av det fasta kustartilleriet på västkusten bör ske i syfte att bibehålla insatsberedskap och försvarseffekt.

1984/85:1704 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar begära att regeringen redovisar konkreta förslag hur den fredstida luftövervakningen av vårt territorium i övre Norrland kan förbättras,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att regeringen låter närmare utreda vad som i övrigt anförts i motionen om ytterligare beredskapsåtgärder såväl i övre Norrland som i Östersjöområdet.

1984/85:1711 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) såvitt gäller yrkandena

1. att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller vad som i motionen sagts om nödvändigheten av att fullfölja 1982 års försvarsbeslut,

2. att riksdagen i skrivelse till regeringen betonar vad som i motionen anförts om behovet att hålla nere "bemyndigandekvoterna" inför ett nytt försvarsbeslut.

1984/85:2427 av Siri Häggmark (m) och Jens Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att stärka försvarsberedskapen på västkusten.

1984/85:2428 av Gunnar Hökmark m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående inriktningen av Storstockholms försvar på kort sikt,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående särskilda studier av behoven på lång sikt för Storstockholms försvar som en grund för 1987 års försvarsbeslut.

Beträffande besparingsprogrammet behandlar utskottet följande motioner.

1984/85:345 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos

regeringen begär en översyn av redovisningen vid försvaret, så att kostnaden för konsulter kan direkt avvägas mot kostnaden för anställd personal.

1984/85:1701 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring i regleringsbrevet så myndigheterna får tillgodosöka sig medlen vid försäljning.

Beträffande fredsorganisationens utveckling m. m. behandlar utskottet följande motioner.

1984/85:847 av Bengt-Ola Rytting m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om att upprustning av Rommehedslägre enligt tidigare riksdagsbeslut snarast kommer till stånd.

1984/85:983 av Inger Koch (m) och Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ekonomiska åtgärder beträffande löneförmånerna för försvarets piloter snarast bör vidtas för att därmed minska flygföraravgången inom försvaret.

1984/85:1063 av Inger Koch (m) och Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en helikopterflygarutbildning på högskolenivå snarast bör organiseras och att den i lämplig omfattning bör samordnas militärt och civilt.

1984/85:1161 av Karin Ahrlund (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att bebyggelsen vid Revingehed bevaras.

1984/85:1264 av Anita Bråkenhielm (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande resursbehov vid specialtruppslagens regementsledningar.

1984/85:1266 av Anita Persson (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en skyndsam undersökning av möjligheterna att få till stånd en civilt och militärt samordnad helikopterutbildning på Nyköping/Oxelösund flygplats,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening uttala att flyttningen av arméns helikopterflygarutbildning i avvaktan på resultaten av nämnda undersökning t. v. uppskjuts.

1984/85:1711 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) såvitt gäller yrkande 3 att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller behovet av fortsatta rationaliseringar i försvarets fredsorganisation i syfte att hålla nere försvarets driftkostnader.

1984/85:2557 av Stig Gustafsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en militärt och civilt samordnad helikopterflygutbildning av högskolekaraktär snarast bör komma till stånd.

Beträffande personalfrågor behandlar utskottet följande motioner.

1984/85:1702 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att förbandscheferna bemyndigas besluta avkorta reservbefälens tjänstgöringsskyldighet med högst tio dagar,

2. att riksdagen hos regeringen begär att överbefälhavaren bemyndigas besluta om avkortning av tjänstgöringsskyldigheten över tio dagar.

1984/85:2425 av Birger Hagård (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 1972 års uttalade princip "samma befälsnivå — samma tjänsteställning/grad" även i 1978 års befälsordning skall få bli den vägledande grunden i tjänsteställningssystemet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sådana övergångsbestämmelser bör tillskapas vid införandet av den nya befälsordningen, att sådana värnplikts- och reservbefäl som färdigutbildats till fanjunkare före den 1 juli 1972 med tillgodoräknande av tidigare genomgången utbildning kan placeras i krigsbefattning på plutonchefs- och i vissa fall kompanichefsnivå (motsvarande) och ges häremot svarande tjänsteställning och -grad,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att övrig sådan personal som efter den 1 juli 1972 genom frivillig eller annan kompletterande utbildning förvärvat motsvarande kompetens ges samma möjligheter att nå motsvarande tjänsteställning.

Beträffande frivillig försvarsverksamhet behandlar utskottet följande motioner.

1984/85:317 av Ulla Tillander (c) och Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om lagstadgad rätt till ledighet för insatser i frivilliga försvarsorganisationer.

1984/85:1267 av Roland Sundgren (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om likvärdig ersättning för hemvärns- och civilförsvarskurser.

1984/85:1706 av Birger Hagård (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om återinförande av tjänstbrevsrätten för de frivilliga försvarsorganisationerna.

Utskottet

Krigsorganisationens utveckling m. m.

Fyrpartiöverenskommelsen i mars 1984 och de på denna grundade besluten av statsmakterna under våren 1984 syftade till att i viktiga avse-

den återföra planeringen för det militära försvaret till den inriktning som gavs genom 1982 års försvarsbeslut. Utskottet anser att överenskommelsen och besluten understryker att det till stor del finns politisk enighet om de krav som säkerhetspolitiken ställer. Det är värdefullt att planeringen kan följa huvudinriktningen enligt det senaste långsiktiga försvarsbeslutet. En av förutsättningarna för detta är att försvarsprisindex bättre än tidigare avspeglar de faktiska prisförändringarna för det militära försvaret.

I folkpartiets motion 1711 finns ett yrkande att riksdagen beslutar framhålla för regeringen vad som sagts i motionen om nödvändigheten av att fullfölja 1982 års försvarsbeslut. I motionen understryks värdet av att man behåller försvarsbeslutets inriktning i fråga om luftförsvaret. Utskottet anser inte att det är påkallat med någon framställning till regeringen enligt motionsförslaget.

Samma motion innehåller ett yrkande om behovet att hålla nere bemyndigandekvoterna inför ett nytt försvarsbeslut. Motionärerna anknyter därmed till vad föredragande statsrådet anför om säkerheten i planeringen. Försvarsministern utgår från att verksamheten inom det militära försvaret tills vidare bedrivs så att den även efter budgetåret 1986/87 kan genomföras i en nominellt oförändrad ram. "Materielbeställningar får exempelvis inte läggas ut i en sådan omfattning och med så långsiktiga bindningar att riksdagen binds till att göra ett rampåslag i samband med nästa försvarsbeslut." Försvarsministern är mot denna bakgrund inte beredd att av riksdagen begära alla de beställningsbemyndiganden för budgetåret 1985/86 som överbefälhavaren har föreslagit. Han räknar med att särskilda anvisningar för överbefälhavarens fortsatta planering skall leda till att dennes nästa programplan ger ett tillräckligt underlag för bl. a. förslag till riksdagen om ytterligare beställningsbemyndiganden på tilläggsbudget. I motion 1711 (fp) framhålls värdet av en reell handlingsfrihet för riksdagen vid försvarsbeslutstillfällena vart femte år. Motionärerna anser att uttalandena i budgetpropositionen om nya beställningsbemyndiganden är rimliga och bör stödjas av riksdagen.

I moderata samlingspartiets motion 594 betecknas regeringens åtgärd däremot som drastiska förberedelser för neddragningar av försvarskostnaderna i samband med 1987 års försvarsbeslut. Enligt motionärerna förefaller åtgärden vara riktad mot just den del av fyrpartiöverenskommelsen som inriktade överbefälhavarens planering mot oförändrad köpkraft efter 1987. Motionärerna anser sig kunna visa att planerade beställningar under budgetåret 1985/86 inte på något sätt minskar handlingsfriheten 1987 mellan en ram med oförändrad köpkraft och en ram med nominellt oförändrat belopp. Enligt deras mening har det avgörande betydelse för den fortsatta försvarsplaneringen att principen om oförändrad köpkraft inte rubbas. De vänder sig emot att regeringen inte begär beställningsbemyndiganden "som är förenliga med den långsiktiga planeringen för

försvaret som gäller". Yrkanden härom behandlar utskottet under de fyra berörda anslagen till materielanskaffning. Detsamma gäller yrkanden om ökade beställningsbemyndiganden i centerpartiets motion 1705. I motiveringen för dessa yrkanden understryker motionärerna att fyrpartiöverenskommelsen ligger fast. De betonar att "regeringen måste fullgöra den långsiktiga planeringen i enlighet med försvarsuppgörelsen".

Utskottet anser att regeringen i det rådande läget har valt en rimlig väg att tillgodose att statsmakterna har en tillfredsställande grad av handlingsfrihet vid försvarsbeslutet 1987. Regeringen har den 14 mars 1985 beslutat om direktiv för överbefälhavarens planering för perioden 1986/87—1990/91. Planeringen skall genomföras med två alternativa ekonomiska ramar, varav överbefälhavaren skall beräkna den ena så att den enligt hans mening på sikt medger bibehållen köpkraft. Senast den 1 oktober skall överbefälhavaren lämna förslag till de kompletterande beställningsbemyndiganden som bör begäras av riksdagen för budgetåret 1985/86. Därvid skall enligt direktiven klart framgå vilka skillnader som uppstår i behovet av beställningsbemyndiganden samt vilka objekt som berörs beroende på vilken av de båda alternativa planeringsramarna som läggs till grund för statsmakternas beslut.

Med hänvisning till att riksdagen inte genom uttalanden om nästa försvarsbeslut bör föregripa detta anser utskottet att yrkande 2 i motion 594 (m) bör avslås. Inte heller i övrigt har utskottet något att invända mot vad försvarsministern har anfört om krigsorganisationens utveckling m. m.

Vänsterpartiet kommunisternas motion 984 innehåller ett yrkande om framtida anskaffning av stridsvagnar. "På samma sätt som när det gäller militära flygplan står Sverige här inför en skiljeväg." Motionärerna anser att det inte är ekonomiskt och knappast tekniskt möjligt att i fortsättningen producera svenska stridsvagnar. De befarar ett samarbete med NATO i någon slags samproduktion av stridsvagnar och anser att en sådan utveckling absolut måste förhindras.

Beslut har fattats om att renovera och modifiera alla svenska stridsvagnar. De kan därmed behållas i krigsorganisationen till 1995 eller längre, beroende på stridsvagnstyp. Mot denna bakgrund bör riksdagen inte göra något uttalande om produktion av stridsvagnar. Motionsyrkandet bör avslås.

I motion 594 (m) uttalas att luftförsvaret utgör en nyckelfunktion i det svenska försvaret. Kräven på luftförsvaret skärps, bl. a. genom tillkomsten av s. k. kryssningsrobotar. Enligt moderata samlingspartiets uppfattning bör frågan om en förstärkning av luftförsvaret på 1990-talet tillmätas stor betydelse i arbetet inför försvarsbeslutet 1987. Motionärerna anser att olika vägar att förstärka luftförsvaret bör belysas i underlagsmaterial för försvarsbeslutet.

Luftförsvaret har stor betydelse för hela totalförsvaret. Olika vägar att förstärka luftförsvaret studeras nu i perspektivplanearbetet. Resultaten kommer att ingå i underlaget för 1984 års försvarskommitté och därmed för försvarsbeslutet 1987. Något uttalande av riksdagen enligt motionsyrkandet vill utskottet inte tillstyrka.

Motion 2428 (m) gäller försvaret av Stockholm. Med hänvisning till riksdagsbehandlingen härom under föregående riksmöte (mot. 1983/84:1563, FöU 20) och till frågesvar i kammaren den 10 december 1984 understryker motionärerna vikten av att pågående arbete om skydd mot diversionsförband (sabotageförband) sker med stor skyndsamhet. De lämnar synpunkter på hur försvaret av Storstockholm bör vara utformat och framhåller som särskilt angeläget att tid och resurser avsätts för verklighetsnära övningar. Vidare förordar de att särskilda studier av behoven på lång sikt bedrivs som en grund för försvarsbeslutet 1987.

I FöU 1983/84:20 (s. 16) förklarade sig utskottet dela uppfattningen att försvaret av Stockholm har särskild betydelse. "Risken för att ett angrepp mot Sverige inleds överraskande motiverar åtgärder och resurser för att motverka att landets ledning hindras att fungera." Enligt utskottets mening fanns — bl. a. från beredskapssynpunkt — behov av förbättringar i fråga om försvaret av Stockholm. Eftersom frågan bearbetades på såväl kort som lång sikt ansåg utskottet inte att riksdagen borde uttala sig om den. *Utskottet* vidhåller sin uppfattning. Frågan kräver nu inte något beslut av riksdagen. En arbetsgrupp lämnar om några månader slutrapport till överbefälhavaren om åtgärder mot sabotagehotet.

Försvaret av övre Norrland och av Östersjöområdet behandlas i motion 1704 (c). Motionärerna hävdar att Nordkalottens och Gotlands säkerhetspolitiska betydelse har ökat. De understryker betydelsen av fredstida luftövervakning och behovet av beredskapsförband.

Åtgärder har vidtagits för att förbättra vår beredskap och försvarsförmåga bl. a. inom de delar av landet som motionen gäller. Härigenom förbättras radarövervakningen i luftförsvarssektor Övre Norrland och utökas jaktberedskapen på Gotland. Möjligheterna till ytterligare åtgärder för att förbättra insatsberedskapen studeras inom ramen för perspektivplanearbetet. Resultaten tillförs underlaget för 1987 års försvarsbeslut. *Utskottet* anser inte att riksdagen bör bifalla något av yrkandena i motionen.

Försvarsutvecklingen på västkusten tas upp i tre motioner. I motion 497 (m) framhålls vikten av att stärka försvarsberedskapen där. Med utgångspunkt i vissa säkerhetspolitiska bedömningar hävdar motionären att västra Sverige bör prioriteras vid framtida förändringar av fredsorganisationen. Motion 1703 (fp) slår fast att västkustens betydelse i riksförsvaret inte är minskande. Motionärerna önskar beslut av riksdagen om bibehållet ansvar för Västkustens militärkommando med

Älvsborgs kustartilleriregemente (MKV/KA 4) när det gäller vissa fartygsförband och om en ökad förnyelse av det fasta kustartilleriet på västkusten. Även i motion 2427 (m) hävdas att västra Sveriges försvarsberedskap måste förstärkas och prioriteras vid framtida förändringar av fredsorganisationen.

Utskottet behandlade försvarsmaktens fredsorganisation på Västkusten för mindre än ett år sedan (FöU 1983/84:20 s. 20). Den förändring av ledningsansvaret för vissa fartygsförband som då var aktuell har numera genomförts. Enligt uppgift ändras därmed inte principerna för fartygens operativa utnyttjande. Förbanden skall även i fortsättningen mobiliseras på västkusten och under en stor del av året bedriva sin övningsverksamhet där. Frågan om marinens möjligheter att även i fortsättningen utnyttja resurser på Nya varvet är under utredning. Viss modernisering av kustartillerimateriel på västkusten är inplanerad. Värnpliktsutbildningen för marinens krigsorganisation på västkusten ökar i enlighet med riksdagens beslut under föregående riksmöte.

Överbefälhavaren anser att försvarsberedskapen på västkusten i nuvarande ekonomiska situation är balanserad mot andra delar av landet. *Utskottet* har inte underlag för annan bedömning. Det måste förutsättas att överbefälhavaren bl. a. i perspektivplanarbetet beaktar om försvarsmaktens operativa planering för en viss del av landet behöver ändras. Ifrågasvarande motionsyrkanden bör avslås.

Beträffande motionsförslag om stärkt försvarsberedskap i den ena eller andra delen av landet vill utskottet allmänt hänvisa till den övergripande behandling av sådana frågor som skall ske i 1984 års försvarskommitté.

Motion 466 (vpk) syftar till en kraftig minskning av de militära skyddsområdena i Blekinges kustland och skärgård. "Dessa hindrar utländska turister att besöka stora delar av den fina skärgården." Enligt motionären finns ingen rimlig anledning att ha militära skyddsområden av den storlek som finns i Blekinges skärgård.

Utredningen om tillträdesskydd skall enligt sina direktiv (dir. 1982:29) bl. a. se över de skydds- och kontrollområden som finns i landet till skydd för totalförsvaret eller landets säkerhet i övrigt. Bl. a. skall undersökas om avvägningen mellan de säkerhetsmässiga kraven och t. ex. friluftslivets behov behöver regleras på annat sätt än nu. Utredningen — som har tillkommit på initiativ från riksdagen (FöU 1979/80:1, rskr. 13) — beräknas avsluta sitt arbete under senare hälften av år 1985. Motionärens yrkande om utredning är alltså redan tillgodosett. Motion 466 bör avslås.

Besparingsprogrammet

I budgetpropositionen (s. 44—45) lämnar försvarsministern en redogörelse för besparingsprogrammet för det militära försvaret.

Riksdagen fastställde i samband med försvarsbeslutet 1982 (prop. 1981/82:102 bil. 2, FöU 18, rskr. 374) mycket långtgående besparingsmål för det militära försvaret under perioden 1982/83—1991/92. Målen uttrycktes i ekonomiska termer och då det gällde huvudprogrammen Gemensamma myndigheter m. m. och Operativ ledning m. m. även i form av personalminskningsmål. Besparingarna skulle uppnås genom strukturella förändringar i fredsorganisationen och andra rationaliseringsåtgärder. Vissa förändringar i fredsorganisationen lades fast i försvarsbeslutet.

Enligt försvarsministerns preliminära bedömning är de besparingar som gjorts under budgetåret 1983/84 förenliga med de uppställda målen. När det gäller planeringen för det fortsatta besparingsarbetet bedömer försvarsministern att de ekonomiska besparingsmålen t. o. m. budgetåret 1986/87 kan uppnås genom definierade rationaliseringsobjekt inom samtliga huvudprogram.

Försvarsministern anser att man vid vissa angivna myndigheter (s. 45) bör inrikta sig mot att budgetåret 1986/87 ha personal motsvarande sammanlagt högst 5 921 personår. I fråga om inriktningen för budgetåret 1991/92 vidhåller han beträffande dessa myndigheter det godtagna målet 5 264 personår (prop. 1983/84:100 bil. 6, s. 41, FöU 15, rskr. 219). Enligt hans uppfattning bör man ta ställning till förändringar av denna inriktning först i samband med 1987 års försvarsbeslut. För huvudprogrammet Operativ ledning m. m. återstår, anför försvarsministern, att identifiera 40 personår för att nå inriktningen 1 761 personår budgetåret 1991/92.

Utskottet har inte något att invända mot vad föredragande statsrådet har anfört om besparingsprogrammet. Självklart bör inte uppställda personalminskningsmål få framtvunga lösningar som totalt sett är fördyrande, t. ex. orationellt utnyttjande av konsulter i stället för användning av egen personal. Ett sådant synsätt ligger helt i linje med utskottets tidigare uttalanden i olika sammanhang om betydelsen av en riktig avvägning i detta hänseende (FöU 1976/77:13 s. 54, FöU 1979/80:13 s. 50 och FöU 1980/81:19 s. 45). Utskottets inställning delas av överbefälhavaren, som i sin programplan för perioden 1985/86—1989/90 framhåller att personalminskningar inte får innebära att den totala resursåtgången ökas genom konsultutnyttjande och andra kostnadskrävande åtgärder.

Motion 345 (s) har anknytning till vad utskottet nyss anfört och behandlas därför i detta sammanhang. I motionen hävdar motionärerna att det föreligger en brist i systemet för redovisning av försvarsmaktens kostnader för konsulter. Det mål för neddragning av personal som satts upp för exempelvis fortifikationsförvaltningen (FortF) har, anför motionärerna, medfört att bl. a. ingenjörsbefattningar som dragits in ersatts av konsulttjänster. En orsak till sådana förhållanden anser motionärerna ligga i redovisningssystemet. Genom att konsultkostnaderna bestrids från sakanslag följs de upp sämre än kostnader som belastar myndighetsanslag. I motionen förordas en översyn av kostnadsredovisningen vid

försvarsmakten så att kostnader för konsulter direkt kan vägas mot kostnader för anställd personal.

Försvarets rationaliseringsinstitut (FRI), som yttrat sig över motionen, instämmer delvis i motionärernas beskrivning av problemet. FRI anser dock att detta inte i första hand är av redovisningsteknisk art. För att i ett enskilt fall kunna avgöra om det är lämpligast att utnyttja konsulttjänster eller att använda sig av anställd personal krävs detaljkunskap om resursåtgång och kompetensbehov som endast den upphandlande myndigheten besitter. Det bör därför enligt FRI ankomma på denna att — om ett orationellt resursutnyttjande visar sig föreligga på grund av uppställda personalramar — hemställa hos regeringen om ändring.

Utskottet, som nyss redovisat sin principiella inställning när det gäller utnyttjande av konsulter, har inhämtat att det bl. a. vid FortF byggs upp databaserade system som underlättar en lämplig redovisning av konsultkostnader. Regeringen har i sina direktiv till överbefälhavaren för programplanen m. m. för perioden 1986/87—1990/91 och anslagsframställningar för budgetåret 1986/87 anbefallt att budgeterade konsultkostnader under de anslag för vilka fortifikationsförvaltningen är produktionsansvarig myndighet skall särredovisas. Utskottet delar sammanfattningsvis motionärernas synpunkter på konsultutnyttjandet. Förbättrade förutsättningar att rätt avväga myndigheternas konsultkostnader mot kostnader för verksamhet i egen regi kommer av allt att döma att råda utan en översyn av det slag som föreslås i motion 345 (s).

I motion 1701 (fp) vänder sig motionärerna mot föreskrifter i gällande regleringsbrev som anger att medel som inflyter vid försäljning av anläggningstillgångar och övertalig och kasserad materiel skall inlevereras till statskassan om de överstiger 300 000 kr. De anser att försvarets myndigheter bör få tillgodogöra sig realvärdet vid försäljning av tillgångar som finansieras genom anslag till myndigheter inom fjärde huvudtiteln. Därigenom stimuleras dessa, anser motionärerna, till att öka sina rationaliseringar. Vid den årliga anslagsprövningen kan man sedan enligt motionärerna beakta vad myndigheterna på detta sätt har tillgodogjort sig.

FRI, som yttrat sig också över denna motion, anser att en enskild myndighets möjligheter att disponera försäljningsintäkter i princip bör utformas i analogi med övriga befogenheter som myndigheten har. Detta får enligt FRI inte innebära att myndigheten genom kapitalavveckling får möjlighet att på egen hand kompensera ökade driftskostnader. Någon lämplig lösning är enligt FRI:s uppfattning inte möjlig att ange utan närmare utredning. Enligt vad institutet erfarit har man inom armén påbörjat ett arbete med att bestämma de lokala myndigheternas befogenheter inom detta område.

Utskottet har inhämtat att *överbefälhavaren* delar motionärernas upp-

fattning att ifrågavarande bestämmelse i gällande regleringsbrev är för restriktiv för att i alla avseenden stimulera myndigheterna till en effektiv och rationell avveckling. Hans principiella inställning är att intäkten från all försäljning av fasta tillgångar och materiel som inte längre behövs skall återföras till försvarsmaktens anslag. Han är beredd att tillsammans med berörda centrala myndigheter utarbeta förslag om hur bestämmelserna i detta hänseende bör vara utformade.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att myndigheterna bör stimuleras att vidta rationaliseringsåtgärder. Utskottet är dock inte berett att förorda den åtgärd som föreslås i motionen. Utskottet räknar med att regeringen och myndigheterna fortlöpande granskar möjligheterna att skapa stimulans för rationalisering. Motion 1701 (fp) bör inte bifallas.

Fredsorganisationens utveckling m. m.

I budgetpropositionen (s. 45—49) behandlar försvarsministern fredsorganisationens utveckling. Han ger därvid sin syn på frågan om eventuella beslut före år 1987 om ytterligare fredsorganisatoriska förändringar. Vidare redovisar han vissa regeringsbeslut m. m. som berör fredsorganisationens utveckling. Utskottet behandlar dessa frågor i nämnd ordning.

I proposition 1983/84:112 (s. 20) anförde försvarsministern att det var nödvändigt att före år 1987 fatta beslut om ytterligare förändringar i fredsorganisationen utöver vad som beslutades år 1982. I annat fall ansåg han att man inte kunde nå de besparingsmål för perioden 1987/88—1991/92 som försvarsbeslutet innefattade. Han aviserade att förslag om ytterligare förändringar i fredsorganisationen eventuellt skulle komma att föreläggas riksdagen redan år 1985.

I budgetpropositionen konstaterar försvarsministern att överbefälhavarens perspektivplan del I saknar plan för fredsorganisationens utveckling på lång sikt och därför inte utgör någon grund för förslag till ytterligare ändringar i fredsorganisationen. Han pekar på att 1983 års värnpliktsutbildningskommittés betänkande Värnplikten i framtiden (SOU 1984:71) innehåller förslag som, om de genomförs, torde få långtgående konsekvenser för fredsorganisationen. Kommitténs förslag prövas, uppger han, av överbefälhavaren. Försvarsministern är inte beredd att nu förorda ytterligare förändringar i fredsorganisationen.

Motion 1711 (fp) tar i ett yrkande upp frågan om ytterligare besparingar i fredsorganisationen. Motionärerna erinrar om försvarsministerns uttalande i proposition 1983/84:112 om behov av sådana förändringar före år 1987. De finner det vara allvarligt att regeringen avstår från att i budgetpropositionen lägga fram förslag i ämnet. Enligt deras mening är det angeläget att man genom beslut år 1986 eller senast år 1987 tar igen vad

som har förlorats. Även i motion 1711 framhålls värnpliktsutbildningskommitténs förslag som betydelsefulla för det fortsatta rationaliseringsarbetet.

Utskottet anser i likhet med försvarsministern och motionärerna det vara angeläget att snarast utreda förutsättningarna för ytterligare besparingar inom fredsorganisationen. Överbefälhavaren har fått i uppdrag att under hösten 1985 i sin perspektivplan del 2 lägga fram en långsiktig plan för fredsorganisationens utveckling, vari värnpliktsutbildningskommitténs förslag skall ha vägts in. Detta uppdrag syftar till att skapa förutsättningar för ytterligare besparingar inom fredsorganisationen. I nästa steg kommer överväganden av 1984 års försvarskommitté. Riksdagen bör inte uttala sig för ytterligare åtgärder. Motionsyrkandet bör avslås.

Av det anförda framgår att utskottet inte har något att invända mot vad försvarsministern uttalar om ytterligare fredsorganisatoriska förändringar.

När det gäller försvarsministerns redovisning av vissa regeringsbeslut m. m. som rör fredsorganisationens utveckling vill utskottet lyfta fram problemet med militära flygförars avgångar till civil luftfart, en av de frågor försvarsministern behandlar i det sammanhanget.

Det är, uppger försvarsministern, förare av både stridsflygplan och helikoptrar som lämnar sina anställningar. Att öka antalet elever vid trafikflygarhögskolan ser försvarsministern som en möjlig åtgärd för att minska avgångar av stridsflygare. Därför har under anslaget D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet beräknats medel för en sådan utökning. Försvarsministern säger sig också vilja pröva ytterligare lösningar för att komma till rätta med problemen.

Regeringen har i en skrivelse till riksdagen den 14 mars 1985 (skr. 1984/85:148) redovisat de överläggningar som regeringen har fört med de större flygbolagen i Sverige för att under de närmaste åren begränsa deras rekrytering av piloter från flygvapnet till en nivå som är godtagbar från säkerhetspolitiska utgångspunkter. Vad som kan godtas har preciserats till sammanlagt ett tjugotal piloter åren 1985 och 1986 under förutsättning att piloterna tar anställning som reservofficerare och därigenom kan tjänstgöra i s. k. delat bruk mellan flygvapnet och flygbolagen under några år efter avgången. I syfte att begränsa avgångarna har vidare under hösten 1984 och vintern 1985 avlöningsförmånerna förbättrats för omkring hälften av flygförarna och helikopterförarna till en total kostnad av 7,5 milj. kr. Överbefälhavaren har i mars 1984 tillkallat en utredning om tjänstgöringsförhållanden och lönebestämmelser för all flygtjänstgörande personal inom försvarsmakten. Utredningen beräknas vara klar sommaren 1985. I skrivelsen uppges vidare att en särskild s. k. krigsplaceringspremie avses införas för att stridspiloterna skall stanna kvar i flygvapnets krigsorganisation under de ca 20 år som de utnyttjas i sin krigsbefattning. Där

redovisas också vissa överväganden som syftar till att på längre sikt lösa frågan om försvarsmaktens och flygbolagens behov av piloter.

Motionerna 983 (m), 1063 (m), 1266 (s) och 2557 (s) — som alla väcktes under den allmänna motionstiden i januari 1985 — rör också frågor med anknytning till avgångar av försvarsmaktens flygande personal till civil anställning.

I motion 983 (m) anser motionärerna det vara nödvändigt att vidta ekonomiska åtgärder för att göra det mindre lönsamt för främst Scandinavien Airlines System (SAS) att ta över försvarsmaktens piloter. Samtidigt bör, anser de, övergångar till civil tjänst bli olönsamma för piloterna. Enligt motionärerna bör det vara möjligt att bygga vidare på gällande system med flygtillägg eller att införa ett system med tidsmässigt lämpligt inplacerade utbildningspremier.

Motionerna 1063 (m), 1266 (s) och 2557 (s) gäller sättet att organisera utbildningen av civila och militära helikopterförare.

I motion 1063 föreslås att det organiseras en helikopterutbildning på högskolenivå. Försvaret bör enligt motionärerna vara en av intressenterna i denna utbildning. En samordning mellan civilt och militärt ligger i tiden och leder oftast till samhällsekonomiskt fördelaktiga lösningar, framhåller motionärerna.

Även i motion 2557 förordas en samordning för att tillgodose militära och civila behov av helikopterförare. Det saknas, konstaterar motionärerna, en organisation för det civila helikopterflygets behov av det slag som står fastvingeflyget till buds i form av trafikflygarhögskolan i Ljungbyhed. De utgår från att man inom försvarsmakten också planerar för en utökad utbildning av helikopterförare.

Enligt motion 1266 är det möjligt att behålla en del av försvarsmaktens helikopterutbildning på Skavsta flygfält (Nyköping/Oxelösund flygplats) även sedan arméflygskolan enligt regeringens på riksdagens ställningstagande grundade beslut flyttats till Malmen i Linköping (FöU 1983/84:20, rskr. 348). Därmed skapas enligt motionärerna förutsättningar för tillkomsten av en civil helikopterskola inom ramen för ett fortsatt gott militärt — civilt samarbete på Skavsta. Möjligheterna att få till stånd en samordnad helikopterutbildning på Nyköping/Oxelösund flygplats bör enligt motionärerna skyndsamt undersökas och flyttning av arméns helikopterskola till Malmen uppskjutas i avvaktan på resultatet av en sådan undersökning.

Företrädare för Nyköpings kommun har inför utskottet, bl. a. med utgångspunkt i vad som föreslås i motionerna 1063, 1266 och 2557, föreslagit att utbildning av civila och militära helikopterförare samordnas och genomförs vid Nyköping/Oxelösund flygplats.

Utskottet vill inledningsvis understryka den stora betydelse som flygvapenförbanden har för vårt totalförsvär. Detta har bl. a. kommit till uttryck i 1982 års försvarsbelut (prop. 1981/82:102, FöU 18, rskr. 374) och i den överenskommelse om försvaret som våren 1984 träffades mellan de parter

som är företrädare i försvarsutskottet (prop. 1983/84:112, FöU 20, rskr. 348). Det finns nu ca 400 piloter krigsplacerade i jaktflygdivisioner, attackflygdivisioner och spaningsflygdivisioner. Vid 38—43 års ålder övergår dessa piloter till annan typ av flygtjänst vid flygvapnets transport-, sambands- eller helikopterförband eller till annan tjänst inom försvarsmakten. Årligen utbildas 25—30 piloter vid flygvapnet. Utbildningen av flygvapnets piloter är mycket kvalificerad och kostar ca 10 milj. kr. per pilot fram till den tidpunkt då han är fullt användbar för uppgifter i krigsorganisationen. Sedan länge har flygvapnet varit en viktig rekryteringsbas för de civila flygbolagen. Det överskott av piloter som tidigare har uppstått vid flygvapnets organisationsändringar har tagits om hand av flygbolagen. En rekrytering som bolagen har påbörjat hösten 1984 kan de närmaste åren medföra avgångar i en sådan omfattning att flygförbandens verksamhet hotas.

Utskottet ser liksom försvarsministern allvarligt på de omfattande avgångarna bland de militära flygförarna. Av regeringens skrivelse framgår bl. a. att en fortsatt sådan utveckling medför en avsevärd risk att såväl incidentberedskapen som möjligheterna till insatser vid överraskande angrepp kan minska i sådan grad att omvärldens förtroende för vår militära förmåga att i krig bevara neutraliteten allvarligt rubbas. Utskottet anser att de åtgärder som regeringen vidtagit och överväger är av stor betydelse för att komma till rätta med det allvarliga problem som en omfattande avgång bland försvarsmaktens piloter utgör. Som försvarsministern uttalar bör begränsningarna av flygbolagens rekrytering från flygvapnet betraktas som en akut åtgärd för de närmaste åren.

Beträffande utvecklingen på sikt bör enligt utskottets mening inte utslutas att flygtidsuttaget kan ha stor betydelse. En höjning av detta skulle kunna påverka flygförarnas motivation men också flygsäkerheten och förbandens stridsvärde. Sådana frågor torde behandlas av den utredning som överbefälhavaren har tillkallat. Utredningens resultat kan också tänkas ge underlag för att överväga någon form av kontraktsanställning för dem som önskar bli flygförare i försvarsmakten.

De krigsplaceringspremier som avses införas för att stridspiloterna skall stanna kvar i flygvapnets krigsorganisation kan jämte de förbättringar av avlöningsförmånerna som vidtagits anses i huvudsak tillgodose syftet med motion 983. Motionen bör inte bifallas.

Regeringen har i sin skrivelse till riksdagen också berört motionerna 1063 (m), 1266 (s) och 2557 (s), vilka — som framgår av det föregående — behandlar frågor kring en samordnad utbildning av civila och militära helikopterförare. I skrivelsen framhålls de negativa effekterna för freds- och krigsorganisationen som följer av att även helikopterförare inom försvarsmakten börjar gå över till civil anställning. Utskottet anser dessa farhågor berättigade och anser att det finns behov att vidta åtgärder även på detta område. Enligt skrivelsen övervägs frågan i regeringskansliet.

Utskottet finner det naturligt att man i det sammanhanget även undersöker behov och förutsättningar för en gemensam civil och militär helikopterförarutbildning. I avvaktan på resultatet av pågående överväganden bör riksdagen inte göra något uttalande. I detta sammanhang vill utskottet påminna om beslutet om flyttning av arméflygskolan till Malmen. Motionerna 1063 (m), 1266 (s) och 2557 (s) bör inte bifallas.

Utskottet har inte något att invända mot vad föredragande statsrådet i övrigt har redovisat om regeringsbeslut m. m. som berör fredsorganisationens utveckling.

Motion 1264 (m) behandlar en annan fråga med anknytning till fredsorganisationens utveckling. Motionären pekar på de svårigheter som följer av att ansvaret för specialtruppernas uppgifter i fråga om krigsplanläggning och mobiliseringsförberedelser är spridda på många händer. Hon anser det vara viktigt att man i pågående utredningsarbete, bl. a. i samband med garnisonssamordningar, väger in synpunkter som tar hänsyn till specialtruppernas, inte minst ingenjörtruppernas, speciella behov av militär personal inom de egna regementsledningarna. Motionären anser att detta skulle göra det möjligt att på ett sammanhållet och rationellt sätt genomföra ålagda uppgifter vad gäller samspelet mellan fredsorganisationen och krigsorganisationens olika behov.

Utskottet vill först peka på att försvarsmaktens behov av befäl har utretts av befälsbehovsutredningen. Resultatet av utredningens arbete har nyligen redovisats i betänkandet (Ds Fö 1985:3) Försvarsmaktens befälsbehov. Utskottet har inhämtat att överbefälhavaren har fått regeringens uppdrag att som underlag för ytterligare samordning inom garnison redovisa en samlad syn på ansvarsfördelningen på lägre regional och lokal nivå beträffande operativ och krigsorganisatorisk verksamhet m. m. I det sammanhanget kommer de i motionen behandlade frågorna att belysas. Enligt utskottets mening blir därmed motionens syfte tillgodosett. Motionen bör inte bifallas.

Utskottet vill slutligen som frågor med anknytning till fredsorganisationens utveckling ta upp motionerna 847 (s) och 1161 (fp) som rör vissa byggnadsfrågor inom försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Motion 847 gäller upprustning av Rommehedslägre. Bakgrunden är följande.

Riksdagen uttalade år 1974 att man borde söka bevara Rommehedslägre för framtiden (FöU 1974:27, rskr. 308). I budgetpropositionen 1984 (bil. 6 s. 42—43) uppgav försvarsministern att länsstyrelsen i Kopparbergs län hade föreslagit att lägre efter en ombyggnad för ca 35 milj. kr. skulle överlämnas till en stiftelse för kurs- och konferensverksamhet. Försvarsministern fann investeringskostnaderna vara för stora och föreslog att, i avvaktan på resultatet av en pågående inventering av försvarsmaktens byggnadsminnesmärken, endast sådana underhållsåtgärder skulle vidtas

på Rommehed som hindrar yttre förstörelse av de mest värdefulla byggnaderna.

I en motion (1983/84:1567) föreslogs att man inom ramen för behövliga insatser mot arbetslösheten inom byggnadssektorn i Kopparbergs län skulle rusta upp Rommehedslägrat enligt föreliggande förslag. Utskottet ansåg sig inte kunna stödja en upprustning av Rommehedslägrat med medel från fjärde huvudtiteln i annan omfattning än försvarsministern förordade (FöU 1983/84:20 s. 24) Riksdagen följde utskottet och avsåg motionen. I den nu behandlade motion 847 återkommer motionärerna av liknande skäl med förslag om upprustning av Rommehedslägrat.

Utskottet har tidigare konstaterat Rommehedslägrats kulturhistoriska värde. Utskottet har också förståelse för behovet av åtgärder för att komma till rätta med sysselsättningsproblemen inom byggnadssektorn i Kopparbergs län. Liksom tidigare är utskottet dock inte berett att förorda en upprustning av Rommehedslägrat med medel från fjärde huvudtiteln utöver vad som ingår i gällande planer. Motion 847 (s) bör avslås.

I motion 1161 (fp) vänder sig motionärerna mot "planer på att riva den kulturhistoriskt mycket intressanta bebyggelsen vid Revingehed." Ett sådant beslut vore, anser de, mycket olyckligt. Riksdagen bör därför enligt deras mening uttala sig för att bebyggelsen räddas till eftervärlden.

Utskottet vill inledningsvis framhålla Revingehedsfältets karaktär av militärt övningsfält. Denna gör det nödvändigt att riva enstaka byggnader för att fältet skall kunna användas för sitt ändamål. Det kan i sammanhanget också erinras om att statliga bostadshus inte utbjuds till försäljning om de ligger så nära flygfält, skjutbana e. d. att man överskrider bullergränser som är godtagbara från miljöskyddssynpunkt. En stor del av de ca 170 bostadshus, varav större delen fritidshus, som finns inom fältet avser man att riva av detta skäl. Fortifikationsförvaltningen överväger enligt vad utskottet har inhämtat att bevara 20—25 byggnader, s. k. skånegårdar, av kulturhistoriskt värde. Överläggningar pågår dock fortfarande mellan fortifikationsförvaltningen och riksantikvarieämbetet om hur man skall tillgodose kulturhistoriska intressen inom fältet. Utskottet räknar med att man inom ramen för detta arbete utan något riksdagens uttalande finner former för att bevara kulturhistoriskt intressant bebyggelse på Revingehedsfältet. Motionen bör inte bifallas.

Personalfrågor

I budgetpropositionen (s. 49) behandlar försvarsministern vissa personalfrågor.

Redan i proposition 1983/84:112 (s. 23) uppgav försvarsministern att han avsåg att, inom ramen för det personalpolitiska arbete som pågår i samhället i övrigt, utarbeta en övergripande personalpolitik inom främst

områdena personalutveckling, personalrörlighet, arbetsmiljö samt samverkansformer. I årets budgetproposition anmäler han att han under våren 1984 har tagit initiativ till en långsiktig, samordnad och principiell behandling av personalfrågorna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. I det fortsatta arbetet med dessa frågor kommer det, uppger han, att tas närmare kontakter med berörda personalorganisationer och myndigheter, bl. a. i form av en brett upplagd konferens. Han upplyser vidare att utredningen (Fö 1984:2) om personal- och ekonomiadministrationen (jfr FöU 1983/84:20 s. 24 och FöU 1984/85:2 s. 4) beräknas slutföra sitt arbete under år 1985.

Utskottet har inte något att invända mot vad föredragande statsrådet har anfört beträffande personalfrågor. Ifrågavarande konferens ägde rum under tre dagar i januari 1985.

Utskottet vill i detta sammanhang behandla motionerna 1702 (fp) och 2425 (m) som båda rör personalfrågor.

I motion 1702 hävdar motionärerna att förbandschefen bör bemyndigas besluta avkorta reservbefälens tjänstgöringsskyldighet med högst tio dagar. Att besluta om övriga avkortningar av sådan tjänstgöringsskyldighet bör enligt motionärerna ankomma på överbefälhavaren.

I 48 § reservbefälsförordningen (1972:464) för försvarsmakten föreskrivs att överbefälhavaren eller, enligt hans bestämmande, en försvarsgrenschef eller en chef för reserv får, om det påkallas av utbildningsskäl eller annan anledning, avkorta tjänstgöringsperiod med högst tio dagar.

Överbefälhavaren stöder motionen medan Sveriges reservofficersförbund (SROF), som har yttrat sig i ärendet, anser att nuvarande ordning bör bestå. Den garanterar anser SROF att bedömningen av frågor om eventuell avkortning av tjänstgöringsskyldigheten blir likartad inom hela den berörda försvarsgrenen.

Utskottet har inhämtat att gällande föreskrifter ger möjlighet till en decentralisering av beslutanderätten i större utsträckning än vad som enligt uppgift i motionen tillämpas. Bl. a. lyder vissa reserver under regementschef eller personalkårchef. De kan därmed bemyndigas besluta om avkortning av reservbefälens tjänstgöringsskyldighet enligt 48 § reservbefälsförordningen. Det ankommer på regeringen att besluta om ändring av ifrågavarande föreskrifter. Båda yrkandena i motion 1702 bör avslås.

I motion 2425 (m) föreslår motionären förbättrad tjänsteställning för vissa äldre icke aktiva fanjunkare — ett krav som utskottet tidigare har behandlat (FöU 1979/80:8). Övrig personal bör enligt motionären få en tjänsteställning som motsvarar den kompetens den har förvärvat genom frivillig eller annan kompletterande utbildning. I motionen yrkas också att riksdagen gör uttalanden om den vägledande betydelsen för tjänsteställningssystemet av principen "samma befälsnivå — samma tjänsteställning/grad".

Sveriges officersförbund och *Officerarnas riksförbund* har yttrat sig över motionen. Inget av förbunden stöder motionärens förslag. Inte heller överbefälhavaren anser att det f. n. föreligger något behov av att ändra gällande regler för tjänsteställningsbefordran av reservofficerare och värnpliktiga officerare.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande FöU 1979/80:8 att den vägledande principen för den tjänsteställningsreform som genomfördes år 1972 var att åstadkomma ett logiskt samband mellan uppgifter i krigsorganisationen och tjänsteställning. Tillämpningen av denna princip kom, anförde utskottet, att höja det aktiva befälets tjänsteställning i förhållande till det icke aktiva befälet. Detta medförde, konstaterade utskottet vidare, många övergångsproblem, bl. a. försämrad tjänsteställning för icke aktiva fanjunkare. Utskottet uttalade förståelse för att dessa befäl kan känna sig mindre väl tillfreds med sin tjänsteställning enligt principerna i nuvarande system men kunde inte tillstyrka de förslag till ändringar i det militära tjänsteställningssystemet som då var aktuella. Utskottet hänvisade till sitt tidigare uttalande (FöU 1977/78:10 s. 9) att arbetet med övergångsfrågor i gränsfall borde präglas av en generös inställning.

Utskottet finner med hänvisning till sina tidigare uttalanden i frågan inte anledning föreslå bifall till det här behandlade yrkandet om icke aktiva fanjunkares tjänsteställning. Inte heller beträffande övriga i motion 2425 aktualiserade frågor finner utskottet anledning till riksdagsuttalanden av det slag motionären föreslår. Vad motionen åsyftar är till sin huvuddel tillgodosett inom ramen för den gällande befälsordningen. Motion 2425 bör inte bifallas.

Det bör i sammanhanget påpekas att befälsbehovsutredningen i sitt nyligen avgivna betänkande Försvarsmaktens befälsbehov (Ds Fö 1985:3) bl. a. har granskat och övervägt nuvarande och framtida krav på utbildning och kvalitet hos militära chefer och fackmän i krigs- och fredsorganisationen. Därvid har också förutsättningarna för en ökad användning i krigsorganisationen av personal i reserv och värnpliktigt befäl förts in i bilden. Befälsbehovsutredningens betänkande remissbehandlas nu.

Frivillig försvarsverksamhet

Vid behandlingen i budgetpropositionen (s. 49) av de frivilliga försvarsorganisationerna understryker försvarsministern vikten av att dessas verksamhet understöds och uppmuntras. Detta gäller, framhåller han, främst organisationer som rekryterar och utbildar personal för placering i totalförsvarets krigsorganisation. Den kommitté (frivilligförmånskommittén, Fö 1982:08) som utreder förmåner m. m. vid frivillig verksamhet beräknas ha slutfört sitt arbete den 30 juni 1985.

Utskottet, som i olika sammanhang understrukit de frivilliga försvarsorganisationernas stora betydelse för totalförsvaret, har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört om frivilliga försvarsorganisationer.

Utskottet övergår till att behandla motionerna 317, 1267 och 1706 som alla har anknytning till de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet.

I motion 317 (c) framhålls den starka försvarsviljan i vårt land. Motionärerna finner emellertid att denna tas till vara alltför dåligt. En förutsättning för ökade frivilliginsatser är enligt deras mening att medborgarna även om de inte är statsanställda får rätt att vara lediga för insatser i frivilliga försvarsorganisationer. De anser att riksdagen skall begära förslag om en lagstadgad sådan rättighet.

Motion 1267 (s) behandlar en ersättningsfråga i samband med frivilligverksamhet. Motionären erinrar om att deltagande i utbildning inom civilförsvaret ger rätt till ersättning motsvarande sjukpenning medan någon motsvarande förmån inte utgår om man är med på kurser som anordnas inom hemvärnet. Enligt motionären bör det tillämpas lika ersättning för hemvärns- och civilförsvarskurser.

Utskottet påminner om att grunderna för nuvarande förmåner till frivilligpersonal m. fl. fastställdes av riksdagen år 1977 (prop. 1876/77:49, FöU 8, rskr. 153). Detta beslut innebar förutom generella förbättringar av förmånerna en vidareutveckling av förmånssystemet mot likformighet och administrativa förenklingar. Beslutet grundades på förslag (SOU 1975:73) av den år 1970 tillkallade utredningen rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl. Som framgått av det föregående ser frivilligförmånskommittén över förmåner m. m. vid frivillig försvarsverksamhet. Kommittén kommer inom ramen för sitt uppdrag att behandla frågor av det slag som tas upp i motionerna 317 och 1267. I avvaktan på resultatet av det pågående utredningsarbetet bör riksdagen inte göra några uttalanden om förmåner vid frivillig försvarsverksamhet. Motionerna bör därför inte bifallas.

Motion 1706 (m) tar upp den av utskottet tidigare behandlade frågan (FöU 1982/83:9 s. 46–47) om frivilligorganisationernas tjänstebrevsrätt. Motionären anser att de frivilliga försvarsorganisationerna bör återfå tjänstebrevsrätten, som upphörde för dem den 1 januari 1983 (prop. 1980/81:20, TU 6, rskr. 101). Han pekar på att Riksföreningen Sverigekontakt sedermera har återfått tjänstebrevsrätten.

Utskottet har tidigare förklarat sig inte vara berett att tillstyrka att frivilligorganisationerna skall återfå tjänstebrevsrätten (FöU 1982/83:9 s. 47). Utskottet har förordat att man på annat sätt stöder den frivilliga försvarsverksamheten. Enligt utskottets förslag i samma betänkande fördes anslaget Frivilliga försvarsorganisationer för budgetåret 1983/84 upp med ett belopp som översteg regeringens förslag med 5 milj. kr. Även frågan om tjänstebrevsrätten för de frivilliga försvarsorganisationerna kommer att beröras i frivilligförmånskommitténs arbete. Motion 1706 bör inte bifallas. Till frågan om medel för den frivilliga försvarsverksamheten budgetåret 1985/86 återkommer utskottet i det följande.

Utveckling av informationssystem

Försvarsministern redovisar i budgetpropositionen (s. 50—52) utvecklingen av informationssystem inom försvarsmakten.

Som upplystes för riksdagen redan i 1984 års budgetproposition beslutade regeringen i mars 1982 att försvarets rationaliseringsinstituts rapport Struktur 90 skall vara grund för utvecklingen av nya informationssystem och modernisering av äldre system inom försvarsmakten (jfr FöU 1983/84:15).

I budgetpropositionen uppges att överbefälhavaren mot bakgrund av nyssnämnda beslut gett ut anvisningar för den tekniska inriktningen av ADB-verksamheten. I programplanen för perioden 1985/86—1989/90 har han angivit att den nya informationssystems- och datordriftsstrukturen skall vara väl etablerad år 1987.

Utvecklingen inom informationsområdet i dag innehåller enligt överbefälhavaren betydande svårigheter. Han redovisar vilka åtgärder som övervägs för att förbättra försvarsmaktens ADB-verksamhet. För budgetåret 1985/86 har enligt överbefälhavarens redovisning planerats utveckling av ADB-system till en beräknad kostnad av ca 77 milj. kr. Årskostnaden för drift och underhåll av sådana system har bedömts uppgå till 43 milj. kr. medan kostnaderna för olika investeringar enligt överbefälhavarens beräkningar uppgår till 226 milj. kr. under budgetåret 1985/86.

I samband med behandlingen i budgetpropositionen (s. 50—51) av utvecklingen av informationssystem redovisar försvarsministern olika uppdrag som överbefälhavaren har fått av regeringen rörande försvarsmaktens ADB-verksamhet. Bl. a. skall han komma med förslag om hur ADB-verksamhetens ledning och stöd skall organiseras inom det militära försvaret. Uppdraget skall redovisas i april 1985. Försvarsministern uppger att ett förslag i ämnet beräknas kunna föreläggas riksdagen i anslutning till 1986 års budgetproposition.

Utskottet underströk redan vid behandlingen av motsvarande redovisning i 1984 års budgetproposition (FöU 1983/84:15 s. 13) att frågor som hänger samman med informationssystemen är viktiga. Den nödvändiga anpassningen av verksamheten inom försvarsmakten till den snabba utvecklingen inom detta område framhölls också i sammanhanget. Dessa konstateranden är enligt utskottets mening lika aktuella i dag. Utskottet anser därför att de åtgärder som har vidtagits och planeras för att bringa försvarsmaktens informationssystem i takt med utvecklingen är viktiga och angelägna. Utskottet har ingenting att invända mot vad försvarsministern har anfört om utvecklingen av informationssystem.

Utskottets hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande 1982 års försvarsbeslut att riksdagen avslår motion 1984/85:1711, yrkande 1,

2. beträffande *säkerheten i planeringen* att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1984/85:1711, yrkande 2, samt med avslag på motion 1984/85:594, yrkande 2, lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört, Res. 3 (m, c)
3. beträffande *krigsorganisationens utveckling m. m.*
- a. att riksdagen avslår motion 1984/85:984, yrkande 3 om anskaffning av stridsvagnar,
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 11 om luftförsvaret, Res. 4 (m)
 - c. att riksdagen avslår motion 1984/85:2428 om försvaret av Storstockholm,
 - d. att riksdagen avslår motion 1984/85:1704 om försvaret av övre Norrland och av Östersjöområdet,
 - e. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:497, 1984/85:1703 och 1984/85:2427 om försvarsberedskapen på västkusten,
 - f. att riksdagen avslår motion 1984/85:466 om skyddsområdena i Blekinges kustland och skärgård,
 - g. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,
4. beträffande *besparingsprogrammet*
- a. att riksdagen avslår motion 1984/85:345 om redovisningen av konsultkostnader,
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:1701 om tillgodoräk- Res. 5 (fp)
 - c. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,
5. beträffande *fredsorganisationens utveckling m. m.*
- a. att riksdagen avslår motion 1984/85:1711, yrkande 3 om fortsatta rationaliseringar i försvarsmaktens fredsorganisation,
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:983 om löneförmåner till försvarsmaktens piloter,
 - c. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1063 och 1984/85:2557 om samordnad militär och civil helikopterutbildning på högskolenivå,
 - d. att riksdagen avslår motion 1984/85:1266 om samordnad civil och militär helikopterutbildning på Nyköping/Oxelösund flygplats,
 - e. att riksdagen avslår motion 1984/85:847 om upprustning av Rommehedsläget,
 - f. att riksdagen avslår motion 1984/85:1161 om bebyggelsen vid Revingehed,
 - g. att riksdagen avslår motion 1984/85:1264 om resursbehovet vid specialtruppslagens regementsledning,
 - h. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört i proposition 1984/85:100,

- i. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört i skrivelse 1984/85:148,
6. beträffande *personalfrågor*
- a. att riksdagen avslår motion 1984/85:1702 om beslut rörande avkortning av reservbefälens tjänstgöringsskyldighet. Res. 6 (fp)
- b. att riksdagen avslår motion 1984/85:2425 om tjänsteställning enligt den nya befälsordningen,
- c. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,
7. beträffande *frivillig försvarsverksamhet*
- a. att riksdagen avslår motion 1984/85:317 om ledighet för insatser i frivilligorganisationer,
- b. att riksdagen avslår motion 1984/85:1267 om likvärdig ersättning vid hemvärns- och civilförsvarskurser,
- c. att riksdagen avslår motion 1984/85:1706 om tjänstebrevsråten för de frivilliga försvarsorganisationerna,
- d. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om frivilliga försvarsorganisationer,
8. att riksdagen beträffande *utveckling av informationssystem* lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört.

8 Ubåtsskydd

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 52—56) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om ubåtsskydd.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern inleder med att slå fast att det oberoende av bakomliggande motiv aldrig kan accepteras att främmande stridskrafter uppträder på svenskt territorium i strid med våra tillträdesbestämmelser. Regeringen kommer inte att tveka att med alla medel som står till buds ingripa mot den eller dem som kan komma att kränka svenskt territorium.

Enligt försvarsministerns mening är det viktigt att det snabbt vidtas åtgärder för att förbättra ubåtsskyddet. Han finner det inte möjligt att nu binda sig för en långsiktig avvägning mellan ubåtsskydd och andra funktioner inom försvaret.

Beträffande en plan från överbefälhavaren för ubåtsskyddets inriktning tar försvarsministern upp bl. a:

- förmågan till spaning och övervakning
- revidering av överbefälhavarens plan i takt med ökade kunskaper
- forskning kring nya upptäcktsmetoder och vapen
- utbildningssystemet inom marinen
- personal- och värnpliktsramarna för marinen
- ledningen av ubåtsskyddsverksamheten.

Motioner

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkandena

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om snabbt överförande av helikoptrar för ubåtsjaksuppgifter till marinen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tidigare lagd beställning av fyra kustkorvetter,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om marinens personalramar.

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkandena

7. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till att öka civila, statliga myndigheters resurser i de svenska skärgårdarna i enlighet med vad som anförs i motionen,

8. att riksdagen hos regeringen begär en grundlig redogörelse för orsakerna till att den svenska marina ledningen inte följt utvecklingen inom undervattenstekniken och haft en så dålig beredskap som manifesterades vid U 137:s grundstötning.

1984/85:1700 av Kerstin Ekman (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att marinens värnpliktsram tills vidare kan utökas så att ubåtsskyddsverksamheten kan genomföras på lämpligaste sätt.

Utskottet

Utskottet delar regeringens uppfattning att kränkningar av svenskt territorium aldrig kan accepteras. Respekten för vår säkerhetspolitiska linje kräver att vi redan i fredstid ingriper med största fasthet mot sådana kränkningar.

Partimotion 984 (vpk) innehåller två yrkanden med anknytning till ubåtsskyddet. Motionärerna anser att det behövs fler bofasta och yrkesverksamma människor i våra skärgårdar. Återbemannning av fyrplatser samt ökade resurser till kustbevakningen och lotsväsendet skulle enligt deras mening få en direkt positiv effekt för vår försvarsförmåga men också i övrigt vara till stor nytta. Motionärerna riktar också förebräelser mot marinledningen och vill att riksdagen skall begära en grundlig redogörelse av regeringen med anledning av den främmande undervattensverksamheten.

Frågor med anknytning till vår fredstida förmåga att övervaka landets kust- och havsområden behandlade utskottet ingående i samband med 1982 års försvarsbeslut (FöU 1981/82:18 s. 39—42). På förslag av utskottet uttalade sig riksdagen för ett ökat samutnyttjande av civila och militära resurser (rskr. 374).

Utskottet anser att samhällets civila planering för skärgårdsområdena bör uppmärksamma försvarsaspekter. De allmänna kraven på samhällsplaneringen från försvarssynpunkt har nyligen utretts (Ds Fö 1984:4). Utredningsresultaten bearbetas nu och frågan anmäls i proposition 1984/85:160 (s. 5). Riksdagen bör inte besluta enligt yrkande 7 i motion 984.

När det gäller yrkande 8 i samma motion kan konstateras att 1972 års försvarsbeslut prioriterade ned ubåtsskyddet. Enligt proposition 1972:75 (s. 114) borde uppgiften att upptäcka och bekämpa ubåtar tillgodoses av helikoptrar som är utrustade för ubåtsjakt i samverkan med fartyg med ytattackuppgifter. Vid försvarsbeslutet 1977 konstaterades att befintliga fregatter skulle utgå ur organisationen under den påföljande femårsperioden. De första besluten om vissa förstärkningar av ubåtsjaktresurserna fattades efter den s. k. Utö-incidenten år 1980. Därefter har ubåtsskyddet uppmärksamrats allt mer. I december 1983 beslutade riksdagen om inriktning för detta. Ubåtsskyddet behandlades av riksdagen senast under våren 1984 (FöU 1983/84:20). En samlad plan för ubåtsskyddets fortsatta uppbyggnad redovisas nu i budgetpropositionen.

Statsmakternas bedömning under 1970-talet av det fredstida ubåtshotet har fått återverkningar bl. a. beträffande utbildning, forskningsinsatser och industrikompetens. Nya bedömningar leder inte omedelbart till avsevärt ändrad förmåga. Utskottet anser att motion 984 (vpk) bör avslås i denna del.

Partimotion 594 (m) tar upp flera frågor om ubåtsskydd. En gäller den beslutade överföringen av fyra tunga helikoptrar från flygvapnet till marinen. Motionärerna anser att detta bör ske så snart det är tekniskt möjligt. Vidare förordar de att den avsedda beställningen av fyra kustkorvetter skall ske snabbare än som kan utläsas av budgetpropositionen.

Beslut har fattats om modifiering av tre helikoptrar i marinen och fyra helikoptrar i flygvapnet till samma standard som på marinens helikoptrar av typ 4 C för ubåtsjakt. Ombyggnaden beräknas vara klar den 1 juli 1985 för marinens helikoptrar och den 1 oktober 1986 för flygvapnets helikoptrar. Överföringen av helikoptrar från flygvapnet till marinen har planerats ske med två helikoptrar 1987 och två 1989, i takt med att färdigutbildade besättningar tillförs organisationen. Enligt uppgift från överbefälhavaren skulle en tidigarelagd överföring endast marginellt påverka utbildningstakten för nya ubåtsjaktbesättningar. Motion 594 bör därför inte bifallas i denna del.

Kustkorvetterna blir ett betydelsefullt tillskott till vårt ubåtsskydd. En korvett levereras till marinen i slutet av 1985 och en under andra kvartalet 1986. Enligt överbefälhavarens ubåtsskyddsplan tidigareläggs den planerade anskaffningen av ytterligare fyra enheter. Regeringen har den 1 november beslutat om projektering av dessa. Framställning om anskaffning beräknas inkomma till regeringen under 1985. Beställningsbemyndigande har beräknats för denna anskaffning, som därför inte behöver bli

beroende av riksdagsbeslut hösten 1985. Utskottet anser inte att motion 594 bör bifallas i denna del.

Överbefälhavaren har i sin plan för ubåtsskyddet konstaterat att gällande personal- och värnpliktsramar för marinen inte är dimensionerade för den utökade freds- och krigsorganisatoriska verksamhet som ubåtsskyddet innebär. Överbefälhavaren föreslår att behovet av personal tillgodoses genom att personalramen successivt fram till budgetåret 1991/92 utökas med 125 personår. Försvarsministern förklarar sig inte beredd att ta ställning till den utökning av antalet yrkesofficerare inom marinen som framgår av överbefälhavarens planering. Detta betecknas i motion 594 (m) som mycket otillfredsställande. Motionärerna anser att överbefälhavarens förslag bör bifallas. I budgetpropositionen (s. 55) uttalar försvarsministern bl. a. att befälsbehovsutredningens förslag (Ds Fö 1985:3) måste beaktas när det gäller att ta ställning till överbefälhavarens förslag. Utskottet bedömer att denna fråga kräver ytterligare beredning. Den torde kunna anmälas i nästa års budgetproposition. Motionsyrkandet bör inte bifallas.

I motion 1700 (fp) hävdas att marinens värnpliktsram bör utökas med hänsyn till ubåtsskyddsverksamheten. Motionärerna hänvisar till att regeringen av värnpliktsociala skäl och arbetsmarknadsskäl förordar en utökning av grundutbildningskontingenten i armén. Något hinder för motsvarande utökning inom marinen kan således inte föreligga, uttalar de. I denna fråga konstaterar utskottet att regeringens direktiv i mars 1985 för överbefälhavarens fortsatta planering anger att de ökade behoven av värnpliktiga för ubåtsskydd inom marinen skall tillgodoses. Motionen bör därför inte bifallas.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 8 om överföring av helikoptrar,	Res. 7 (m, c, fp)
2. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 9 om beställning av kustkorvetter,	Res. 8 (m, c)
3. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 10 om marinens personalbehov,	Res. 8 (m, c)
4. att riksdagen avslår motion 1984/85:984, yrkande 7 om de svenska skärgårdarna,	
5. att riksdagen avslår motion 1984/85:984, yrkande 8 om undervattenstekniken,	
6. att riksdagen avslår motion 1984/85:1700 om marinens behov av värnpliktiga,	
7. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anført om ubåtsskydd.	

9 JAS-projektet

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 57—59) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om JAS-projektet.

Föredragande statsrådet

Beträffande de ekonomiska förutsättningarna för JAS-projektet påminner försvarsministern om att planeringsramen fram till år 2000 är 24,9 miljarder kronor i prisläget februari 1981. Projektet följer samma regler för priskompensation som all annan materiel inom försvarsmakten.

Överbefälhavaren har i en rapport till regeringen om läget inom JAS-projektet angett kostnader för projektet som beräknas uppgå till 37,3 miljarder kronor i prisläget februari 1984. Dessa kostnader utgår från en planeringsram för projektet som i prisläget februari 1981 är 800 milj. kr. större än den ram som riksdagen har fastställt. I proposition 1983/84:112, efter den första projektvärderingen, redovisades exempel på åtgärder som kan vidtas för att anpassa projektet till den fastställda planeringsramen. I likhet med överbefälhavaren anser försvarsministern att beslut inte ännu behöver fattas om sådana åtgärder.

Den senaste tekniska värderingen av JAS-projektet visar sammanfattningsvis att projektet i stort följer uppgjorda planer och att avsedda flygtekniska prestanda i allt väsentligt kan uppnås. Vissa förseningar föreligger. Liksom överbefälhavaren vill försvarsministern kraftigt understryka behovet av att projektet återförs till den fastställda tidsplanen. Han förutsätter att försvarets materielverk noga följer industrins ansträngningar i detta avseende men påpekar också att en forcering av arbetet inte får medföra att den tekniska målsättningen eftersätts. Beträffande programmet för beväpning av flygplan JAS 39 krävs enligt försvarsministern en målmedveten satsning av staber och myndigheter så att underlag för integrationsarbetet kan tas fram i tid.

Försvarsministern lämnar också vissa uppgifter som gäller industripolitiska aspekter på JAS-projektet. Av utlovade 800 nya arbetstillfällen fram till år 1987 har hittills tillkommit ca 320. Beslut har fattats om totalt 870 nya arbetstillfällen, varav ca 560 skall tillkomma genom att arbetsuppgifter förs från utlandet till Sverige.

Motion

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkandena

5. att riksdagen beslutar att JAS-projektet snarast avbryts och hos regeringen hemställer om initiativ i samband härmed,

6. att riksdagen, om förslaget i yrkande 5 inte vinner bifall, hos regeringen begär en redogörelse för hur den av riksdagen beslutade minskningen av anslagsramen för JAS-projektet skall genomföras.

Utskottet

Riksdagen har behandlat JAS-projektet vid åtskilliga tillfällen, senast under föregående riksmöte (prop. 1983/84:112, FöU 20, rskr. 348). Utskottet anser liksom tidigare att projektet skall fortsätta.

Både överbefälhavaren och försvarsministern anser att beslut ännu inte behöver fattas om åtgärder för att anpassa projektet till den fastställda planeringsramen. I motion 984 (vpk) betecknas detta som anmärkningsvärt. Motionärerna anser att riksdagen — om projektet inte avbryts — snarast måste få "en redogörelse för hur regeringen och militärledningen tänker genomföra ett riksdagsbeslut rörande så stora ekonomiska åtaganden". Utskottet ser fördelar med att statsmakterna inte tidigare än nödvändigt beslutar om vilken eller vilka av flera tänkbara åtgärder som bör vidtas för att anpassa JAS-projektet till planeringsramen. Riksdagen bör enligt utskottets mening inte begära någon redogörelse i enlighet med motionsförslaget.

Inte heller i övrigt har utskottet något att invända mot försvarsministerns redogörelse. Utskottet hemställer

1. att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motion 1984/85:984, yrkande 5, lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om JAS-projektet,
2. att riksdagen avslår motion 1984/85:984, yrkande 6 om en redogörelse från regeringen.

10 Försvarsindustrin

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 60—62) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om försvarsindustrin.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern uttalar att det är mycket viktigt att svensk industri har förmågan att utveckla kvalificerade robotar eller delsystem till robotar, t. ex. målsökare och styrsystem, som är anpassade till våra förhållanden. Kostnaderna för utveckling och anskaffning av robotsystem är emellertid så höga att det kan bli nödvändigt att överväga dels en ökad specialisering vid val av robotar och funktioner inom robotsystemen, dels ett ökat industriellt samarbete på detta område inom och utom landet. Vid utveckling av robotsystem är det enligt statsrådets mening angeläget att likartade behov så långt möjligt samordnas i robotfamiljer.

Försvarsministern berör härutöver bl. a.

- fördelarna med en svensk försvarsindustri
- önskvärd kompetens inom svensk elektronikindustri
- den kommande beväpningen av JAS-flygplanet.

Motion

1984/85:2426 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening uttalar att en svensk utvecklande robotindustri i det längsta bör bibehållas,

2. att riksdagen begär att regeringen upptar samtal med aktuella robot-industrier i syfte att få klarhet i hur den totalt för statsmakterna mest kostnadseffektiva industrisamverkan bör vara organiserad.

3. att riksdagen hos regeringen begär att en särskild robotheredning tillsätts under den tid som krävs för att skapa underlag för fortsatta politiska beslut inom robotområdet.

4. att riksdagen hos regeringen begär att överbefälhavaren ges i uppdrag att i studie- och systemplaner redovisa alternativ för hur robotsystem kan utnyttjas på enklare plattformar i syfte att den operativa effekten skall kunna bibehållas och medel kunna frigöras för att bevara en svensk utvecklande robotindustri.

Utskottet

Utskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört.

Enligt motion 2426 (fp) är regeringens principiella inriktning lämplig men bör förstärkas och konkretiseras. Motionärerna framhåller att robotar av olika typer kommer att inom överblickbar tid vara en synnerligen viktig del av den svenska försvarsmaktens vapenarsenal. Robottekniken får enligt deras mening sannolikt tillämpningar på allt fler områden.

En väsentlig fördel med en inhemsk robotutveckling är enligt motionärerna att vi därmed får materiel som inte är känd i fråga om egenskaper och prestanda på samma sätt som stormaktsblockens robotar. En robot behöver inte vara helt svenskutvecklad för att denna fördel skall föreligga.

Enligt motionärerna bör en svensk utvecklande robotindustri behållas i det längsta. Försvarsmaktens robotanskaffning bör i framtiden i ökande omfattning samplaneras över tiden. Om detta inte kan ske med normala planeringsmetoder bör, anser motionärerna, undersökas behovet av en särskild "robotheredning".

Motionärerna anser att regeringen bör inrikta försvarsmakten mot att i ökande omfattning pröva system där kvalificerade eller mycket kvalificerade plattformsegenskaper successivt ersätts av olika robotfamiljer. Studier av dessa frågor bör göras över försvarsgrensgränserna. Nya robotsystem bör — anser motionärerna — inriktas mot och ges egenskaper för enklare plattformar. Befintliga system bör kompletteras så att främst fler men enkla plattformar kan utnyttjas. Kvalificerade och dyra — men nödvändiga — plattformar av typ jaktflygplan och ubåtar bör enligt motionärerna hårt målinriktas mot uppgifter som inte kan lösas på annat sätt.

Utskottet anser liksom överbefälhavaren och regeringen att det är mycket viktigt att svensk industri har förmåga att utveckla kvalificerade robotar och delsystem till robotar som är anpassade till våra speciella förhållanden. En sådan förmåga finns också. Däremot saknas f. n. konkreta svenska alternativ för anskaffning av robotar — främst jaktrobotar — till JAS-

flygplanet. Regeringen har därför nyligen beslutat undersöka förutsättningarna för utveckling av sådana robotar inom landet. Ca 100 milj. kr. har avsatts för ändamålet. Även utskottet anser angeläget att man skapar en reell handlingsfrihet vid valet av beväpning till flygplanet. Enligt vad utskottet har inhämtat diskuteras samverkansformer m. m. med berörda industrier. Det har vidare upplysts att den s. k. flygmaterielberedningen kommer att engageras i den fortsatta beredningen och uppföljningen av robotfrågorna.

För trovärdigheten i vår säkerhetspolitik är det också viktigt med en inhemsk förmåga att underhålla materiel som ingår i redan anskaffade robotsystem.

Frågor om robotsystem och om den svenska industrins kompetens beträffande robotar bearbetas f. n. som ett led i arbetet inför nästa långsiktiga försvarsbeslut. Utskottet anser detta vara riktigt. Dessa frågor bör bearbetas med kraft. Utskottet förutsätter att 1984 års försvarskommitté får bästa möjliga underlag för sina bedömningar. Några uttalanden av riksdagen enligt motion 2426 (fp) vill utskottet inte förorda.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anført om försvarsindustrin,
2. att riksdagen avslår motion 1984/85:2426 om uttalanden av riksdagen rörande robotfrågor.

11 Försök med decentraliserad produktionsledning (DEPROL)

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 63—65) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om försök med decentralisering av produktionsledning.

Utskottet

År 1979 påbörjades försök med decentraliserad ledning av produktionen vid militära myndigheter i Nedre Norrlands militärområde. De fem arméförband som till en början ingick i försöksverksamheten fick inom ramen för denna betydligt större befogenheter att själva bestämma över den interna organisationen, fördelningen av personal, utbildningens uppläggning, vissa materielköp och den lokala byggnadsverksamheten. I mars 1980 beslöt regeringen om en viss utvidgning av försöksverksamheten.

Överbefälhavaren har redovisat sina erfarenheter av försöksverksamheten. Han förslår att denna skall avslutas den 30 juni 1985.

Föredragande statsrådet delar överbefälhavarens uppfattning att försöken bör upphöra. Han erinrar om att regeringen under försöksperioden har utfärdat förordningen (1983:276) om verksamheten inom försvars-

makten samt förordningen (1983:277) om handläggning av ärenden, tjänstetillsättning m. m. inom försvarsmakten. Försvarsministern anser det vara av stor vikt att de uppnådda resultaten och erfarenheterna från försöksverksamheten omsätts i åtgärder inom hela försvarsmakten. Han biträder ett förslag av överbefälhavaren att utnyttja erfarenheterna av decentraliseringen inom Nedre Norrlands militärområde för en skyndsam revidering av anvisningarna för försvarets planerings- och ekonomisystem.

Utskottet har inte något att invända mot vad föredragande statsrådet har anfört och hemställer

att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om försök med decentralisering av produktionsledning.

12 Värnpliktsutbildningen

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 66—68) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om värnpliktsutbildningen.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern redovisar huvuddragen i 1983 års värnpliktsutbildningskommittés förslag i betänkandet Värnplikten i framtiden (SOU 1984:71). Han uppger att betänkandet och en i anslutning till detta utarbetad rapport "Värnpliktiga tycker" har överlämnats till 1984 års försvarskommitté. Av hans redogörelse framgår vidare — som redan angetts under punkt 7 i det föregående — att överbefälhavaren skall ha värnpliktsutbildningskommitténs förslag som utgångspunkt för sina analyser och överväganden rörande fredsorganisationen i perspektivplan del 2 för det militära försvaret.

Försvarsministern behandlar också vissa frågor rörande repetitionsutbildningen. Det framgår bl. a. att han räknar med ökade resurser för repetitionsutbildningen inom marinen under budgetåret 1985/86. Medel härför har beräknats under anslaget C 1 Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet.

Slutligen behandlar försvarsministern utbildningen av värnpliktiga vid den musikpluton som intill utgången av innevarande budgetår försöksvis är inrättad och förlagd till Strängnäs (FöU 1979/80:7, rskr. 68).

Chefen för armén har redovisat sina erfarenheter av försöken, som han anser vara mycket positiva. Av den anledningen vill han att den årliga utbildningen av värnpliktiga för en musikpluton skall fortsätta även efter budgetåret 1984/85. Han uppger att musikutbildning förlagd till Strängnäs inte är förenad med samma möjligheter som finns i Stockholm. Bl. a. sker de flesta musikframträdandena där eller i landet i övrigt. Med hänvisning

bl. a. till att försöksverksamheten är förlagd till Strängnäs i enlighet med ett uttalande av riksdagen om lokaliseringen av denna är arméchefen inte beredd att nu förorda annan lokalisering av den fortsatta utbildningen. Verksamheten fungerar, framhåller han, väl även i Strängnäs. En flyttning till Stockholmsområdet skulle dessutom medföra vissa nödvändiga investeringar som i varje fall på kort sikt gör det billigare att behålla utbildningen av musikplutonen i Strängnäs.

Föredragande statsrådet — som delar arméchefens uppfattning om en fortsatt utbildning av en musikpluton varje år — anser att det ankommer på chefen för armén att fatta de beslut som behövs beträffande lokaliseringen.

Motioner

1984/85:700 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att de i motionen upptagna frågorna behandlas i en särskild värnpliktsutredning.

1984/85:846 av Pär Granstedt (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hemställa att regeringen utarbetar förslag till läroplan för värnpliktsutbildningen.

1984/85:981 av Ingrid Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändring av regler för anstånd med militärtjänstgöring för ensamstående fäder.

1984/85:982 av Karin Israelsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag som gör det möjligt att i större utsträckning utnyttja värnpliktiga och repetitionstjänstgörande på våra förband som blodgivare.

1984/85:1699 av Kerstin Ekman (fp) vari yrkas att riksdagen uttalar att en snabb översyn av grundutbildningen bör ske i syfte att redan i fred och året runt säkerställa tillräcklig mängd välutbildad värnpliktig personal för skydd mot sabotageförband.

Utskottet

Utskottet vill understryka betydelsen av arbetet i 1983 års värnpliktsutbildningskommitté för den framtida utformningen av värnpliktsutbildningen och för försvarsmaktens fredsorganisation. Resultaten av kommitténs arbete torde utgöra ett betydelsefullt underlag för övervägandena i dessa frågor inom 1984 års försvarskommitté.

Utskottet har inte något att invända mot att utbildningen av värnpliktiga för en musikpluton per år nu lämnar försöksstatiet. Musikplutonerna har

utbildats i vaktjänst med gott resultat. Deras musikaliska prestationer har rönt stor uppskattning.

Inte heller i övrigt har utskottet något att invända mot vad försvarsmistern har anfört om värnpliktsutbildningen.

Några av de motioner som väckts under den allmänna motionstiden rör värnpliktsutbildningen. Utskottet övergår nu till att behandla dessa.

Motion 700 (c) syftar till att en särskild värnpliktsutredning skall tillsättas. Motionärerna redovisar som bakgrund till yrkandet sin syn på den allmänna värnplikten och på informationen till tjänstgörande värnpliktiga om säkerhets- och försvarspolitiken. De berör de värnpliktigas förmåner och uppehåller sig därvid särskilt vid bl. a. näringsbidraget och reseförmånerna. De värnpliktigas sociala situation m. m. och det bestraffningssystem som de är underkastade tar motionärerna också upp som frågor vilka enligt deras mening bör kunna behandlas i en sådan utredning.

Utskottet anser att många av de frågor som motionärerna behandlar är viktiga och förtjänar särskild uppmärksamhet. En hel del av dem har dock varit eller är föremål för utredning. Bestraffningssystemet för de värnpliktiga har nyligen utretts av en särskild kommitté, militäransvarskommittén (Ju 1977:09). Proposition i ämnet väntas under innevarande riksmöte. Ett grundläggande beslut om de värnpliktigas förmåner fattades av riksdagen år 1983 (prop. 1982/83:115, FöU 11, rskr. 291). Förmånerna har därefter förbättrats fortlöpande, senast innevarande år (prop. 1984/85:100 bil. 6 s. 72—73, FöU 7, rskr. 131). Utskottet pekade i det sammanhanget på att det vid försvarsstaben pågår en utvärdering av systemet för de värnpliktigas resor och därmed sammanhängande kostnader. Beträffande näringsbidraget kan — enligt vad utskottet har inhämtat — vissa förändringar aktualiseras i samband med nästa års budgetarbete. Många av de frågor med anknytning till värnpliktsutbildningen som motionärerna tar upp behandlas av 1983 års värnpliktsutbildningskommitté och kommer på grundval av bl. a. resultatet av dess arbete att övervägas av 1984 års försvarskommitté. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte behövs någon samlad utredning av de frågor motionärerna behandlar. Motion 700 (c) bör inte bifallas av riksdagen.

I motion 846 (c) föreslås att det upprättas en allmän läroplan för den militära utbildningen. Den bör, anför motionären, utformas på sådant sätt att den kan användas i utbildningen av både befäl och värnpliktiga. I den skall slås fast vilka värderingar som skall förmedlas under utbildningen. Motionären anger i vissa huvuddrag vad läroplanen enligt hans mening bör innehålla. Den inriktning av utbildningen motionären förordar finns, påpekar han, redan formulerad i olika riksdagsbeslut. En kommitté bör utifrån dessa beslut ställa samman ett förslag till en läroplan av det slag motionären åsyftar.

Utskottet har i annat sammanhang ställt sig bakom uppfattningen att det

är viktigt att sådana värderingar som har en bred anslutning i vårt samhälle också präglar den militära utbildningen (FöU 1983/84:15 s. 15). Detta skedde i samband med behandlingen av motioner rörande vissa inslag i jägarutbildningen vid ett par förband, företeelser som det erinras om även i den nu aktuella motionen. Utskottet hänvisade i det sammanhanget till ett uttalande av försvarsministern där han helt avvisade inslag i den militära utbildningen som står i strid med vårt samhälles grundläggande värderingar eller mot de internationella konventioner som vi har förbundit oss att tillämpa. Motionärernas uppfattning om de värderingar som bör präglar den militära utbildningen delas alltså av statsmakterna och framstår som än mera självklara när man tänker på att våra försvarsansträngningar bl. a. syftar till att värna vår rätt att få leva enligt just dessa värderingar. Utskottet anser dock tveksamt att denna självklara inställning bör, som motionären anser, manifesteras i en läroplan. En fortsatt utveckling mot ett med samhället i övrigt allt mer integrerat försvar, där politiker och myndigheter kontinuerligt uppmärksammar och lägger till rätta enskilda avarter, kan synas bättre ägnat att uppfylla motionärens intentioner. Behovet av en läroplan av det slag motionärerna föreslår kommer enligt uppgift att närmare övervägas av 1983 års värnpliktsutbildningskommitté. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion 846 (c) inte bör bifallas.

Motion 981 (s) tar upp svårigheter som ensamstående fäder med vårdnad om barn har att i samband med militärtjänstgöringen klara barnomsorgen. Utskottet har tidigare behandlat denna fråga (FöU 1981/82:18 s. 47, FöU 1982/83:9 s. 10 och FöU 1983/84:15 s. 18). I den nu aktuella motionen återkommer motionärerna med ett tidigare framfört förslag om ändrade regler för anståndsgivningen beträffande sådana värnpliktiga. Motionärerna anser att reglerna bör ses över så att ensamstående fäder med minsta möjliga byråkrati kan få anstånd och möjlighet att påverka tidpunkten för tjänstgöringen under beaktande av vad som är lämpligast för barnen.

Utskottet har tidigare redogjort (FöU 1983/84:15 s. 18) för handläggningen av ärenden av det slag som motionen avser. Denna innebär att man i första hand försöker erbjuda plats i den kommunala barnomsorgen till de barn för vilka den värnpliktige har vårdnadsansvar. Om erbjudandet inte antas förutsätts modern, om också hon är vårdnadshavare, ta ansvar för barnomsorgen under tid fadern fullgör värnplikt. Om denna möjlighet inte står till buds eller skulle medföra stora ekonomiska uppoffringar kan den värnpliktige beviljas anstånd. Utskottet förklarade sig inte ha någon erinran mot denna praxis men också utgå från att regeringen uppmärksam följer utvecklingen på området. Även anstandsfrågor kommer att behandlas av värnpliktsutbildningskommittén. Riksdagen bör även här avvakta resultaten av kommitténs arbete. Motion 981 (s) bör inte bifallas.

Med motion 982 (c) eftersträvar motionärerna ökade möjligheter att

utnyttja tjänstgörande värnpliktiga som blodgivare. Över motionen har yttranden inhämtats från försvarets sjukvårdsstyrelse (SjvS) och socialstyrelsen.

SjvS instämmer i sitt yttrande med motionärerna och anser att värnpliktiga i möjligaste mån bör medverka i blodgivning i syfte att förse landet med blod och blodprodukter. *SjvS* redogör för hur frågan om värnpliktiga som blodgivare har behandlats inom försvarsmakten. Bl. a. har överbefälhavaren givit försvarsgrenscheferna i uppdrag att successivt införa attitydskapande utbildning om blodverksamhet i den allmänmilitära utbildningen senast fr. o. m. utbildningsåret 1983/84. *SjvS* föreslår en uppföljning för att se vilken utbildning som är genomförd och vilka effekter genomförd utbildning har fått.

Socialstyrelsen uttalar att god tillgång till blodgivare är en förutsättning för att den för vårt land eftersträfvade självförsörjningen i fråga om blod och blodprodukter skall uppnås. Möjligheterna att rekrytera blodgivare i samband med värnpliktstjänstgöring bör, anser *socialstyrelsen*, självklart tas till vara. Även om blodplasmainsamlingen har ökat avsevärt de senaste åren är praktiska åtgärder för att öka tillgången på inhemskt blod av värde inte minst med hänsyn till de problem som sjukdomen AIDS har fört med sig. *Socialstyrelsen* tillstyrker motionen.

Utskottet biträder liksom *SjvS* och *socialstyrelsen* syftet med motionen. *Socialutskottet* har tidigare behandlat samma fråga i SoU 1983/84:19 (s. 18). Efter en redogörelse för bl. a. överbefälhavarens uppdrag till försvarsgrenscheferna om attitydskapande utbildning om blodverksamhet i den allmänmilitära utbildningen för värnpliktiga uttalade *socialutskottet* sin tillfredsställelse över den förbättring av blodförsörjningen som skett bl. a. genom överbefälhavarens åtgärder. *Utskottet* underströk samtidigt angelägenheten av fortsatta ansträngningar för att rekrytera blodgivare så att vi uppnår målet för blodverksamheten i vårt land, att bli självförsörjande på området. *Försvarsutskottet* anser med hänvisning till de åtgärder som redan vidtagits att riksdagen inte bör göra något uttalande i frågan. Motion 982 (c) bör alltså inte bifallas.

I motion 1699 (fp) begär motionären en snabb översyn av grundutbildningen i syfte att redan i fred säkerställa tillräckligt många välutbildade värnpliktiga för skydd mot sabotageförband.

Utskottet har inhämtat att överbefälhavaren är i färd med att genomföra en avsevärd höjning av insatsberedskapen inom fredsorganisationens ram. Han undersöker i det sammanhanget också på vilket sätt militära förband bäst kan göras effektiva mot sabotageverksamhet och vilken utbildning detta kräver. Eftersom åtgärder av det slag motionären åsyftar redan har vidtagits behöver riksdagen enligt *utskottets* mening nu inte göra något uttalande. Motionen bör inte bifallas. Skydd mot sabotageförband är en fråga som rör hela totalförsvaret. Den uppmärksammas nu i skilda sammanhang.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1984/85:700 om en särskild värnpliktsutredning,
2. att riksdagen avslår motion 1984/85:846 om läroplan för värnpliktsutbildning,
3. att riksdagen avslår motion 1984/85:981 om anstånd med militärtjänstgöring för ensamstående fäder,
4. att riksdagen avslår motion 1984/85:982 om värnpliktiga som blodgivare,
5. att riksdagen avslår motion 1984/85:1699 om värnpliktig personal för skydd mot sabotageförband,
6. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anført om värnpliktsutbildningen.

Res. 9 (c)

13 Värnpliktigas medinflytande

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 69—71) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om de värnpliktigas medinflytande.

Föredragande statsrådet

Som ett resultat av den parlamentariskt sammansatta värnpliktsutbildningsinflytandekommitténs arbete gav den dåvarande regeringen 1982 vissa uppdrag till överbefälhavaren rörande de värnpliktigas medinflytande. Överbefälhavaren har genomfört uppdragen med hjälp av en arbetsgrupp där representanter för försvarsgrenarna och Sveriges centrala värnpliktsråd har ingått. Försvarsministern uppger att överbefälhavaren i en rapport har redovisat resultatet av detta arbete. Av denna framgår att överbefälhavaren har meddelat nya föreskrifter rörande värnpliktigas medinflytande på den lokala nivån att börja tillämpas efter hand som de värnpliktiga rycker in till tjänstgöring under innevarande utbildningsår. Bestämmelserna präglas av en strävan att föra ned medinflytandet så långt som möjligt i organisationen. Medinflytandet har vidare utformats så att det direkt berör de värnpliktiga och kan omsättas i deras egen utbildningsmiljö (jfr FöU 1980/81:19 s. 28). I propositionen lämnas en kortfattad redogörelse för hur medinflytandet är reglerat genom de nya bestämmelserna.

Även beträffande värnpliktigas medinflytande i arbetsmiljöfrågor har överbefälhavaren meddelat särskilda föreskrifter. Försvarsministern påpekar att antalet skyddsassistenter har ökat kraftigt till följd av att sådana numera skall utses plutonvis och inte som tidigare kompanivis.

Försvarsministern redogör också för vad överbefälhavaren i sin rapport har anført om verksamheten vid den riksomfattande värnpliktskonferen-

sen och vid det av denna utsedda Sveriges centrala värnpliktsråd. Överbefälhavaren har, bl. a. efter samråd med värnpliktsrådet, funnit att det nuvarande systemet i huvudsak är ändamålsenligt. Han föreslår dock en ändring i regeringens bestämmelser om fördelning av ombud till konferensen.

Enligt försvarsministern är de vidtagna ändringarna en utveckling av hittills gällande system för medinflytande och väl ägnade att föra medinflytandearbetet vidare. Han uppger sig ha för avsikt att föreslå regeringen att vidta de ändringar i bestämmelserna för värnpliktskonferensen som överbefälhavaren har förordat. Ändringarna innebär bl. a. en minskning av det föreskrivna maximala antalet ombud vid konferensen från ca 195 till ca 160.

Motioner

1984/85:596 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen ser över utbildning och skyddsbestämmelserna inom försvarsmakten.

1984/85:2781 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 1 att riksdagen beslutar att politiska fri- och rättigheter införs på de militära förbanden, i enlighet med vad som föreslås i motionen.

Utskottet

Utskottet har tidigare i olika sammanhang behandlat medinflytandet för de värnpliktiga (bl. a. FöU 1980/81:19 s. 25—28 och FöU 1981/82:18 s. 93—97) och därvid understrukit dess betydelse.

Motion 596 (c) rör v i s s a s k y d d s f r å g o r med anknytning till de värnpliktigas medinflytande på arbetsmiljöfrågor. Utskottet har därför valt att behandla motionen i detta avsnitt.

Motionärerna konstaterar bl. a. att antalet olyckor i samband med värnpliktsutbildning under perioden den 1 juli 1983 — den 30 juni 1984 uppgår till 3290 vilket är nära 800 fler än under motsvarande period ett år tidigare. De pekar särskilt på det höga antalet dödsolyckor bland de värnpliktiga. Mot bakgrund av denna utveckling föreslår de att utbildning och skyddsbestämmelser inom försvarsmakten ses över.

Utskottet framhöll när det tidigare (FöU 1981/82:18 s. 95) behandlade de värnpliktigas skydd mot olyckor och ohälsa vikten av att man inom ramen för dåvarande ordning för skydds- och säkerhetsarbetet ständigt prövade och bevakade möjligheterna att förebygga att tjänstgörande värnpliktiga utsätts för risker för ohälsa och olycksfall. Den grund för hantering av arbetsmiljöfrågor i samband med värnpliktstjänstgöring som utskottet därvid utgick ifrån ligger alltså fast. Den utgörs av arbetsmiljö-

lagen (1977:1160). Tjänstgörande värnpliktiga kan enligt lagen inte ges ställning av skyddsombud och därmed få rätt att stoppa farlig verksamhet. De värnpliktiga kan endast företrädas av skyddsassistenter.

De värnpliktigas ställning i det avseendet har emellertid förbättrats genom den kungörelse (FFS 1984:16) i ämnet som överbefälhavaren har utfärdat. Genom denna har antalet värnpliktiga skyddsassistenter utökats högst väsentligt. Den obligatoriska utbildningen av dem har i samband därmed förbättrats.

Utskottet ser i likhet med motionärerna allvarligt på det ökade antalet olyckor i samband med värnpliktstjänstgöringen. Samtidigt kan dock konstateras att överbefälhavarens nya bestämmelser på området har utfärdats så nyligen att deras inverkan på olycksfrekvensen ännu inte kunnat utvärderas. Beträffande vägtrafiken — där olycksfallen klart ökat — vidtas enligt vad utskottet har inhämtat åtgärder för att förbättra personalens säkerhet. Enligt utskottet mening bör resultatet av vidtagna åtgärder avvakts innan skyddsbestämmelserna på nytt görs till föremål för utredning. Motion 596 (c) bör inte bifallas.

I motion 2781 aktualiseras vänsterpartiet kommunisterna tidigare framförda förslag rörande värnpliktigas yttranderätt och faktiska rättigheter. När frågan senast behandlades av riksdagen föreslog utskottet med hänvisning till pågående försöksverksamhet att riksdagen skulle avslå den motion som då behandlades (FöU 1981/82:18 s. 97). Enligt vad utskottet inhämtat pågår försöksverksamheten fortfarande. *Utskottet* föreslår med hänsyn härtill att även motion 2781 (vpk) lämnas utan bifall av riksdagen i denna del.

Av det anförda framgår att utskottet inte har något att invända mot vad föredragande statsrådet har anförut om de värnpliktigas medinflytande.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1984/85:596 om utbildning och skyddsbestämmelser inom försvarsmakten,
2. att riksdagen avslår motion 1984/85:2781, yrkande 1 om de värnpliktigas förhållanden under grundutbildning,
3. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anförut om de värnpliktigas medinflytande.

14 Ekonomiska resurser för det militära försvaret

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 74—78) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad föredragande statsrådet har förordat i fråga om planeringsram för det militära försvaret under perioden 1985/86—1989/90,
2. för budgetåret 1985/86 fastställa utgiftsramen för det militära försvaret till 20 908 525 000 kr. i prisläget februari 1984.

3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1985/86 med hänsyn till prisutvecklingen enligt försvarsprisindex med beaktande av växelkursförändringar m. m. efter februari 1984,

4. bemyndiga regeringen att justera lämnade beställningsbemyndiganden med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,

5. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1985/86 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1984/85,

6. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1985/86 medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

Föredragande statsrådet

Planeringsram för perioden 1985/86 — 1989/90

Försvarsministern förordar att basbeloppet för det militära försvaret räknas upp med 7,19 % från pris-, löne- och växelkursläge februari 1983 till motsvarande läge februari 1984 (inkl. 1984 års löneavtal). Detta är i överensstämmelse med den beräkningsmetod som överbefälhavaren har föreslagit, grundad på statsmakternas beslut under våren 1984 (prop. 1983/84:112, FöU 20, rskr. 348). För vart och ett av budgetåren i femårsperioden uppgår därmed basbeloppet till 20 908 milj. kr. (pris-, löne- och växelkursläge februari 1984).

Ramberäkning för budgetåret 1985/86 m. m.

I enlighet med gällande metod för ramberäkningarna beräknar försvarsministern utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1985/86 till 20 908 525 000 kr. i prisläget februari 1984. Till detta kommer beräknad kompensation för pris- och löneökningar enligt försvarsprisindex mellan februari 1984 och medelprisläget under budgetåret 1985/86 med 2 150 000 000 kr.

Motion

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkande 7 att riksdagen av regeringen begär förslag till finansiering av de uppgifter utöver gällande planering och vad priskompensationssystemet medger som föreslås i propositionen vad avser bl. a. värnpliktsförmåner.

Utskottet

Utskottet tillstyrker att riksdagen bifaller regeringens förslag.

Enligt motion 594 (m) bör riksdagen begära förslag av regeringen om ytterligare medel till verksamheten inom det militära försvaret. Med åberopande av 1982 års försvarsbeslut hävdar motionärerna att planeringsramen bör kompenseras för nya uppgifter som ökar kostnaderna men helt eller delvis inte kompenseras av priskompensationssystemet. Som exempel på sådana uppgifter anges utbetalning av förbättrade värnpliktsförmåner, utökad värnpliktsutbildning, ökad verksamhet vid trafikflygarhögskolan i Ljungbyhed och verksamhet vid flygtekniska försöksanstalten.

1982 års försvarsbeslut överensstämde i fråga om nytt system för priskompensation med förslag från regeringen som var grundat på en enhällig rekommendation av 1978 års försvarskommitté. Dåvarande försvarsministern anförde (prop. 1981/82:102 bil. 2 s. 48) i denna del:

Enligt försvarskommittén bör sådana förmånshöjningar för värnpliktiga i grundutbildning som regleras genom särskilda statsmaktsbeslut och som överstiger utvecklingen av FPI beaktas vid beräkningen av basbeloppet för det militära försvaret. De behöver då inte beaktas särskilt vid beräkningen av försvarets priskompensation. Jag delar försvarskommitténs uppfattning att värnpliktsförmåner inte bör särbehandlas i prisregleringssystemet. Eventuella förändringar av förmåner som väsentligt avviker från den beräknade priskompensationen bör i princip behandlas på samma sätt som andra förändringar av planeringsförutsättningarna och således övervägas vid beräkningen av basbeloppet för det militära försvaret.

Överbefälhavaren har framhållit att de nya uppgifterna, genom att inga resurser tillförs, påverkar den planerade verksamheten redan under innevarande budgetår. För de nya uppgifter som nämns i motionen jämte vissa tidigare förbättringar av värnpliktsförmåner som inte har kompenserats beräknar han den bestående årliga merkostnaden till ca 125 milj. kr.

Statssekreteraren i försvarsdepartementet har inför utskottet påpekat att merkostnader av det slag som tas upp i motionen i vissa fall uppvägs av senare besparingar. Enligt hans mening är det för dessa fall bättre att i efterhand göra en ekonomisk korrigering i samband med ett femårigt försvarsbeslut än att justera basbeloppet för varje budgetår.

Utskottet finner inte tillräcklig anledning att förorda en framställning till regeringen enligt motionsförslaget.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat i fråga om planeringsram för det militära försvaret under perioden 1985/86 — 1989/90.
2. att riksdagen för budgetåret 1985/86 fastställer utgiftsramen för det militära försvaret till 20 908 525 000 kr. i prisläget februari 1984,

3. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 7 om en framställning till regeringen.
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1985/86 med hänsyn till prisutvecklingen enligt försvarsprisindex med beaktande av växelkursförändringar m. m. efter februari 1984,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att justera lämnade beställningsbemyndiganden med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1985/86 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1984/85,
7. att riksdagen bemyndigar regeringen att under budgetåret 1985/86 medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

Res. 10 (m, c, fp)

15 Anslagsfrågor för det militära försvaret

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 anvisa medel och lämna beställningsbemyndiganden m. m. enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
B 1.	Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet (s. 82—85)	förslagsanslag 5 592 000 000
B 2.	Arméförband: Materielanskaffning (s. 86—89)	bemyndigande 533 600 000 förslagsanslag 1 260 858 000
B 3.	Arméförband: Anskaffning av anläggningar (s. 89—94)	förslagsanslag 444 200 000
B 4.	Arméförband: Forskning och utveckling (s. 95—96)	bemyndigande 340 080 000 förslagsanslag 475 000 000
C 1.	Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet (s. 99—102)	förslagsanslag 1 798 600 000
C 2.	Marinförband: Materielanskaffning (s. 102—105)	bemyndigande 1 373 300 000 förslagsanslag 1 315 000 000

Anslag		Belopp (kr.)
C 3.	Marinförband: Anskaffning av anläggningar (s. 105—109)	förslagsanslag 116 000 000
C 4.	Marinförband: Forskning och utveckling (s. 110—111)	bemyndigande 161 700 000 förslagsanslag 125 000 000
D 1.	Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet (s. 114—117)	förslagsanslag 2 976 700 000
D 2.	Flygvapenförband: Materielanskaffning (s. 117—121)	bemyndigande 1 369 000 000 förslagsanslag 2 613 000 000
D 3.	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar (s. 121—125)	förslagsanslag 262 500 000
D 4.	Flygvapenförband: Forskning och utveckling (s. 126—127)	bemyndigande 734 800 000 förslagsanslag 1 335 000 000
E 1.	Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet (s. 130—133)	förslagsanslag 572 300 000
E 2.	Operativ ledning m. m.: Materielanskaffning (s. 133—135)	bemyndigande 122 300 000 förslagsanslag 174 000 000
E 3.	Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar (s. 135—138)	förslagsanslag 112 300 000
E 4.	Operativ ledning m. m.: Forskning och utveckling (s. 139—140)	bemyndigande 10 900 000 förslagsanslag 10 000 000
F 1.	Försvarets civilförvaltning (s. 141—144)	förslagsanslag 104 470 000
F 2.	Försvarets sjukvårdsstyrelse (s. 144—148)	förslagsanslag 28 200 000
F 3.	Fortifikationsförvaltningen (s. 148—152)	förslagsanslag 171 750 000
F 4.	Försvarets materielverk (s. 152—157)	bemyndigande 700 000 000 förslagsanslag 578 000 000
F 5.	Gemensam försvarsforskning (s. 157—162)	bemyndigande 11 000 000 förslagsanslag 320 800 000
F 6.	Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt (s. 162—163)	förslagsanslag 36 500 000
F 7.	Försvarets radioanstalt (s. 164—165)	förslagsanslag 195 600 000

Anslag			Belopp (kr.)
F 8.	Värnpliktsverket (s. 165—169)	förslagsanslag	107 000 000
F 9.	Försvarets rationaliseringsinstitut (s. 169—172)	förslagsanslag	20 800 000
F 10.	Försvarshögskolan (s. 172—175)	förslagsanslag	3 050 000
F 11.	Militärhögskolan (s. 175—178)	förslagsanslag	35 860 000
F 12.	Försvarets förvaltnings-skola (s. 179—181)	förslagsanslag	9 825 000
F 13.	Försvarets läromedels-central (s. 181—184)	förslagsanslag	1 000
F 14.	Krigsarkivet (s. 184—186)	förslagsanslag	7 950 000
F 15.	Statens försvarshistoriska museer (s. 187—190)	bemyndigande ¹ förslagsanslag	11 350 000
F 16.	Frivilliga försvarsorganisationer m. m. (s. 190—192)	förslagsanslag	75 000 000
F 17.	Försvarets datacentral (s. 192—196)	förslagsanslag	7 021 000
F 18.	Vissa nämnder m. m. inom det militära försvaret (s. 196—198)	förslagsanslag	12 890 000
F 19.	Reglering av pristegringar för det militära försvaret (s. 198)	förslagsanslag	2 150 000 000

¹ Avser inrättande av en extra ordinarie tjänst för chef för statens försvarshistoriska museer.

Motioner

1984/85:496 av Ulla Ekelund (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att ytterligare 3 milj. kr., utöver det i propositionen anvisade förslagsanslaget på 75 milj. kr., anvisas till Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkandena

3. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 372,3 milj. kr.,

4. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 186,7 milj. kr.,

5. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 854,7 milj. kr.,

6. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 133,3 milj. kr.,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om anslag till de frivilliga försvarsorganisationerna.

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 4 att riksdagen beslutar att anslaget i proposition 1984/85:100, bilaga 6, punkt F 19 Reglering av prisstegringar för det militära försvaret minskas med 1 500 000 000 kr. till 650 000 000 kr.

1984/85:1698 av Göran Almér (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående materiel till hemvärnet.

1984/85:1705 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt gäller yrkandena

3. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 372,2 milj. kr.,

4. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 186,7 milj. kr.,

5. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för flygförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 854,7 milj. kr.,

6. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 133,3 milj. kr.

Utskottet

Utskottet har i det föregående tagit ställning till verksamheten inom det militära försvarets utgiftsram under budgetåret 1985/86. I detta avsnitt behandlar utskottet anslag för denna verksamhet på grundval av propositionen och de till avsnittet hänfödda motionerna. Utskottet kommer i det följande att främst uppehålla sig vid dessa motionsyrkanden. I övrigt framgår utskottets ställningstaganden av utskottets hemställan.

Föredragande statsrådet har i budgetpropositionen i ett avsnitt (s. 42) om säkerheten i det militära försvarets planering redovisat varför han inte föreslagit regeringen att av riksdagen begära alla de beställningsbemyndiganden för budgetåret 1985/86 som överbefälhavaren har föreslagit. Denna redovisning och motionsförslag i ämnet har utskottet behandlat i det föregående under punkt 7. Beträffande beställningar av materiel m. m. för arméförband, marinförband, flygvapenförband och operativ ledning m. m. lämnar utskottet i det följande förslag under berörda anslag som stämmer överens med vad utskottet har anfört under punkt 7.

Hemvärnets verksamhet finansieras från anslag inom huvudprogrammet Arméförband. Materiel för hemvärnet anskaffas sålunda av medel från anslaget *Arméförband: Materielanskaffning*. Utskottet behandlar därför motion 1698 (m) om materiel till hemvärnet i anslutning till nämnda anslag.

I motionen framhåller motionären att om hemvärnet skall kunna fullgöra sina uppgifter så måste takten för materiellförnyelsen inom hemvärnet öka. De områden som motionären anser vara särskilt kritiska är ombeväpningen från gevär m/96 till automatkarbin (ak 4) och anskaffning av prickskyttevapen. Han finner också angeläget att hemvärnet tilldelas materiel för strid i mörker. Riksdagen bör enligt motionären uttala att den finner hemvärnets uppgift inom det militära försvaret mycket betydelsefull och att hemvärnet därför i en snabbare takt än hittills måste tillföras materiel som är nödvändig för att hemvärnet skall kunna lösa sina uppgifter.

Utskottet anser att hemvärnet har stor betydelse för vårt försvar, inte minst för insatser vid ett överraskande inlett anfall. Hemvärnet behöver självfallet god utrustning. Dess materielbehov måste dock vägas mot annan angelägen materielanskaffning inom armén. Utskottet utgår från och har av överbefälhavaren fått bekräftat att hemvärnets behov av materiel vid denna avvägning tillgodoses i största möjliga omfattning. Enligt utskottets mening bör riksdagen inte bifalla motion 1698 (m).

I budgetpropositionen finns beträffande anslaget *Arméförband: Forskning och utveckling* en tabell (s. 95) angivet ett bemyndigandebehov under anslaget av 382 800 000 kr. I regeringens hemställan (s. 96) begärs att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 340 080 000 kr. Utskottet har informerats om att denna hemställan borde ha gällt ett bemyndigande inom den kostnadsram som anges i tabellen. Utskottet föreslår att riksdagens ifrågavarande bemyndigande till regeringen lämnas inom nämnda kostnadsram, 382 800 000 kr.

De frivilliga försvarsorganisationerna stöds i sin verksamhet av statliga medel. Från fjärde huvudtiteln utgår sådana bidrag från anslagen *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.* och *Civilförsvaret* till frivilligorganisationer som utbildar personal för det militära försvarets och civilförsvarets behov. Statsbidrag till frivilligorganisationer utbetalas också från femte huvudtitelns anslag *Beredskapslagring och utbildning m. m.* för hälso- och sjukvård i krig liksom från tionde huvudtitelns anslag *Totalförsvarsverksamhet*. Det statliga stödet till frivilligorganisationernas verksamhet är sedan länge ett prioriterat ändamål.

I betänkande FöU 1980/81:19 (s. 46) uttalade utskottet att i den mån det för budgetåret 1981/82 avsedda anslaget till *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.* (53,7 milj. kr.) skulle visa sig vara otillräckligt borde regeringen i samband med prisregleringen medge överskridande av anslaget för an-

gelägen verksamhet. Vad utskottet anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till kännä (rskr. 291).

För budgetåret 1983/84 fastställdes anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m. på förslag av utskottet till 69,3 milj. kr. (prop. 1982/83:100 bil. 6, FöU 9, rskr. 271). Detta belopp, som översteg regeringens förslag med 5 milj. kr., överensstämde med vad överbefälhavaren hade äskat i anslagsframställningen. I den mån anslaget skulle visa sig vara otillräckligt borde regeringen vidare enligt riksdagens beslut medge överskridande för angelägen verksamhet vid kommande prisreglering. Även andra anslag från vilka statsbidrag utbetalades till frivilligorganisationer borde få överskridas om det behövdes för bidrag till angelägen utbildningsverksamhet.

Regeringen föreslår nu i budgetpropositionen ett förslagsanslag för budgetåret 1985/86 till Frivilliga försvarsorganisationer m. m. av 75 milj. kr. Överbefälhavaren har anmält ett medelsbehov under anslaget om 78 250 000 kr.

I motion 496 (c) föreslår motionären att anslaget förs upp med ett belopp som är 3 milj. kr. större än regeringen har föreslagit. Ett yrkande i motion 594 (m) stöder överbefälhavarens förslag.

Utskottet anser att anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m. bör föras upp med 78 250 000 kr. Ökningen i förhållande till regeringens förslag är enligt utskottets mening väl motiverad mot bakgrund av de frivilliga försvarsorganisationernas för hela totalförsvaret betydelsefulla verksamhet. Utgifterna för det militära försvaret avses inte öka genom ändringen. Regeringen bör beakta detta i samband med prisregleringen för nästa budgetår.

Utskottet förutsätter att frivilligorganisationer med bidrag från anslag under fjärde huvudtiteln kompenseras för prisutvecklingen i samband med prisregleringen för det militära försvaret och civilförsvaret. För att öka möjligheterna till samordning av verksamheten hos de olika organisationerna inom totalförsvaret bör frivilligstödet från anslag under andra huvudtitlar också priskompenseras. En sådan ordning ger bättre förutsättningar att rationellt planera utbildningsverksamheten. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till kännä.

Det kan i sammanhanget erinras om att utrikesutskottet nyligen (UU 1984/85:8 s. 15) har uttalat att enligt dess uppfattning bör även frivilliga försvarsorganisationer undantagsvis kunna få bidrag av medel från det s. k. fredslotteriet för ändamål som sammanfaller med riktlinjerna för detta lotteri. Enligt beslut av regeringen i januari 1984 anordnades lotteriet "till förmån för fredsarbete, som bedrivs av folkrörelser och andra ideella organisationer, och vars syfte är upplysning, fostran, utbildning och utvecklingsarbete rörande freds- och nedrustningssträvanden." Ansökan om projektbidrag skall lämnas till beredningen för information om freds- och nedrustningssträvanden. Försvarsutskottet förutsätter att det bedömda värdet av föreslagna projekt får stor betydelse vid bidragsgivningen.

Ett yrkande i motion 984 (vpk) gäller anslaget *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret*. Enligt motionärerna bör anslaget föras upp med 650 milj. kr., vilket innebär en minskning med 1,5 miljarder kronor i förhållande till vad regeringen har föreslagit.

Utskottet har i det föregående behandlat de ekonomiska resurserna för det militära försvaret, bl. a. för nästa budgetår. I det sammanhanget har utskottet berört prisregleringsanslagets storlek. Anslaget är ett täckningsanslag som inte belastas. Priskompensationens storlek bestäms av hur försvarsprisindex utvecklas. Motion 984 bör avslås i denna del.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 5 592 000 000 kr.,
2. beträffande *Arméförband: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen avslår motion 1984/85:1698 om hemvärnets beväpning,
 - b. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1984/85:594, yrkande 3, och 1984/85:1705, yrkande 3, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 533 600 000 kr.,
 - c. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 260 858 000 kr.,
3. att riksdagen till *Arméförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 444 200 000 kr.,
4. beträffande *Arméförband: Forskning och utveckling*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 382 800 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 475 000 000 kr.,
5. att riksdagen till *Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 798 600 000 kr.,
6. beträffande *Marinförband: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1984/85:594, yrkande 4, och 1984/85:1705, yrkande 4, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 373 300 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 315 000 000 kr.,

Res. 11 (m, c)

Res. 11 (m, c)

7. att riksdagen till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 116 000 000 kr.,
8. beträffande *Marinförband: Forskning och utveckling*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för marinförband får beställas inom en kostnadsram av 161 700 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 125 000 000 kr.,
9. att riksdagen till *Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 976 700 000 kr.,
10. beträffande *Flygvapenförband: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1984/85:594, yrkande 5, och 1984/85:1705, yrkande 5, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 369 000 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 613 000 000 kr.,
11. att riksdagen till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 262 500 000 kr.,
12. beträffande *Flygvapenförband: Forskning och utveckling*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för flygvapenförband får beställas inom en kostnadsram av 734 800 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 335 000 000 kr.,
13. att riksdagen till *Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 572 300 000 kr.,
14. beträffande *Operativ ledning m. m.: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen med bifall till propositionen och avslag på motionerna 1984/85:594, yrkande 6, och 1984/85:1705, yrkande 6, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 122 300 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 174 000 000 kr.,
15. att riksdagen till *Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 112 300 000 kr.,
16. beträffande *Operativ ledning m. m.: Forskning och utveckling*

Res. 11 (m, c)

Res. 11 (m, c)

- a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för operativ ledning m. m. får beställas inom en kostnadsram av 10 900 000 kr.,
- b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.,
- 17. att riksdagen till *Försvarets civilförvaltning* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 104 470 000 kr.,
- 18. att riksdagen till *Försvarets sjukvårdsstyrelse* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 28 200 000 kr.,
- 19. att riksdagen till *Fortifikationsförvaltningen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 171 750 000 kr.,
- 20. beträffande *Försvarets materielverk*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att för budgetåret 1985/86 förnödenheter för fredsutbildningen får beställas så att vid varje tillfälle uteliggande skuld inte överstiger 700 000 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 578 000 000 kr.,
- 21. beträffande *Gemensam försvarsforskning*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att under budgetåret 1985/86 medge att materiel för forskningsändamål beställs inom en kostnadsram av 11 000 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 320 800 000 kr.,
- 22. att riksdagen till *Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 36 500 000 kr.,
- 23. att riksdagen till *Försvarets radioanstalt* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 195 600 000 kr.,
- 24. att riksdagen till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 107 000 000 kr.,
- 25. att riksdagen till *Försvarets rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 20 800 000 kr.,
- 26. att riksdagen till *Försvarshögskolan* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 3 050 000 kr.,
- 27. att riksdagen till *Militärhögskolan* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 35 860 000 kr.,
- 28. att riksdagen till *Försvarets förvaltningsskola* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 9 825 000 kr.,
- 29. att riksdagen till *Försvarets läromedelscentral* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
- 30. att riksdagen till *Krigsarkivet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 7 950 000 kr.,
- 31. beträffande *Statens försvarshistoriska museer*

- a. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta en extra ordinarie tjänst för chef för statens försvarshistoriska museer,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 11 350 000 kr.,
32. beträffande *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.*
- a. att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1984/85:496 samt med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 16, för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 78 250 000 kr.,
 - b. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om priskompensation av frivilligstödet,
33. att riksdagen till *Försvarets datacentral* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 7 021 000 kr.,
34. att riksdagen till *Vissa nämnder m. m. inom det militära försvaret* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 12 890 000 kr.,
35. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1984/85:984, yrkande 4, till *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 150 000 000 kr.

16 Verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1983/84

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 202—203) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om civilförsvaret under budgetåret 1983/84.

Utskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört och hemställer.

att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

17 Verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1984/85

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 204) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om civilförsvaret under budgetåret 1984/85.

Utskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört och hemställer.

att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

18 Civilförsvarets fortsatta utveckling

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 205—212) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har angett.

Föredragande statsrådet

Föredragande statsrådet konstaterar att grunderna för civilförsvarets utveckling har lagts fast genom 1982 års försvarsbeslut. Den nu aktuella perioden 1985/86—1989/90 innefattar tre budgetår utöver försvarsbeslutsperioden.

För att avhjälpa redovisade brister i krigsorganisationen genomförs bl. a. en omläggning av organisationen genom att personal och materiel överförs till A- och B-enheter. Krigsorganisationen blir även anpassad till den kommunala ledningen och till den nya personalramen på ca 150 000 personer. Försvarsministern anser att arbetet med dessa ändringar bör ges hög prioritet och att detsamma bör gälla andra åtgärder som civilförsvarsstyrelsen avser att genomföra för att höja krigsorganisationens beredskap. Till skillnad från civilförsvarsstyrelsen räknar försvarsministern dock med att såväl A-enheter som B-enheter skall övas vart fjärde år. Han ansluter sig till styrelsens förslag att civilförsvarsstabernas övningsverksamhet samordnas med ledningsövningarna av totalförsvaret på lokal nivå.

Beträffande övriga delar av programplanen berör försvarsministern bl. a.

- införandet av hemskyddsorganisationen
- anskaffningen av andningsskydd
- skyddsrummbyggnad i småhusområden.

Motioner

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkandena

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningsrytmen inom civilförsvaret,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om genomförande av programmet för anskaffning av skyddsmasker etc.

1984/85:1265 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) såvitt gäller yrkandena

1. att riksdagen i skrivelse till regeringen uttalar att den hemskyddsorganisation som planeras inom civilförsvaret bör ses som kontaktorgan mellan befolkningen och alla civila totalförsvarsgrenar,

2. att riksdagen uttalar att planeringen för skyddsrummbyggnad bör utgå från återhållsamhet med pengar till skyddsrum i sådana områden som vid kommande kommunal skyddsplanering kan antas bli betraktade som lågriskområden.

1984/85:1705 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt gäller yrkande 7 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fullföljande av programmet för anskaffning av skyddsmasker och andningsskydd i enlighet med 1982 års beslut.

Utskottet

I enlighet med den inriktning som anges i 1982 års försvarsbeslut sker stora förändringar inom civilförsvaret. Beslutade ändringar beskrivs i budgetpropositionen. I propositionerna 1984/85:160 och 161 har regeringen nyligen lämnat förslag som rör civilförsvaret. Utskottet återkommer senare under riksmötet till dessa förslag.

Civilförsvarsstyrelsen har i sin programplan förutsatt att av enheterna i den nya krigsorganisationen skall A-enheter övas vart tredje år och B-enheter vart fjärde år. Merkostnaden för att öva de ca 100 000 personerna i A-enheterna oftare än B-enheternas personal utgör ca 8,5 milj. kr. I moderata samlingspartiets motion 594 understryks vikten av att civilförsvarets enheter är användbara omedelbart efter att de har mobiliserats och av att de därför är väl övade. Motionärerna anser att A-enheterna fr. o. m. år 1987 bör övas vart tredje år och att riksdagen bör ta ställning för detta.

Liksom inom det militära försvaret övas civilförsvarets enheter f. n. vart fjärde år. Bortsett från civilförsvarsstaberna bör en ändring av övningsrytmen prövas i samband med ett långsiktigt försvarsbeslut. *Utskottet* anser därför att riksdagen inte bör bifalla motion 594 i denna del. Beträffande civilförsvarsstaberna finns starka skäl att samordna övningsverksamheten med kommunernas ledningsövningar för totalförsvaret på lokal nivå. Liksom försvarsministern ansluter sig utskottet i denna del till civilförsvarsstyrelsens förslag. 1982 års provplanläggningskommitté har föreslagit (SOU 1984:57) att sådana ledningsövningar anpassas till mandatperioderna för kommunernas förtroendevalda.

Motion 1265 (fp) innehåller ett yrkande om den nya h e m s k y d d s o r g a n i s a t i o n e n. Motionärerna menar att hemskyddet kan komma att få en nyckelroll som en länk mellan den enskilde och alla de totalförsvarsfunktioner som han eller hon behöver ha kontakt med. Försvarsministern betecknar i propositionen hemskyddsorganisationen som en totalförsvarsresurs. *Utskottet* har nyligen (FöU 1984/85:5 s. 31) uttalat att hemskyddet kan komma att få stor betydelse för det civila försvaret på lokal nivå. Alla har uppenbarligen stora förväntningar på den nya organisationen. Försök med rekrytering och utbildning av hemskyddsombud pågår. Liksom motionärerna anser utskottet att den nya hemskyddsorganisationen kan komma att få stor betydelse för de enskilda människorna. Utskottet delar försvarsministerns uppfattning att slutlig ställning till verksamhetens inriktning samt till formerna för rekryteringen och utbildningen bör tas i anslutning till det kommande försvarsbeslutet. Något uttalande av riksdagen enligt motion 1265 behövs inte.

Inriktningen i fråga om anskaffning av a n d n i n g s s k y d d var i 1982 års försvarsbeslut att hela civilbefolkningens behov skulle vara tillgodosett vid utgången av budgetåret 1992/93. Riksdagen (prop. 1983/

84:40 bil. 2, FöU 7, rskr. 88) beslöt i december 1983 att ambitionsökningarna i försvarsbeslutet inte till alla delar skulle genomföras i den takt som tidigare hade planerats. I budgetpropositionen 1984 föreslogs att anskaffningen av andningsskydd skulle inriktas mot att det totala behovet blir tillgodosett 3—4 år senare än utgången av budgetåret 1992/93. Utskottet ville inte utesluta att behovstäckningen skulle kunna ske tidigare än så. På förslag av utskottet uppdrog riksdagen åt regeringen att redovisa en plan för behovstäckning i fråga om andningsskydd, om möjligt i budgetpropositionen 1985.

Civilt försvarsstyrelsen har redovisat en plan för anskaffning av andningsskydd som innebär att behoven för hela civilbefolkningen täcks under budgetåret 1994/95. Ett alternativt program som innebär att befolkningens behov är täckt redan år 1992 kan enligt styrelsen inte inrymmas i den ekonomiska planeringsramen. Enligt försvarsministerns mening bör civilförsvarsstyrelsens plan läggas till grund för anskaffningen av andningsskydd. Denna fråga tas upp i två motioner. Både moderata samlingspartiet och centerpartiet hävdar i sina partimotioner att anskaffningen av andningsskydd bör ske i enlighet med beslutet år 1982. Enligt partimotion 594 (m) bör för detta ändamål ställas ytterligare 32 milj. kr. till civilförsvarsstyrelsens förfogande under perioden 1985/86—1989/90.

Utskottet kan konstatera att den plan som försvarsministern förordar innebär en senareläggning i förhållande till 1982 års inriktning med två år. Efter det första av dessa år återstår endast att anskaffa 5 000 skydd. Behovet är alltså i det närmaste täckt endast ett år senare än som förutsattes 1982. Civilförsvarsstyrelsen anger merkostnaden för att helt följa 1982 års inriktning till ca 87 milj. kr. under programplaneperioden. Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen bör godta den plan som försvarsministern förordar.

Försvarsministern behandlar också skyddsrum s b y g g a n d e t. Enligt 1982 års försvarsbeslut skall ske en hårdare styrning av detta till riskområden. Ett system med skyddsplaner skall införas. Med hänvisning till den nuvarande ekonomiska situationen anser försvarsministern att beställningen av nya skyddsrum i småhusområden bör starkt begränsas i avvaktan på att skyddsplanerna upprättas. Enligt motion 1265 (fp) bör riksdagen uttala att planeringen för skyddsrum s b y g g a n d e bör innebära återhållsamhet i sådana områden som vid kommande skyddsplanering kan antas bli betraktade som lågriskområden. Detta stämmer överens med de riktlinjer som försvarsministern har angett. *Utskottet* biträder dessa. Något uttalande av riksdagen enligt motionsförslaget behövs inte. Ett förslag i samma motion om medelstillelningen för byggande av skyddsrum behandlar utskottet i det följande (punkt 20).

Utskottet har i övrigt inte något att invända mot vad föredragande statsrådet har anfört. Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 12 om övningsrytmen inom civilförsvaret,

Res. 12 (m)

2. att riksdagen avslår motion 1984/85:1265, yrkande 1 om hem-skyddsorganisationen,
3. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:594, yrkande 13, och 1984/85:1705, yrkande 7, om anskaffningen av andningsskydd, Res. 13 (m, c)
4. att riksdagen avslår motion 1984/85:1265, yrkande 2 om skyddsrummbygget, Res. 14 (fp)
5. att riksdagen godkänner de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har angett.

19 Ekonomiska resurser för civilförsvaret

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 213—216) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad föredragande statsrådet har förordat i fråga om planeringsram för civilförsvaret utom skyddsrum under perioden 1985/86—1989/90,

2. för budgetåret 1985/86 fastställa utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum till 450 500 000 kr. och utgiftsramen för skyddsrum till 683 000 000 kr., båda i prisläget februari 1984,

3. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1985/86 justera utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum med hänsyn till prisutvecklingen enligt försvarsprisindex samt utgiftsramen för skyddsrum med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,

4. bemyndiga regeringen att justera lämnade beställningsbemyndiganden med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,

5. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum för budgetåret 1985/86 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1984/85,

6. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1985/86 medge överskridande av utgiftsramarna för civilförsvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

Utskottet

Föredragande statsrådet redovisar en planeringsram för civilförsvaret utom skyddsrum under perioden 1985/86—1989/90. Han beräknar utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum för budgetåret 1985/86 till 450 500 000 kr. Härtill kommer 47 milj. kr. som avser beräknad kompensation för pris- och löneökningar enligt försvarsprisindex efter februari 1984. Utgiftsramen har ökat med 1 milj. kr. för utbildning av förtroendevalda i kommunerna för ledning av bl. a. civilförsvarets verksamhet i krig. Utgiftsramen för skyddsrum beräknas av försvarsministern till 683 milj. kr. i prisläget februari 1984. Härtill kommer 66 milj. kr. för beräknade pris- och löneökningar enligt nettoprisindex.

Utskottet godtar regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat i fråga om planeringsram för civilförsvaret utom skyddsrum under perioden 1985/86—1989/90,
2. att riksdagen för budgetåret 1985/86 fastställer utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum till 450 500 000 kr. och utgiftsramen för skyddsrum till 683 000 000 kr., båda i prisläget februari 1984,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 1985/86 justera utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum med hänsyn till prisutvecklingen enligt försvarsprisindex samt utgiftsramen för skyddsrum med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att justera lämnade beställningsbemyndiganden med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att justera utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum för budgetåret 1985/86 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1984/85,
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att under budgetåret 1985/86 medge överskridande av utgiftsramarna för civilförsvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

20 Anslagsfrågor för civilförsvaret

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 218—234) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 anvisa medel och lämna beställningsbemyndiganden m. m. enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
G 1. Civilförsvaret (s. 218—228)	bemyndigande (materiel)	58 000 000
	bemyndigande (ersättning för anläggningar för krigsorg.)	1 000 000
	förslagsanslag	425 500 000
G 2. Civilförsvaret: Anskaffning av anläggningar (s. 228—230)	förslagsanslag	25 000 000
G 3. Civilförsvaret: Skyddsrum (s. 231—233)	bemyndigande	636 500 000
	förslagsanslag	683 000 000
G 4. Reglering av prisstegringar för civilförsvaret (s. 233—234)	förslagsanslag	113 000 000

Motion

1984/85:1265 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) såvitt gäller yrkande 3 att riksdagen beslutar att anslaget till skyddsrum skall vara 100 milj. kr. lägre än vad regeringen föreslagit.

Utskottet

Utskottet har i det föregående (punkt 18) förklarat sig biträda att beställningen av nya skyddsrum i småhusområden begränsas starkt i avvaktan på att kommunerna har upprättat skyddsplaner. En ytterligare minskning av resurserna för skyddsrum byggande i enlighet med motion 1265 (fp) vill utskottet emellertid inte tillstyrka. Anslagsmedel enligt propositionsförslaget behövs för betalning av tidigare beställningar. Om man skulle minska bemyndigandena med angivet belopp skulle enligt uppgift byggas in nya brister i områden som inte kan antas vara lågriskområden. Resurser bör därför anvisas i enlighet med regeringens förslag.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *Civildförsvaret*

- a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att civilförsvarsmateriel beställs inom en kostnadsram av 58 000 000 kr.,
- b. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att ersättning utgår för anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation inom en kostnadsram av 1 000 000 kr.,
- c. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 425 500 000 kr.,

2. att riksdagen till *Civildförsvaret: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.,

3. beträffande *Civildförsvaret: Skyddsrum*

- a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att ersättning utgår för anskaffning av skyddsrum för befolkningen inom en kostnadsram av 636 500 000 kr.,
- b. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1984/85:1265, yrkande 3, för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 683 000 000 kr.,

Res. 15 (fp)

4. att riksdagen till *Reglering av prisstegringar för civilförsvaret* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 113 000 000 kr.

21 Det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 235 — 246) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för det ekonomiska försvarets utveckling som föredragande statsrådet har förordat.

Föredragande statsrådet

I budgetpropositionen anges inledningsvis (s. 235) att försörjningsberedskapen är ett samlingsbegrepp för landets försörjningsförmåga vid kriser och krig och att denna beredskap i allt väsentligt bygger på det fredstida samhällets resurser. Det erinras vidare om att ekonomiskt försvar är det sammanfattande begreppet för de särskilda åtgärder som krävs för att förbereda och underlätta samhällets anpassning till skilda krissituationer. Vidare lämnas en kortfattad redogörelse för de övergripande mål för det ekonomiska försvaret som riksdagen fastställde genom 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102 bil. 3, FöU 18, rskr. 374).

Försvarsministern uppger att det pågår en översyn av planeringsföresättningarna för det ekonomiska försvaret. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har i programplanen för perioden 1985/86—1989/90 samt i en särskild skrivelse till regeringen i oktober 1984 redovisat arbetsläget i översynen. Försvarsministern avser återkomma till denna fråga våren 1985 i anvisningarna för programplaneringen inom det ekonomiska försvaret. Den kommer också, uppger han, att övervägas av 1984 års försvarskommitté. Försvarsministern kommenterar slutligen de olika programmen inom det ekonomiska försvaret.

Motion

1984/85:1709 av Göthe Knutson (m) såvitt gäller yrkande I att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av det ekonomiska försvaret.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis påminna om att bl. a. det ekonomiska försvaret berörs av förslag som regeringen nyligen har lämnat till riksdagen i proposition 1984/85:160. Utskottet återkommer senare under riksmötet till dessa förslag.

Yrkande I i motion 1709 (m) gäller inriktningen av det ekonomiska försvaret. I motionen anges sammanfattningsvis att den inriktning av beredskapsåtgärderna som lades fast i 1982 års försvarsbeslut bör gälla men utvecklas ytterligare. Motionären framhåller bl. a. att det är angeläget att ännu större kraft sätts in på att aktivera och öva försörjningsviktiga fredsfunktioner så att det tas beredskapshänsyn i samhällsplaneringen och så att handlingsberedskapen inför olika krissituationer uppövas. Han understryker i linje därmed behovet av att öka beredskapsmedvetandet. Det intresse som idag finns på olika håll för beredskapsfrågor bör, anser han, tas till vara bättre och utnyttjas för frivilliga beredskapsåtgärder. För att inte behovet av kompletterande åtgärder skall bli för stort är det, anför han

vidare, angeläget att större hänsyn tas till säkerhets- och försvarspolitiska intressen vid samhällsplaneringen. Enligt hans mening bör särskild uppmärksamhet ägnas den snabba tekniska utvecklingen, speciellt inom elektronikens och datateknikens områden.

Utskottet kan i allt väsentligt ställa sig bakom de synpunkter som framförs i motionen. De ligger i linje med den inriktning som det ekonomiska försvaret gavs genom 1982 års totalförsvarsbeslut. Inriktningen innebär bl. a. att näringslivets egen förmåga skall utnyttjas i största möjliga utsträckning för att lösa förekommande uppgifter under kriser och i krig. Vad som anförs i motionen stämmer också överens med vad ÖEF anför i programplanen för perioden 1985/86—1989/90. Där anges de högst prioriterade beredskapsåtgärderna vara att öka den administrativa, organisatoriska och personella handlingsberedskapen hos berörda myndigheter och i näringslivet. Frågan om försvarshänsyn i samhällsplaneringen tas upp i proposition 1984/85:160.

Även om utskottets uppfattning i stort sammanfaller med vad motionären har anfört om det ekonomiska försvarets inriktning anser utskottet att riksdagen inte nu bör göra något uttalande därom. Den inriktning som anges i motionen har i sina huvuddrag redan lagts fast av riksdagen. Det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling kommer att närmare övervägas av 1984 års försvarskommitté, bl. a. på grundval av resultatet av den översyn av planeringsförutsättningarna för det ekonomiska försvaret som nu sker. Ett nytt långsiktigt försvarsbeslut beräknas komma att fattas om två år.

Av det anförda framgår att utskottet anser att yrkande I i motion 1709 (m) inte bör bifallas. Ett regeringsbeslut om inköp av råolja från Iran tas också upp i motionen. Motionsyrkandet härom behandlar utskottet i betänkande FöU 1984/85:10.

Utskottet har inte något att invända mot de riktlinjer för det ekonomiska försvarets utveckling som försvarsministern har förordat.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet att riksdagen

1. avslår motion 1984/85:1709, yrkande I om inriktningen av det ekonomiska försvaret,
2. godkänner de riktlinjer för det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har förordat.

22 Ekonomiska resurser för det ekonomiska försvaret

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 247—249) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om ekonomiska resurser för det ekonomiska försvaret:

Föredragande statsrådet

Föredragande statsrådet redovisar ett totalt medelsbehov över statsbudgeten för budgetåret 1985/86 om ca 1 504 milj. kr. för verksamheten inom det ekonomiska försvaret. I driftkostnaderna inräknas räntekostnader och övriga kapitalkostnader för beredskapslagringen på ca 951 milj. kr. Den särskilda medelsramen för investeringar m. m. upptas i budgetpropositionen med ca 273 milj. kr. I en sammanställning anges (s. 248—249) de anslag som berörs under olika huvudtitlar. Anslagen inom energiområdet är angivna med beräknade belopp.

Utskottet

Vissa av de anslag som försvarsministern redovisar i sammanställningen bereds av andra utskott än försvarsutskottet. Regeringens förslag och i anslutning därtill väckta motioner rörande anslag inom försvarsutskottets ansvarsområde behandlas i följande avsnitt. Beträffande energiområdet lämnas förslag i proposition 1984/85:120 (s. 310—315) som utskottet behandlar i betänkande FöU 1984/85:10.

Utskottet hemställer

att riksdagen lämnar redogörelsen om ekonomiska resurser för det ekonomiska försvaret utan erinran.

23 Anslagsfrågor för det ekonomiska försvaret

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 250—262) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 anvisa medel och lämna bemyndiganden enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
H 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar: Förvaltningskostnader (s. 259)	förslagsanslag	36 730 000
H 2. Drift av beredskapslager (s. 260)	förslagsanslag	223 290 000
H 3. Beredskapslagring och industriella åtgärder (s. 260—261)	bemyndigande (avtal om nya beredskapslån) reservations- anslag	110 000 000 172 485 000
H 4. Särskilda kostnader för lagring av nafta (s. 261)	förslagsanslag	1 000
H 5. Förluster på beredskaps- garantier m. m. (s. 262)	bemyndigande (beredskaps- garantier) förslagsanslag	125 000 000 1 000

Motioner

1984/85:1268 av Anders Svärd (c) och Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdrag till ÖEF att undersöka förutsättningarna för att utnyttja befintliga berggrum i Kvarntorp för beredskapsändamål.

1984/85:1709 av Göthe Knutson (m) såvitt gäller yrkande 3 att riksdagen begär att regeringen företar en ändrad anslagsfördelning inom ÖEF:s totala anslagsram i enlighet med vad som föreslås i motionen.

1984/85:2793 av Björn Molin (fp) och Christer Firefelt (fp) vari yrkas att riksdagen anvisar 152 485 000 kr. under försvarsdepartementets anslag H 3 Beredskapslagring och industriella åtgärder.

Utskottet

Utskottet tar i detta avsnitt ställning till de anslag under fjärde huvudtiteln som avser det ekonomiska försvaret och vissa motionsyrkanden som rör dessa anslag.

ÖEF har i sin anslagsframställning för budgetåret 1985/86 redovisat tre alternativa förslag till särskild medelsram för investeringar inom det ekonomiska försvaret (alternativ A—C).

I alternativ A har enligt regeringens anvisningar avsatts 127 milj. kr. för beklädnadsprogrammet inom en medelsram av 268 milj. kr. Delprogrammen Kemiska produkter m. m. och Metaller m. m. föreslås enligt detta alternativ tilldelas ca 27,1 resp. 9,3 milj. kr.

Alternativ B innebär att 28 milj. kr. inom samma medelsram har omfördelats från beklädnadsprogrammet till andra program. Bl. a. föreslås kemi- och metallprogrammen förstärkas med 3,2 resp. 6,3 milj. kr. i förhållande till alternativ A.

Enligt det tredje alternativet (alternativ C) — som utgör ÖEF:s huvudförslag för budgetåret 1985/86 — föreslås utöver medelsramen 268 milj. kr. ytterligare 6,4 milj. kr. för kemiprogrammet och 20 milj. kr. för metallprogrammet för att täcka brister inom dessa delprogram.

Nämnda-förslag från ÖEF hänför sig till anslaget Beredskapslagring och industriella åtgärder. I budgetpropositionen har regeringen under anslaget beräknat 119 525 000 kr. för Beklädnad m. m., 31 675 000 kr. för Kemiska produkter m. m. och 15 600 000 kr. för Metaller m. m.

I motion 2793 (fp) och i ett yrkande i motion 1709 (m) framförs synpunkter som innebär kritik av regeringens beräkning under nämnda anslag av medel för beklädnadsprogrammet. Den överskrider, hävdas det, vad som behövs för att tillgodose beredskapens krav.

I motion 2793 (fp) framför motionärerna sina synpunkter mot bakgrund av att behovet av industripolitiska åtgärder för tekoindustrin enligt deras uppfattning har minskat gradvis. De anser att anslaget Beredskapslagring och industriella åtgärder bör minskas med 20 milj. kr., vilket motsvarar vad regeringen under anslaget har beräknat för beklädnadsprogrammet utöver vad ÖEF har förordat i sina alternativförslag B och C.

Enligt motion 1709 (m) finns det stora brister inom kemi- och metallprogrammen som inte tillgodoses i budgetpropositionen. Motionären förordar därför en om disposition av medel under anslaget Beredskapslagring och industriella åtgärder som innebär att programmet Beklädnad minskas med 20 milj. kr. medan samma belopp tillförs delprogrammen Kemiska produkter m. m. och Metaller m. m. i linje med vad ÖEF har föreslagit i anslagsframställningen (alternativ C). För nämnda delprogram bör enligt motionären efter en sådan omfördelning under anslaget beräknas 36 675 000 kr. (+ 5 000 000 kr.) resp. 30 600 000 kr. (+ 15 000 000 kr.).

Utskottet konstaterar att de medel för beklädnadsprogrammet som under ifrågavarande anslag har beräknats i budgetpropositionen understiger vad som enligt regeringens anvisningar skulle avsättas för detta ändamål i alternativ A (127 milj. kr.). Utskottet anser att denna minskning är motiverad från beredskapssynpunkt. En ytterligare nedskärning vill utskottet inte biträda. Motion 2793 (fp) om en minskning av anslaget med 20 milj. kr. bör avslås. Inte heller anser utskottet att det finns tillräckliga skäl att i enlighet med syftet i motion 1709 (m), yrkande 3, förordas ett uttalande av riksdagen om en annan fördelning på ändamål av medlen under anslaget än vad som framgår av budgetpropositionen.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också motion 1268 (c, m). I motionen uppges att det i Kvarntorp i Kumla kommun finns stora outnyttjade bergrum som resultat av en flerårig brytning av sandsten. Motionärerna anser att ÖEF bör ges i uppdrag att undersöka om det är möjligt att utnyttja bergrummen för beredskapslagring.

Utskottet har inhämtat att ÖEF känner väl till ifrågavarande bergutrymmen men inte anser sig ha behov av dem. Motionen bör avslås.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 36 730 000 kr.,
2. att riksdagen till *Drift av beredskapslager* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 223 290 000 kr.,
3. beträffande *Beredskapslagring och industriella åtgärder*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att inom en kostnadsram av 110 000 000 kr. medge avtal om nya beredskapslån som medför utbetalningar under senare budgetår,
 - b. att riksdagen med bifall till propositionen och avslag på motion 1984/85:2793 för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 172 485 000 kr.,

Res. 16 (fp)

- c. att riksdagen avslår motion 1984/85:1709, yrkande 3 om Res. 17 (m)
ändrad medelsfördelning inom anslaget.
4. att riksdagen till *Särskilda kostnader för lagring av nafta* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
5. beträffande *Förluster på beredskapsgarantier m. m.*
- a. att riksdagen fastställer en ram för statliga beredskapsgarantier enligt förordningen (1982:517) om beredskapslån och beredskapsgarantier som uppgår till 125 000 000 kr.,
- b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
6. att riksdagen avslår motion 1984/85:1268 om utnyttjande av berggrum i Kvarntorp.

24 Övrigt totalförsvars fortsatta utveckling

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 264—267) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för det övriga totalförsvarets utveckling som föredragande statsrådet har förordat.

Föredragande statsrådet

Med övrigt totalförsvar avses de delar av totalförsvaret som inte tillhör det militära försvaret, civiltförsvaret eller det ekonomiska försvaret.

Försvarsministern behandlar inledningsvis de grundläggande principerna för och inriktningen av den fortsatta utvecklingen för övrigt totalförsvar enligt 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102, FöU 18, rskr. 374). Mot denna bakgrund redovisar han pågående utredningsarbete m. m. av betydelse i sammanhanget. Slutligen kommenterar han den programvisa inriktningen av övrigt totalförsvar, varvid följande program behandlas:

- Ledning m. m.
- Psykologiskt försvar
- Telekommunikationer
- Viss polisverksamhet
- Hälso- och sjukvård samt socialtjänsten i krig.

Utskottet

Utskottet har inte något att använda mot vad försvarsministern har anfört i denna del och hemställer

att riksdagen godkänner de riktlinjer för det övriga totalförsvarets utveckling som föredragande statsrådet har förordat.

25 Den kommunala beredskapen

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 268—272) *dels* föreslagit riksdagen att anta ett till propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap, *dels* berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om riktlinjerna för den kommunala beredskapen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om kommunal beredskap har följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1985.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern uppehåller sig beträffande riktlinjerna för den kommunala beredskapen bl. a. vid syftet med den kommunala beredskapsplanläggningen och dess samordning med civilförsvarsplanläggningen. Under anslaget Civilförsvar har för budgetåret 1985/86 beräknats medel för fortsatt utbildning av förtroendevalda i landets kommuner med anledning av kommunernas ökade ansvar för totalförsvarsfrågor.

Som skäl för lagförslaget anförs bl. a. att kommunernas skyldighet enligt 4 § lagen om kommunal beredskap att under vissa förhållanden genomföra befolkningsregistrering under beredskapstillstånd inte har någon fredstida motsvarighet. Försvarsministern anser att de kyrkliga myndigheterna, som handhar folkbokföringen i fred, också bör ha denna uppgift under beredskap och krig, i enlighet med den ansvarsprincip som gäller för totalförsvaret. Mot bakgrund härav föreslår han att 4 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap upphävs vid utgången av juni månad 1985.

Motioner

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkande 14 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förberedelser för barnomsorg i krig.

1984/85:1705 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt gäller yrkande 8 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om planeringen för barnomsorg i krig.

Utskottet

1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102 bil. 2, FöU 18, rskr. 374) innebar bl. a. att kommunerna med början senast under budgetåret 1984/85 skall ta över ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå i krig och det planläggningsansvar i fred som hänger samman härmed. Övertagandet skall samordnas med att en hemskyddsorganisation införs och med att arbetet med skyddsplaner påbörjas i kommunerna. Riksdagen har senare beslutat (prop. 1982/83:100 bil. 6, FöU 9, rskr. 271) att övergången till kommunal ledning och planläggning i huvudsak skall genomföras under perioden 1984/85—1986/87. Övergången skall påbörjas samtidigt i alla län. Vid övergången skall kraven på beredskap beaktas.

I december 1984 beslutade riksdagen om vissa ändringar i civilförsvarslagen (1960:74) och lagen (1964:63) om kommunal beredskap som behövdes för att tidigare riksdagsbeslut skulle kunna genomföras (prop. 1984/85:49, FöU 5, rskr. 93). Lagändringarna grundades främst på förslag från den s. k. provplanläggningskommittén (Ds Fö 1983:10 och SOU 1983:68). Vad försvarsministern i budgetpropositionen anför om riktlinjerna för den kommunala beredskapen och förslaget till lag om ändring av lagen om kommunal beredskap grundas också på resultatet av nämnda kommittés arbete, redovisat i dess slutbetänkande (SOU 1984:57) Kommunerna i totalförsvaret.

Utskottet anser att de riktlinjer som försvarsministern angett ligger i linje med grundtankarna för kommunernas nya uppgifter i totalförsvaret och därför bör lämnas utan erinran av riksdagen. Även lagförslaget bör antas. Den föreslagna lagändringen harmoniserar med principen att den som har ansvar för en uppgift i fred bör behålla detta även under beredskap och i krig.

Utskottet behandlar i detta sammanhang två motionsyrkanden som rör kommunernas ansvar för barnomsorg och planering för barnomsorgen i krig.

Enligt motion 1705 (c) är det mycket angeläget att barnomsorgen i krig får ett berättigat utrymme i den kommunala planeringen för civilförsvaret. Vissa kommuner är väl förberedda för uppgiften medan man på andra håll har eftersatt planeringen på detta område.

I motion 594 (m) framhålls att kommunernas fredstida barnomsorg måste kompletteras på olika sätt för att möta ett ökande behov av barnomsorg vid beredskap och i krig. Bl. a. måste, hävdar motionärerna, fredstida barnomsorg kompletteras på olika sätt, bl. a. med kravet att kunna ge barnen skydd i skyddsrum.

Över dessa motioner har inhämtats yttranden från riksnämnden för kommunal beredskap (RKB), socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet.

Enligt RKB visar erfarenheterna från provplanläggningen av den kom-

munala beredskapen våren 1984 att, med de frestida resurser inom barnomsorgens område som kommunerna har idag, det inte torde innebära svårigheter att åstadkomma en planläggning för barnomsorgen även under beredskap och i krig. Riksnämnden kommer att noga följa bl. a. behandlingen av barnomsorg under den nu pågående planläggningen av den kommunala beredskapen.

Socialstyrelsen framhåller att kommunerna sedan lång tid tillbaka har upprättat beredskapsplaner för socialtjänsten. Dessa har i första hand avsett barnomsorgen men är numera föråldrade. Fr. o. m. den 1 januari 1985 sker planläggningen enligt preliminära allmänna råd för den kommunala beredskapsplanläggningen som RKB har utgivit år 1984. Av dessa framgår de grundläggande principerna för planeringen.

Enligt *Svenska kommunförbundet* beror bristen i den kommunala beredskapsplanläggningen på barnomsorgens område främst på två omständigheter. När barnomsorgen på 1970-talet byggdes upp i en omfattning utan motstycke prioriterades de primära uppbyggnadsuppgifterna. Dessutom har enligt kommunförbundet det statliga finansieringsstödet varit otillräckligt. Även kommunförbundet pekar på de allmänna råd som RKB har meddelat. Förbundet är övertygat om att kommunernas ökade kompetens tillsammans med det förtydligande, såväl organisatoriskt som ekonomiskt, som det nyligen fattade riksdagsbeslutet (prop. 1984/85:49, FöU 5, rskr. 93) om kommunernas ansvar för civillförsvaret innebär, skall kunna leda till att barnomsorgen framdeles får ett berättigat utrymme i den kommunala beredskapsplanläggningen.

Utskottet vill understryka att kommunernas ansvar för barnomsorg liksom för andra viktiga uppgifter i fredssamhället är förenat med skyldighet att planera för verksamhetens bedrivande också i ofärdstider. I många sammanhang har påtalats hur viktigt det är att barnomsorgen fungerar under beredskap och i krig. Liksom motionärerna fäster utskottet stor vikt vid att kommunernas planering förbättras på detta område. Mycket talar för att så kommer att ske när kommunerna nu också planerar för civillförsvarets verksamhet på lokal nivå och i samband därmed uppmärksammar behoven inom totalförsvaret.

Av stor betydelse är de allmänna råd för den kommunala beredskapsplanläggningen som RKB har meddelat och som uppges komma att ses över fortlöpande. Genom dessa räknar utskottet med att kommunernas uppmärksamhet i ökad utsträckning kommer att riktas mot bl. a. behovet av skyddsåtgärder för barnomsorgen. Redan i de preliminära råden från RKB uttalas att barnomsorgsverksamhet i riskområden endast får bedrivas i lokaler som har skyddsrum eller där skyddsrum i angränsande byggnad kan nås inom angiven förvarningstid. Utskottet förutsätter att såväl RKB som länsstyrelserna vid sina kontakter med kommunerna rörande den kommunala beredskapen lägger stor vikt vid barnomsorgen.

Det angelägna syftet med förslagen i motionerna 1705 (c) och 594 (m) torde enligt utskottets mening bli tillgodosett utan att riksdagen gör något uttalande. Om brister bedöms kvarstå är det naturligt att frågan uppmärksammas i samband med 1987 års försvarsbeslut.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
2. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anført om riktlinjerna för den kommunala beredskapen,
3. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:594, yrkande 14, och 1984/85:1705, yrkande 8 om ett uttalande av riksdagen angående planeringen för barnomsorg i krig.

26 Ekonomiska resurser för övrigt totalförsvar m. m.

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 273—274) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om ekonomiska resurser för övrigt totalförsvar m. m.

Utskottet

Medel för verksamheten inom övrigt totalförsvar anvisas under särskilda anslag eller delar av anslag under flera olika huvudtitlar. I budgetpropositionen redovisas de berörda anslagen i en särskild tabell (s. 273). De under dessa anslag (delar av anslag) upptagna medlen för budgetåret 1985/86 uppgår sammanlagt till ca 494 milj. kr.

Utskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern har anført i denna del och hemställer

att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anført om ekonomiska resurser för övrigt totalförsvar m. m.

27 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvar

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 277—297) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 beträffande till övrigt totalförsvar hänförliga anslag inom försvarsdepartementets verksamhetsområde anvisa medel och lämna beställningsbemyndigande enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
I 1.	Styrelsen för psykologiskt försvar (s. 277—279)	förslagsanslag 5 455 000
I 2.	Civilbefälhavarna (s. 279—285)	förslagsanslag 15 765 000
I 3.	Signalskydd (s. 285—287)	bemyndigande reservations- anslag 6 800 000
I 4.	Vissa teleanordningar (s. 287—288)	reservations- anslag 57 000 000
I 5.	Identitetsbrickor (s. 288—290)	förslagsanslag 1 119 000
I 6.	Vissa skyddsrumsanläggningar (s. 290—292)	reservations- anslag 2 800 000
I 7.	Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål (s. 292—295)	reservations- anslag 8 000 000
I 8.	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap (s. 295—297)	reservations- anslag 40 000

Motioner

1984/85:344 av Bo Lundgren m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att civilbefälhavarens kansli för södra civilområdet skall stationeras i Kristianstad.

1984/85:594 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) såvitt gäller yrkande 15 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tjänster vid civilbefälhavarkanslierna.

1984/85:597 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att vid lämplig tidpunkt från fall till fall gemensam kansliort fastställs för civilbefälhavarnas och militärbefälhavarnas kanslier.

1984/85:1707 av Eric Hägelmark (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att styrelsen för psykologiskt försvar ges i uppgift att inom ramen för sin verksamhet vidta åtgärder för att kartlägga och motverka desinformation.

Utskottet

Utskottet behandlar under denna punkt de anslag under fjärde huvudtiteln som är hänförliga till övrigt totalförsvar. För olika ändamål tas upp sammanlagt ca 97 milj. kr. Anslagsbeloppen räknas inte in i någon av utgiftsramarna för det militära försvaret eller civilförsvaret.

Med anledning av ett yrkande i motion 594 (m) vill utskottet till en början uppehålla sig vid det behov av personalförstärkningar

vid civilbefälhavarnas kanslier som konstaterades i samband med 1982 års försvarsbeslut.

När utskottet i betänkande FöU 1983/84:15 senast behandlade denna fråga konstaterades att av de 14 tjänster som behövde tillföras civilbefälhavarkanslierna enligt försvarsbeslutet hade sex tjänster dittills inrättats. I budgetpropositionen har under anslaget Civilbefälhavarna beräknats medel för tre av de återstående åtta tjänsterna. I motion 594 yrkas att riksdagen uttalar att återstoden (5 tjänster) bör tillföras civilbefälhavarkanslierna budgetåret 1986/87.

Utskottet vill starkt framhålla önskvärdheten av att resterande tjänster tillförs civilbefälhavarorganisationen före utgången av försvarsbeslutsperioden. Försvarets rationaliseringsinstitut har beträffande ledningen av de civila delarna av totalförsvaret under 1984 konstaterat att civilbefälhavarkansliernas personalresurser är otillräckliga. I proposition 1984/85:160 föreslås att civilbefälhavarnas roll förstärks (prop. 1984/85:160 s. 48 resp. 26). Det kan enligt utskottets mening förutsättas att den fortsatta personalutbyggnaden av civilbefälhavarkanslierna tas upp i budgetarbetet inför budgetåret 1986/87 utan att riksdagen uttalar sig i frågan. Motion 594 (m) bör därför inte bifallas i denna del.

I två motioner, 344 (m) och 597 (s), behandlas *lokaliseringen* av civilbefälhavarkanslier. I motion 344 understryks betydelsen av samverkan mellan civilbefälhavarkanslierna och militärområdesstaberna. Sådana kanslier och staber bör därför enligt motionen vara lokaliserade till samma ort. Med tillämpning av denna princip bör, anser motionärerna, riksdagen besluta att civilbefälhavarkansliet i Södra civilområdet omlokaliseras från Malmö till Kristianstad. De motionärer som står bakom motion 597 erinrar om att de redan år 1974 i en motion (1974:375) framhöll att civilbefälhavare och militärbefälhavare borde ha gemensam ort för kansli och stab. De anser att regeringen vid lämplig tidpunkt från fall till fall bör fastställa gemensam ort för civilbefälhavares kanslier och militärbefälhavares staber.

Utskottet vill inledningsvis påminna om att lokaliseringen av civilbefälhavarnas kanslier behandlades av 1964 års civilbefälhavarutredning. Frågan togs också upp av föredragande statsrådet i proposition 1964:109 angående totalförsvarets regionala ledning. Någon enhetlig princip för kansliernas lokalisering fastställdes dock inte.

Den tidigare motion i ämnet (1974:375) som återopas i motion 597 behandlades av försvarsutskottet i ett yttrande till dåvarande civilutskottet (FöU 1974:ly). Försvarsutskottet var för sin del inte berett att tillstyrka motionärernas önskemål. Övervägande skäl talade enligt utskottets mening för att civilbefälhavarkanslierna skulle få stadigvarande förläggningssorter och att lokaliseringen borde bestämmas i första hand med hänsyn till den civila försvarsplanläggning som skall samordnas. Civilutskottet önskade avvakta resultat av den då nyligen tillkallade för-

svarsverkens ledningsutredning och föreslog avslag på motionen (CU 1975:33). Riksdagen följde civilutskottet (RD 110 s. 164).

Försvarsverkens ledningsutredning ansåg i sitt betänkande Högre regional ledning (SOU 1978:77) att civilbefälvarkanslierna skall ha fasta stationeringsorter och att dessa i princip bör vara desamma som för militärbefälvarkansliernas staber. Som skäl åberopades att civilbefälvarkansliernas samverkan med militärbefälvarkanslierna är större än med någon annan myndighet. Denna samverkan är dessutom enligt utredningen av grundläggande betydelse.

I proposition 1979/80:135 om organisation av försvarsverkens högre regionala ledning m. m., som byggde på resultatet av försvarsverkens ledningsutrednings arbete, ansåg försvarsministern att det varken var meningsfullt eller lämpligt att försöka avgöra vilken del av civilbefälvarkansliens verksamhet som bör anses vara viktigast — den som omfattar samordning, utbildning m. m. av de civila delarna av totalförsvaret eller den som avser samverkan och samordning med det militära försvaret. Han upplyste om att regeringen avsåg att fastställa dåvarande stationeringsorter, vilket innebär en lokalisering av civilbefälvarkansliet i Södra civilområdet till Malmö. Riksdagen hade ingen invändning mot vad försvarsministern hade anfört (FöU 1979/80:15, rskr. 318).

Regeringen har den 26 juni 1980 fattat beslut om civilbefälvarkansliernas stationering i enlighet med vad som anfördes i proposition 1979/80:135. Regeringen har vidare genom beslut den 13 december 1984 — med anledning av en skrivelse från länsstyrelsen i Kristianstads län om att pröva en flyttning av civilbefälvarkansliet i Malmö till Kristianstad — förklarat sig inte ha funnit skäl för en sådan flyttning.

Utskottet anser inte att det i motionerna har framförts motiv som ger riksdagen anledning att inta annan ståndpunkt än regeringen när det gäller lokaliseringen för civilbefälvarkansliet i Södra civilområdet. Riksdagen bör alltså avslå motion 344 (m) om att flytta civilbefälvarkansliet i Södra civilområdet till Kristianstad. Motion 597 (s) synes primärt ha samma syfte men där föreslås att riksdagens uttalande utformas på sådant sätt att det kan tillämpas även i fråga om lokaliseringen av andra civilbefälvarkanslier. Motionen bör inte bifallas.

Utskottet vill slutligen behandla motion 1707 (fp) i vilken motionären hemställer att regeringen ger styrelsen för psykologiskt försvar i uppgift att inom ramen för sin verksamhet vidta åtgärder för att kartlägga och motverka s. k. d e s i n f o r m a t i o n. Riksdagen behandlade och avslog i samband med tillkomsten av styrelsen för psykologiskt försvar ett liknande motionsyrkande (prop. 1983/84:116, FöU 21, rskr. 287). Utskottet ansåg då att uppgifter rörande åtgärder mot desinformation som riktas mot vårt land låg inom styrelsens verksamhetsområde utan att riksdagen behövde göra något uttalande i frågan.

Desinformation som propaganda behandlades i ett meddelande från

beredskapsnämnden för psykologiskt försvar i oktober 1984. I meddelandet refererades en artikel av en amerikansk vetenskapsman. Enligt denne råder viss oklarhet om vad och hur mycket begreppet desinformation omfattar. Det understryks att desinformation som påverkansmetod är baserad på förfälskade dokument eller påhittade händelser och alltså innebär medvetet falsk information. Enligt artikeln är källan eller ursprunget till uppgiften alltid okänd. Som propagandainstrument är desinformation av gammalt ursprung.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att frågor om åtgärder mot desinformation ligger inom verksamhetsområdet för den nya styrelsen för psykologiskt försvar. Det kan vidare förutsättas att 1984 års försvarskommitté tar upp sådana frågor när den behandlar uppgifterna för det psykologiska försvaret.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *Styrelsen för psykologiskt försvar*
 - a. att riksdagen avslår motion 1984/85:1707 om ett uttalande av riksdagen angående åtgärder mot desinformation, Res. 18 (m, c, fp)
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 5 455 000 kr.,
2. beträffande *Civilbefälvärnarna*
 - a. att riksdagen avslår motion 1984/85:594, yrkande 15 om förstärkning budgetåret 1986/87 av civilbefälvärnarkanslierna, Res. 19 (m, c, fp)
 - b. att riksdagen avslår motion 1984/85:344 om lokalisering av civilbefälvärnarkansliet i Södra civilområdet,
 - c. att riksdagen avslår motion 1984/85:597 om lokaliseringen av civilbefälvärnarkanslier,
 - d. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 15 765 000 kr.,
3. beträffande *Signalskydd*
 - a. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av signalskyddsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 475 000 kr.,
 - b. att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 6 800 000 kr.,
4. att riksdagen till *Vissa teleanordningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 57 000 000 kr.,
5. att riksdagen till *Identitetsbrickor* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 119 000 kr.,
6. att riksdagen till *Vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 2 800 000 kr.,
7. att riksdagen till *Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.,
8. att riksdagen till *Bidrag till kostnader för kommunal beredskap* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 40 000 kr.

28 Övriga anslagsfrågor

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 309—321) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 anvisa medel enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
K 1.	Försvarets forskningsanstalt: Intäktsfinansierad uppdrags- verksamhet (s. 307—310)	förslagsanslag 1 000
K 2.	Flygtekniska försöksanstalten (s. 311—315)	förslagsanslag 6 920 000
K 3.	Beredskapsstyrka för FN-tjänst (s. 316—318)	förslagsanslag 30 765 000
K 4.	FN-styrkors verksamhet utomlands (s. 318—320)	förslagsanslag 126 500 000
K 5.	Övervakningskontingenten i Korea (s. 320—321)	förslagsanslag 3 000 000

De anslag som behandlas under denna punkt ligger utanför utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret.

Utskottet tillstyrker att riksdagen bifaller regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Försvarets forskningsanstalt: Intäktsfinansierad uppdragsverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. att riksdagen till *Flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 6 920 000 kr.,
3. att riksdagen till *Beredskapsstyrka för FN-tjänst* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 30 765 000 kr.,
4. att riksdagen till *FN-styrkors verksamhet utomlands* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 126 500 000 kr.,
5. att riksdagen till *Övervakningskontingenten i Korea* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

Stockholm den 11 april 1985

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Evert Hedberg (s), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Mats Olsson (s), Eric Hägelmark (fp), Inge Carlsson (s), Ingvar Björk (s), Kerstin Ekman (fp)² och Sten Andersson i Malmö (m).

¹ Närvarande vid punkterna 4—28

² Närvarande vid punkterna 1—3

Reservationer

1 Säkerhets- och försvarspolitiken m. m. (punkt 3) — totalförsvaret

Kerstin Ekman (fp) anser beträffande *vapenfri tjänst*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 11 börjar "*Utskottet vill*" och på s. 13 slutar "*bör avslås*" bort ha följande lydelse:

Den nuvarande ordningen för prövning av ansökningar om vapenfri tjänst antogs av riksdagen år 1978 (prop. 1977/78:159, FöU 28, rskr. 371). Syftet med de lagändringar som då genomfördes var att åstadkomma en betydande liberalisering.

Utskottet anser sig kunna konstatera att tillämpningen av vapenfrilagen inte motsvarar de mål som sattes upp när proposition 1977/78:159 utarbetades. De brister som finns ger bl. a. till resultat att unga människor som förvägrats vapenfri tjänst sätts i fängelse med anledning av att de vägrar att fullgöra sin värnplikt.

Den som i dag söker vapenfri tjänst blir föremål för en särskild utredning. Syftet med den utredningen är att klarlägga om det kan antas att bruk av vapen mot annan är så oförenligt med den sökandes allvarliga övertygelse att han inte kommer att fullgöra värnplikten. Den sökande får redogöra för sina familjeförhållanden, sin uppväxttid, sina sociala attityder, sin syn på försvaret och inställning till olika befrielseerörelser m. m. Den sökande har sedan att bekräfta att han är beredd fullgöra vapenfri tjänst och han uppmanas också att om möjligt inkomma med intyg från trovärdig person. Utredningsmannen skall som regel tillstyrka eller avstyrka ansökan, som därefter går till vapenfrinämnden för avgörande.

Trots ett ambitiöst arbete från utredarna är det helt klart att genom att de skall till- eller avstyrka kan detta ge upphov till subjektiva värderingar.

Det är också uppenbart att det finns andra nackdelar med det nuvarande prövningsförfarandet. Den verbalt tränade eller den som i förväg fått reda på de frågor som utredaren enligt sin instruktion skall ställa har större förutsättningar att ge de rätta svaren och därmed få sin ansökan beviljad. Den som sökt en gång och fått avslag får gärna en negativ inställning till utredningsförfarandet, vilket försvårar hans och utredarens möjligheter att åstadkomma en utredning som ger rättvisa åt sökanden.

Folkpartiet föreslog i motion 1981/82:1727 en översyn av det nuvarande prövningsförfarandet och förde också fram förslag om hur ett nytt prövningsförfarande borde utformas. Motionen avslogs. Folkpartiet har sedan upprepat sitt krav i motionerna 1982/83:1792, 1983/84:970 och 1984/85:422.

Vid behandlingen av den nu aktuella partimotionen från folkpartiet har utskottet funnit att dess förslag om en ändring av prövningsförfarandet bör bifallas av riksdagen. Prövningen i dess nuvarande form bör alltså avskaf-

fas. I stället bör den sökande inge en egen skriftlig förklaring, som skall vara tydlig i fråga om lagens centrala punkter och vara tillkommen efter ett obligatoriskt informationssamtal.

Sin allvarliga övertygelse måste sökanden kunna styrka med skriftligt intyg av två personer som åtnjuter allmänt förtroende. Beviset för att lagens villkor är uppfyllda skall ligga dels i den sökandes egen förklaring, dels i intyget, dels i den värnpliktiges villighet att underkasta sig den längre tjänstgöring som en vapenfri i allmänhet åläggs.

Ett system som det nu beskrivna innebär självfallet inte att den värnpliktige får själv välja mellan vapentjänst och vapenfri tjänst. Begränsningarna är flera:

- ett aktivt ställningstagande mot vapentjänst,
- obligatoriskt informationssamtal om lagens krav och tjänstgöringsalternativen,
- intyg som bekräftar ärligheten i vederbörandes inställning,
- en skriftlig förklaring med preciserade krav om att lagens villkor är uppfyllda,
- villighet att åta sig den längre tjänstgöringstiden.

Enligt utskottets mening bör regeringen lämna förslag om de ändringar av vapenfrilagen som behövs för att en ny ordning skall införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottets förslag innebär bifall till motion 422, yrkande 1 (fp).

I andra hand — om riksdagen inte bifaller utskottets förslag som syftar till ändring av prövningsförfarandet — bör riksdagen enligt utskottets uppfattning anmoda regeringen att genomföra en översyn av vapenfrilagen och dess tillämpning. En sådan översyn har föreslagits i motion 422, yrkande 2 (fp). Översynen bör i första hand gälla prövningsförfarandet men också behandla övriga erfarenheter av lagens tillämpning i enlighet med vad som anförs i motion 1710 (s).

dels att utskottets hemställan (s. 14) i moment 2 b bort ha följande lydelse:

2. beträffande *totalförsvaret*

- b. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:422, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om förslag från regeringen om ändring av lagen om vapenfri tjänst,

dels — vid avslag på hemställan i moment 2 b enligt ovan — att utskottets hemställan i moment 2 c bort ha följande lydelse:

2. beträffande *totalförsvaret*

- c. att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:422, yrkande 2, och 1984/85:1710 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om en översyn av lagen om vapenfri tjänst.

2 Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1984/85 (punkt 6)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Eric Hägelmark (fp) och Sten Andersson i Malmö (m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 19 börjar "Riksdagens beslut" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Riksdagens beslut hösten 1983 om en automatikbegränsning beträffande försvarsutgifterna under år 1984 grundades på en förhoppning att inflationen under det året skulle begränsas till högst 4 %. Beslutet avsågs bidra till en sådan inflationsutveckling. Vid frågans behandling i försvarsutskottet reserverade sig företrädarna för m, c och fp. Det kan nu konstateras att inflationen blev ungefär dubbelt så stor och att den beslutade begränsningen — om den får kvarstå — medför ett betydande resursbortfall för det militära försvaret. För budgetåret 1983/84 uppgår bortfallet till ca 31 milj. kr., vilket framgår av budgetpropositionen (s. 25). Enligt vad utskottet har inhämtat beräknas bortfallet för innevarande budgetår numera uppgå till minst 235 milj. kr.

Utskottet anser att det skulle vara mycket olyckligt att rycka undan ca 270 milj. kr. av det militära försvarets resurser i ett läge när regeringen och riksdagen under stor enighet nyligen har konstaterat att det finns angelägena behov av åtgärder för att återföra utvecklingen för det militära försvaret till den som angavs i 1982 års försvarsbeslut. Som försvarsministern uttalar (s. 27 och 42) framtingas omplaneringar i negativ riktning. Sådana omplaneringar får i allt väsentligt konsekvenser för verksamheten efter innevarande budgetår och ökar planeringsproblemen inför 1987 års försvarsbeslut. Utskottet delar alltså motionärernas uppfattning i denna fråga. Regeringens möjligheter till kontroll över beställningarna finns inbyggda i planeringssystemet.

Enligt utskottets mening bör riksdagen med hänsyn till konsekvenserna för det militära försvaret återföra ca 270 milj. kr. till resurserna för dess fortsatta planering. Detta bör ske genom att utgiftsramen för innevarande budgetår tillfälligt ökas med 31 milj. kr. varjämte uttalas att någon begränsning av utgiftsramen på grundval av beslutet hösten 1983 (prop. 1983/84:40 bil. 2, FöU 7, rskr. 88) inte skall ske. Med hänsyn till att riksdagens beslut härom kommer sent under budgetåret bör vidare — utöver gällande regel för överföring mellan budgetår — medges att högst 270 milj. kr. av outnyttjade medel får överföras till nästa budgetår. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 19) i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:594, yrkande 1, 1984/85:1705, yrkande 2, och 1984/85:1711, yrkande 4, som sin

mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om utgiftsramen för det militära försvaret under innevarande budgetår, m. m.

3 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c) och Sten Andersson i Malmö (m) anser beträffande *säkerheten i planeringen*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 29 börjar "Utskottet anser" och slutar "krigsorganisationens utveckling m. m." bort ha följande lydelse:

Regeringen har den 14 mars 1985 beslutat om direktiv för överbefälhavarens planering för perioden 1986/87—1990/91. Planeringen skall genomföras med två alternativa ekonomiska ramar, varav överbefälhavaren skall beräkna den ena så att den enligt hans mening på sikt medger bibehållen köpkraft. Senast den 1 oktober skall överbefälhavaren lämna förslag till de kompletterande beställningsbemyndiganden som bör begäras av riksdagen för budgetåret 1985/86. Därvid skall enligt direktiven klart framgå vilka skillnader som uppstår i behovet av beställningsbemyndiganden samt vilka objekt som berörs beroende på vilken av de båda alternativa planeringsramarna som läggs till grund för statsmakternas beslut.

Utskottet anser att fyrpartiöverenskommelsen i mars 1984 som huvudinriktning angav att planeringen för det militära försvaret bedrivs med utgångspunkten att nästa försvarsbeslut medger oförändrad köpkraft. I huvudsak innebär detta att medel tillförs för att kompensera försvarsmakten för den prisutveckling utöver priskompensation som uppstår genom valda prisindex. Genom att ifrågasätta det ekonomiska utrymmet för beställningar av materiel under nästa budgetår har regeringen enligt utskottets mening mera tagit fasta på möjligheten att nästa försvarsbeslut medför en planeringsram med nominellt oförändrat belopp eller ännu mindre resurser för den fortsatta planeringen. Härigenom försvåras planeringen avsevärt och säkerheten minskar. I linje med yrkande 2 i motion 594 (m) och med vad som uttalas i motion 1705 (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anser om fyrpartiöverenskommelsen i denna del.

I övrigt har utskottet inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört om krigsorganisationens utveckling m. m.

dels att utskottets hemställan (s. 44) i moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *säkerheten i planeringen* att riksdagen med anledning av propositionen samt med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 2, och avslag på motion 1984/85:1711, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

4 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7)

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin och Sten Andersson i Malmö (alla m) anser beträffande *luftförsvaret*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 30 börjar "Luftförsvaret har" och slutar "inte tillstyrka" bort ha följande lydelse:

Luftförsvaret har stor betydelse för hela totalförsvaret. Dess fortsatta utveckling studeras nu i perspektivplanearbetet. Resultaten kommer att ingå i underlaget för 1984 års försvarskommitté och därmed för 1987 års försvarsbeslut.

Som anförts i motion 594 medför utvecklingen i vår omvärld ökande krav på det svenska luftförsvaret. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en förstärkning av detta under 1990-talet bör tillmätas stor betydelse i arbetet inför nästa försvarsbeslut. Den nuvarande inriktningen beträffande jaktförsvaret måste anses vara klart otillfredsställande.

I motion 594 anges olika tänkbara vägar att förstärka luftförsvaret. Det är även enligt utskottets mening angeläget att var och en av dessa prövas noga.

Beträffande JAS-flygplanen anvisar motionärerna möjligheten att ändra nuvarande planering så att dessa redan från början kan utföra kvalificerade luftförsvarsuppgifter. En sådan åtgärd torde ha starkt samband med flygplanens beväpning. I budgetpropositionen (s. 59) har försvarsministern framhållit som väsentligt att alternativa lösningar för den planerade beväpningen av JAS-flygplanet noga prövas och värderas. Vidare har han beträffande försvarsindustrin uttalat (s. 62) att underlag för val av beväpningssystem för flygplanet måste vara tillgängligt senast i samband med 1987 års försvarsbeslut. Utskottet förutsätter att särskilt jaktrobotar är aktuella i sammanhanget. Under punkt 10 om försvarsindustrin uttalar utskottet i det följande att frågor om robotsystem och om den svenska industrins kompetens beträffande robotar bör bearbetas med kraft.

I detta sammanhang vill utskottet tillägga att en utveckling av jaktrobotar till JAS-flygplanet inom svensk industri har flera fördelar. Man måste emellertid räkna med vissa merkostnader jämfört med direktanskaffning från annat land. Det militära försvarets ekonomiska ram bör enligt utskottets mening kompenseras för sådana merkostnader. Någon merkostnad från samhällssynpunkt uppstår dock inte eftersom kompetens och sysselsättning stannar inom landet. Statsbudgeten kompenseras skattevägen.

Sammanfattningsvis anser utskottet att i det fortsatta arbetet inför 1987 års försvarsbeslut bör ägnas största möjliga uppmärksamhet åt frågor inom luftförsvaret. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 44) i moment 3 b bort ha följande lydelse:

3. beträffande *krigsorganisationens utveckling m. m.*

- b. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 11, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om frågor inom luftförsvaret.

5 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7)

Eric Hägelmark (fp) anser beträffande *tillgodoräknande av medel vid försäljning av anläggningar m. m.*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 34 börjar "Utskottet anser" och slutar "inte bifallas" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att myndigheterna bör stimuleras att vidta rationaliseringsåtgärder. En betydelsefull sådan stimulans vore att — som föreslås i motion 1701 — låta myndigheter för sin verksamhet få tillgodogöra sig realvärdet vid försäljning av anläggningar och materiel som har finansierats genom anslag inom fjärde huvudtiteln. Regeringen bör därför i regleringsbrev för budgetåret 1985/86 utarbeta bestämmelser med detta innehåll. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 44) i moment 4 b bort ha följande lydelse:

4. beträffande *besparingsprogrammet*

- b. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1701 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om tillgodoräknande av medel vid viss försäljning.

6 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7)

Eric Hägelmark (fp) anser beträffande *beslut om avkortning av reservbefälens tjänstgöringsskyldighet*.

dels att den del av utskottets anförande som på s. 40 börjar "Utskottet har inhämtat" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att avkortning av reservbefälens tjänstgöringsskyldighet bör beslutas på de nivåer i organisationen som föreslås i motion 1702. En sådan ordning överensstämmer med överbefälhavarens uppfattning och ligger i linje med strävandena till decentralisering inom försvarsmaktens organisation. Regeringen bör anmodas att utfärda bestämmelser i enlighet med motionärernas förslag.

dels att utskottets hemställan (s. 45) i moment 6 a bort ha följande lydelse:

6. beträffande *personalfrågor*

- a. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1702 som sin

mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om beslut rörande avkortning av reservbefälens tjänstgöringsskyldighet.

7 Ubåtsskydd (punkt 8)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Eric Hägelmark (fp) och Sten Andersson i Malmö (m) anser beträffande *helikoptrar för ubåtsjakt*

dels att del del av utskottets anförande som på s. 47 börjar "Beslut har" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Beslut har fattats om modifiering av tre helikoptrar i marinen och fyra helikoptrar i flygvapnet till samma standard som på marinens helikoptrar av typ 4 C för ubåtsjakt. Ombyggnaden beräknas vara klar den 1 juli 1985 för marinens helikoptrar och den 1 oktober 1986 för flygvapnets helikoptrar. Överföringen av helikoptrar från flygvapnet till marinen har planerats ske med två helikoptrar 1987 och två 1989, enligt uppgift i takt med att utbildade besättningar tillförs organisationen. Enligt *utskottets* bedömning har den beslutade förstärkningen av vår ubåtsjaktförmåga inte fått tillräckligt hög prioritet i planeringen för ifrågavarande helikoptrar. Eftersom ubåtsjakthelikoptrar har central betydelse för ubåtsskyddet bör helikoptrarna snarast överföras till ubåtsskyddsverksamheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 48) i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 8, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om helikoptrar för ubåtsskydd.

8 Ubåtsskydd (punkt 8)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c) och Sten Andersson i Malmö (m) anser beträffande *kustkorvetter och yrkesofficerare inom marinen*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 47 börjar "Kustkorvetterna blir" och på s. 48 slutar "bör inte bifallas" bort ha följande lydelse:

Kustkorvetterna blir ett betydelsefullt tillskott till vårt ubåtsskydd. En korvett levereras till marinen i slutet av 1985 och en under andra kvartalet 1986. Enligt överbefälhavarens ubåtsskyddsplan tidigareläggs den planerade anskaffningen av ytterligare fyra enheter. Regeringen har den 1 november beslutat om projektering av dessa. Framställning om anskaffning beräknas inkomma till regeringen under 1985. Beställningsbemyndigande har beräknats för denna anskaffning, som därför inte behöver bli

beroende av riksdagsbeslut hösten 1985. Efter det nya budgetårets ingång och så snart myndigheterna gjort framställning härom bör regeringen enligt *utskottets* mening utan dröjsmål ställa bemyndiganden till förfogande för beställning av korvetterna. Utskottet har alltså i denna del samma uppfattning som redovisas i motion 594 (m). Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Överbefälhavaren har i sin plan för ubåtsskyddet konstaterat att gällande personal- och värnpliktsramar för marinen inte är dimensionerade för den utökade freds- och krigsorganisatoriska verksamhet som ubåtsskyddet innebär. Överbefälhavaren föreslår att behovet av personal tillgodoses genom att personalramen successivt fram till budgetåret 1991/92 utökas med 125 personår. Försvarsministern förklarar sig inte beredd att ta ställning till den utökning av antalet yrkesofficerare inom marinen som framgår av överbefälhavarens planering. Detta betecknas i motion 594 (m) som mycket otillfredsställande. Motionärerna anser att överbefälhavarens förslag bör bifallas. I budgetpropositionen (s. 55) uttalar försvarsministern bl. a. att befälsbehovsutredningens förslag (Ds Fö 1985:3) måste beaktas när det gäller att ta ställning till överbefälhavarens förslag. *Utskottet* delar inte försvarsministerns mening.

Liksom armén och flygvapnet är marinen mitt uppe i ett omfattande rationaliserings- och besparingsarbete. Nya uppgifter genom ubåtsskyddsverksamheten har nu lagts på såväl flottan som kustartilleriet. Som anförs i motion 594 är det naturligt att i det läget beakta konsekvenserna i fråga om marinens personal. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en successiv utökning av marinens personalram — i enlighet med överbefälhavarens förslag — bör medges. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 48) i momenten 2 och 3 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 9, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om beställning av kustkorvetter,
3. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 10, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om marinens personalbehov.

9 Värnpliktsutbildningen (punkt 12)

Gunnar Björk i Gävle (c) och Ulla Ekelund (c) anser beträffande *särskild värnpliktsutredning*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 55 börjar ”*Utskottet* anser” och slutar ”av riksdagen” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de frågor som behandlas i motion 700 är så viktiga att en utredning av det slag motionärerna förordar bör komma till stånd. Särskild tyngdpunkt bör läggas på de värnpliktigas förmåner. Detta i all synnerhet som — t. ex. när det gäller dagersättningens storlek — riksdagsbeslutet om värnpliktsförmåner år 1983 inte har förverkligats av regeringen. Regeringen bör med utgångspunkt i vad som anförts i motion 700 anmodas att tillsätta en parlamentariskt förankrad utredning för de frågor motionärerna berör, i den mån dessa inte konstateras vara eller nyligen har varit föremål för utredning i annat sammanhang. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 58) i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:700 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om en utredning av vissa värnpliktsfrågor.

10 Ekonomiska resurser för det militära försvaret (punkt 14)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Eric Hägelmark (fp) och Sten Andersson i Malmö (m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 62 börjar "*Utskottet finner*" och slutar "*enligt motionsförslaget*" bort ha följande lydelse:

Det är ostridigt att det militära försvaret efter 1982 års försvarsbeslut har ålagts vissa uppgifter som inte var förutsedda vid försvarsbeslutet. Vidare har värnpliktsförmånerna förbättrats mer än vad som kompenseras genom prisregleringssystemet. Samtidigt finns angelägen verksamhet som inte rymms inom den ekonomiska planeringsramen. Detta talar enligt *utskottets* mening starkt för att riksdagen i denna del bör följa motion 594. Riksdagen bör alltså genom att bifalla motionsyrkandet — i linje med 1982 års försvarsbeslut i denna del — uppmana regeringen att snarast lämna förslag om särskild kompensation för här aktuella merkostnader.

dels att utskottets hemställan (s. 63) i moment 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen bifaller motion 1984/85:594, yrkande 7 om en framställning till regeringen.

11 Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 15)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin, (m), Ulla Ekelund (c), och Sten Andersson i Malmö (m) anser —

under förutsättning av bifall till reservation 3 — att utskottets hemställan (s. 69—70) i momenten 2 b, 6 a, 10 a och 14 a bort ha följande lydelse:

2. beträffande *Arméförband: Materielanskaffning*
 - b. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1984/85:594, yrkande 3, och 1984/85:1705, yrkande 3, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 372 200 000 kr.,
6. beträffande *Marinförband: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1984/85:594, yrkande 4, och 1984/85:1705, yrkande 4, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 186 700 000 kr.,
10. beträffande *Flygvapenförband: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1984/85:594, yrkande 5, och 1984/85:1705, yrkande 5, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 854 700 000 kr.,
14. beträffande *Operativ ledning m. m.: Materielanskaffning*
 - a. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1984/85:594, yrkande 6, och 1984/85:1705, yrkande 6, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 133 300 000 kr.

12 Civillförsvarets fortsatta utveckling (punkt 18)

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin och Sten Andersson i Malmö (alla m) anser beträffande *övningsrytmen inom civillförsvaret*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 74 börjar "Liksom inom" och slutar "kommunernas förtroendevalda" bort ha följande lydelse:

Civillförsvaret bör ha en hög mobiliseringsberedskap. Bristerna i krigsorganisationen och minskningen av denna talar också för att statsmakterna bör ansluta sig till civillförsvarsstyrelsens förslag att A-enheterna skall övas vart tredje år. *Utskottet* delar alltså den uppfattning härom som förs fram i motion 594 (m). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 75) i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 12, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om övningsrytmen inom civillförsvaret.

13 Civilförsvarets fortsatta utveckling (punkt 18)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c) och Sten Andersson i Malmö (m) anser beträffande *anskaffningen av andningsskydd*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 75 börjar "Utskottet kan" och slutar "försvarsministern förordar" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att den plan som försvarsministern förordar innebär en senareläggning i förhållande till 1982 års inriktning med två år. Bristen på andningsskydd inom civilförsvaret är allvarlig. Enligt utskottets mening bör därför inte godtas att anskaffningen slutförs senare än som förutsattes år 1982. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 76) i moment 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:594, yrkande 13, och 1984/85:1705, yrkande 7, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om anskaffningen av andningsskydd.

14 Civilförsvarets fortsatta utveckling (punkt 18)

Eric Hägelmark (fp) anser beträffande *skyddsrumshbyggandet*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 75 börjar "Försvarsministern behandlar" och slutar "(punkt 20)" bort ha följande lydelse:

Försvarsministern behandlar också *s k y d d s r u m s b y g g a n d e t*. Enligt 1982 års försvarsbeslut skall ske en hårdare styrning av detta till riskområden. Ett system med skyddsplaner skall införas. Med hänvisning till den nuvarande ekonomiska situationen anser försvarsministern att beställningen av nya skyddsrum i småhusområden bör starkt begränsas i avvaktan på att skyddsplanerna upprättas. Enligt motion 1265 (fp) bör riksdagen uttala att planeringen för skyddsrumshbyggande bör innebära återhållsamhet i sådana områden som vid kommande skyddsplanering kan antas bli betraktade som lågriskområden. Detta stämmer i och för sig överens med de riktlinjer som försvarsministern har angett. *Utskottet* finner det emellertid påkallat att riksdagen följer motion 1265 i denna del. Härigenom ges regeringen och myndigheterna ytterligare stöd för den återhållsamhet som för närvarande är motiverad. Ett förslag i samma motion om medelstillelningen för byggande av skyddsrum behandlar utskottet i det följande (punkt 20).

dels att utskottets hemställan (s. 76) i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1265, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om återhållsamhet vid skyddsrumshbyggandet.

15 Anslagsfrågor för civilförsvaret (punkt 20)

Eric Hägelmark (fp) anser — under förutsättning av bifall till reservation 14 — beträffande anslaget *Civilförsvaret: Skyddsrum*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 78 börjar "Utskottet har" och slutar "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående (punkt 18) förklarat sig tillstyrka att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1265 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om återhållsamhet vid skyddsrumshbyggandet. I konsekvens härmed föreslår utskottet under denna punkt att anslaget Civilförsvaret: Skyddsrum förs upp i statsbudgeten med ett belopp som understiger regeringens förslag med 100 milj. kr.

dels att utskottets hemställan (s. 78) i moment 3 b bort ha följande lydelse:

3. beträffande *Civilförsvaret: Skyddsrum*

- b. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:1265, yrkande 3, för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 583 000 000 kr.

16 Anslagsfrågor för det ekonomiska försvaret (punkt 23)

Eric Hägelmark (fp) anser beträffande anslaget *Beredskapslagring och industriella åtgärder*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 83 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "av budgetpropositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att för programmet Beklädnad m. m. bör under anslaget Beredskapslagring och industriella åtgärder beräknas 20 milj. kr. mindre än vad regeringen har räknat med. Detta motsvarar vad ÖEF har förordat för ändamålet. Som följd därav kan anslaget i enlighet med vad som föreslås i motion 2793 tas upp med ett 20 milj. kr. lägre belopp än regeringen har förordat. Riksdagen bör följaktligen avslå motion 1709, yrkande 3, eftersom motionen vidhåller det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet.

dels att utskottets hemställan (s. 83) i moment 3 b bort ha följande lydelse:

3. beträffande *Beredskapslagring och industriella åtgärder*

- b. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:2793 för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 152 485 000 kr.

17 Anslagsfrågor för det ekonomiska försvaret (punkt 23)

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin och Sten Andersson i Malmö (alla m) anser beträffande anslaget *Beredskapslagring och industriella åtgärder*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 83 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "av budgetpropositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de medel som i budgetpropositionen föreslås under anslaget Beredskapslagring och industriella åtgärder bör fördelas på det sätt som föreslås i motion 1709. Av de medel (20 milj. kr.) som tas från beklädnadsprogrammet bör sålunda 5 milj. kr. föras till delprogrammet Kemiska produkter m. m. och 15 milj. kr. till delprogrammet Metaller m. m. En sådan omfördelning skulle bättre motsvara beredskapens krav än den fördelning av medel som regeringen har räknat med. Detta framgår bl. a. av att den stämmer överens med den fördelning på de aktuella delprogrammen som ÖEF har förordat i sitt huvudalternativ i anslagsframställningen. ÖEF har bl. a. påtalat brister inom kemi- och metallprogrammen som det är angeläget att på detta sätt avhjälpa. Riksdagen bör följaktligen avslå motion 2793 eftersom motionen innebär förslag om ett mindre anslag än regeringen har föreslagit.

dels att utskottets hemställan (s. 84) i moment 3 c bort ha följande lydelse:

3. beträffande *Beredskapslagring och industriella åtgärder*
 - c. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:1709, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om fördelning av medel på program och delprogram inom anslaget.

18 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvar (punkt 27)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Eric Hägelmark (fp) och Sten Andersson i Malmö (m) anser beträffande *åtgärder mot desinformation*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 92 börjar "Utskottet vidhåller" och slutar "psykologiska försvaret" bort ha följande lydelse:

Enligt *utskottets* uppfattning är planläggning och motåtgärder mot desinformation i såväl fred som krig en viktig uppgift för vårt totalförsvar. Styrelsen för psykologiskt försvar har bl. a. till uppgift att följa utländsk informationsverksamhet som kan påverka svensk opinionsutveckling och inverka på försvarsviljan. Styrelsen skall vidare följa och i nära samverkan med försvarets forskningsanstalt bedriva forskning på det psykologiska försvarets, den psykologiska krigsföringens och angränsande områden. Utskottet anser det bl. a. mot denna bakgrund vara naturligt att det — som också förutsätts i motion 1707 — ankommer på styrelsen för psykologiskt försvar att svara för åtgärder m. m. mot desinformationsverksamhet. Frågans vikt gör det emellertid angeläget att styrelsens ansvar på området markeras genom att den — i enlighet med motion 1707 — av regeringen får ett särskilt uppdrag att inom ramen för sin verksamhet vidta åtgärder för

att klarlägga och motverka desinformation. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 92) i moment 1 a bort ha följande lydelse:

1. beträffande *Styrelsen för psykologiskt försvar*

- a. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1707 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om åtgärder mot desinformation.

19 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvar (punkt 27)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Eric Hägelmark (fp) och Sten Andersson i Malmö (m) anser beträffande *personalresurser vid civilbefälvarkanslierna*

dels att den del av utskottets anförande som på s. 90 börjar "Utskottet vill starkt" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill som ett ytterligare stöd för uppfattningen att personalresurserna vid civilbefälvarkanslierna är otillräckliga peka på att försvarets rationaliseringsinstitut har konstaterat detta i samband med att ledningen av de civila delarna av totalförsvaret setts över år 1984. Det är därför enligt utskottets mening nödvändigt att resterande tjänster tillförs civilbefälvarkanslierna under budgetåret 1986/87 i enlighet med vad som föreslås i motion 594. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 92) i moment 2 a bort ha följande lydelse:

2. beträffande *Civilbefälvarkanslierna*

- a. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:594, yrkande 15, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om personalförstärkning budgetåret 1986/87 av civilbefälvarkanslierna.

Särskilda yttranden

1 Ubåtsskydd (punkt 8) — marinens värnpliktsram

av Eric Hägelmark (fp).

I budgetpropositionen föreslås ingen utökning av värnpliktsramen för marinen i syfte att underlätta ubåtsskyddsverksamheten i enlighet med vad överbefälvaren har förordat. Utskottet biträder inte heller förslaget i

motion 1700 om en sådan utökning. Utskottet påpekar att i regeringens direktiv för överbefälhavarens fortsatta planering anges att de ökade behoven av värnpliktiga för ubåtsskydd skall tillgodoses. Enligt min mening hade inget hindrat att utskottet ställt sig positivt till en sådan ökning redan nu. Jag förutsätter att direktiven till överbefälhavaren medför att marinens värnpliktsram utökas så att behovet av värnpliktiga för ubåtsskyddsverksamheten blir tillgodosett.

2 Värnpliktsutbildningen (punkt 12) — skydd mot sabotageförband

av Eric Hägelmark (fp).

Stormakterna bedöms komma att utnyttja sabotage och angrepp på enskilda personer i skärpta lägen och i samband med krigsutbrott. Enligt min mening måste försvarets personal ha särskilt god utbildning för att kunna vinna framgång i strid mot sabotageförband, eftersom dessa förband är specialiserade. Utskottet biträder inte förslaget i motion 1699 om en översyn av grundutbildningen i syfte att redan i fred säkerställa tillräckligt många välutbildade värnpliktiga för skydd mot sabotageförband. Det anser att sådant skydd är en fråga som rör hela totalförsvaret och konstaterar att den f. n. uppmärksammas i skilda sammanhang. Jag förutsätter att pågående överväganden får som följd att en effektiv utbildning av värnpliktiga i skydd mot sabotageförband snarast kommer till stånd.

3 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvaret (punkt 27) — lokalisering av civilbefälhavarkanslier

av Eric Hägelmark (fp).

Utskottet anser att det inte finns någon anledning att inta annan ståndpunkt än regeringens när det gäller lokalisering av civilbefälhavarkansliet i Södra civilområdet. Detta innebär att Malmö t. v. behålls som lokaliseringsort för kansliet. Enligt min mening är kontakterna mellan civilbefälhavarens kansli och militärbefälhavarens stab så betydande att det är naturligt att civilbefälhavarkansliet i Södra civilområdet flyttas från Malmö till Kristianstad där militärbefälhavaren har sin stab. Jag utgår från att frågan kommer att övervägas ytterligare och att regeringen så snart som möjligt, i enlighet med vad som föreslås i motion 344 (m) och i linje med motion 597 (s), beslutar att flytta civilbefälhavarens kansliort från Malmö till Kristianstad.

<i>Bilaga 1</i>	Behandlas i betänkande
	utsk. reserv.
	hemst. nr
	p.:mom.

Sammanställning av motionsyrkanden

1984/85:317 av Ulla Tillander (c) och Martin Olsson (c) vari yrkas att 7:7 a
riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om lagstadgad rätt till
ledighet för insatser i frivilliga försvarsorganisationer.

1984/85:321 av Rune Torwald (c) och Lennart Brunander (c) vari yrkas att 4:1
riksdagen begär att regeringen i samråd med resp. landsting snarast utreder
vilka möjligheter som föreligger att genom ökad samordning av militär och
civil sjukvård uppnå största möjliga besparingar.

1984/85:344 av Bo Lundgren m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att 27:2 b
civilbefälhavarens kansli för södra civilområdet skall stationeras i Kris-
tianstad.

1984/85:345 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos 7:4 a
regeringen begär en översyn av redovisningen vid försvaret, så att kostna-
den för konsulter kan direkt avvägas mot kostnaden för anställd personal.

1984/85:422 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en ändring av vapenfrilagen i 3:2 b 1
enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen, om yrkande 1 ovan inte bifalls, hos regeringen begär en 3:2 c 1
översyn av vapenfrilagen.

1984/85:466 av Bertil Måbrink (vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för 7:3 f
en utveckling av näringslivet i Blekinge län och hos regeringen hemställer
om åtgärder innebärande en översyn av de militära skyddsområdena i
syfte att kraftigt minska deras areal i Blekinges kustland och skärgård.

1984/85:496 av Ulle Ekelund (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen 15:32 a
begär att ytterligare 3 milj. kr., utöver det i propositionen anvisade för-
slagsanslaget på 75 milj. kr., anvisas till Frivilliga försvarsorganisationer
m. m.

1984/85:497 av Lars Tobisson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att som 7:3 e
sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten
av att stärka försvarsberedskapen på västkusten.

1984/85:594 av Ulf Adelson m. fl. (m) vari yrkas 6:1 2

1. att riksdagen beslutar att det militära försvaret skall tillföras ytterli-
gare 235 milj. kr. på tilläggsstat 1984/85 i syfte att möjliggöra full kompen-
sation för under 1984 inträffade prisstegringar,

Behandlas i betänkande
utsk. reserv.
hemst. nr
p.mom.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i 7:2 motionen anförts om vikten av planering för oförändrad köpkraft i framtida försvarsbeslut, 3
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 372,3 milj. kr., 15:2 b 11
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 186,7 milj. kr., 15:6 a 11
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 854,7 milj. kr., 15:10 a 11
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 133,3 milj. kr. 15:14 a 11
7. att riksdagen av regeringen begär förslag till finansiering av de uppgifter utöver gällande planering och vad priskompensationssystemet medger som föreslås i propositionen vad avser bl. a. värnpliktsförmåner, 14:3 10
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om snabbt överförande av helikoptrar för ubåtsjaktuppgifter till marinen, 8:1 7
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tidigarelagd beställning av fyra kustkorvetter, 8:2 8
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om marinens personalramar, 8:3 8
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om studier av olika möjligheter att i samband med 1987 års försvarsbeslut förstärka luftförsvaret, 7:3 b 4
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningsrytmen inom civilförsvaret, 18:1 12
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om genomförande av programmet för anskaffning av skyddsmasker etc., 18:3 13
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förberedelser för barnomsorg i krig, 25:3
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tjänster vid civilbefälvarkanslierna, 27:2 a 19
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om anslag till de frivilliga försvarsorganisationerna, 15:32 a

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

1984/85:596 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen 13:1
begär att regeringen ser över utbildning och skyddsbestämmelserna inom
försvarsmakten.

1984/85:597 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos 27:2 c
regeringen begär att vid lämplig tidpunkt från fall till fall gemensam
kansliort fastställs för civilbefälhavarnas och militärbefälhavarnas kans-
lier.

1984/85:700 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos 12:1 9
regeringen begär att de i motionen upptagna frågorna behandlas i en
särskild värnpliktsutredning.

1984/85:846 av Pär Granstedt (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att 12:2
hemställa att regeringen utarbetar förslag till läroplan för värnpliktsutbild-
ningen.

1984/85:847 av Bengt-Ola Rytter m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin 7:5 e
mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om att upprustning
av Rommehedslägre enligt tidigare riksdagsbeslut snarast kommer till
stånd.

1984/85:981 av Ingrid Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin 12:3
mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändring
av regler för anstånd med militärtjänstgöring för ensamstående fäder.

1984/85:982 av Karin Israelsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos 12:4
regeringen begär förslag som gör det möjligt att i större utsträckning
utnyttja värnpliktiga och repetitionstjänstgörande på våra förband som
blodgivare.

1984/85:983 av Inger Koch (m) och Lars Hjertén (m) vari yrkas att riks- 7:5 b
dagen som sin mening ger regeringen till känna att ekonomiska åtgärder
beträffande löneförmånerna för försvarets piloter snarast bör vidtas för att
därmed minska flygföraravgången inom försvaret.

1984/85:984 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar att den i motionen citerade meningen från pro- 3:1 a
position 1981/82:102, om att materielanskaffningen till det svenska mili-
tära försvaret inte får leda till att Sverige kommer i beroendeställning till
något annat land, fortfarande skall vara giltig,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om sammanslag- 4:2
ning av militära och civila myndigheter i enlighet med vad som framförs
i motionen,

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

3. att riksdagen uttalar att någon "samproduktion" av stridsvagnar, 7:3 a
liknande JAS-projektet, inte får planeras,

4. att riksdagen beslutar att anslaget i proposition 1984/85:100, bilaga 15:35
6, punkt E 19. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret mins-
kas med 1 500 000 000 kr. till 650 000 000 kr.,

5. att riksdagen beslutar att JAS-projektet snarast avbryts och hos rege- 9:1
ringen hemställer om initiativ i samband härmed,

6. att riksdagen, om förslaget i yrkande 5 inte vinner bifall, hos regering- 9:2
en begär en redogörelse för hur den av riksdagen beslutade minskningen
av anslagsramen för JAS-projektet skall genomföras,

7. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till att öka civila, 8:4
statliga myndigheters resurser i de svenska skärgårdarna i enlighet med
vad som anförs i motionen,

8. att riksdagen hos regeringen begär en grundlig redogörelse för orsa- 8:5
kerna till att den svenska marina ledningen inte följt utvecklingen inom
undervattenstekniken och haft en så dålig beredskap som manifesterades
vid U 137:s grundstötning,

9. att riksdagen hos regeringen hemställer om tilläggsdirektiv till för- 3:2 a
svarsutredningen i enlighet med motionens förslag.

1984/85:1063 av Inger Koch (m) och Lars Hjertén (m) vari yrkas att 7:5 c
riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en helikopterflygar-
utbildning på högskolenivå snarast bör organiseras och att den i lämplig
omfattning bör samordnas militärt och civilt.

1984/85:1161 av Karin Ahrlund (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) 7:5 f
vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att bebyggelsen vid Revingehed
bevaras.

1984/85:1264 av Anita Bråkenhielm (m) vari yrkas att riksdagen som sin 7:5 g
mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande re-
sursbehov vid specialtruppslagens regementsledningar.

1984/85:1265 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen i skrivelse till regeringen uttalar att den hemskyddsor- 18:2
ganisation som planeras inom civilförsvaret bör ses som kontaktorgan
mellan befolkningen och alla civila totalförsvargrenar,

2. att riksdagen uttalar att planeringen för skyddsrummbyggnad bör 18:4
utgå från återhållsamhet med pengar till skyddsrum i sådana områden som
vid kommande kommunal skyddsplanering kan antas bli betraktade som
lågriskområden,

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.mom.	

3. att riksdagen beslutar att anslaget till skyddsrum skall vara 100 milj. kr. lägre än vad regeringen föreslagit. 20:3 b 15

1984/85:1266 av Anita Persson (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en skyndsam undersökning av möjligheterna att få till stånd en civilt och militärt samordnad helikopterutbildning på Nyköping/Oxelösund flygplats. 7:5 d

2. att riksdagen beslutar att som sin mening uttala att flyttningen av arméns helikopterflygarutbildning i avvaktan på resultateten av nämnda undersökning t. v. uppskjuts. 7:5 d

1984/85:1267 av Roland Sundgren (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om likvärdig ersättning för hemvärns- och civilförsvarskurser. 7:7 b

1984/85:1268 av Anders Svärd (c) och Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdrag till ÖEF att undersöka förutsättningarna för att utnyttja befintliga bergtrum i Kvarntorp för beredskapsändamål. 23:6

1984/85:1494 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder för att minska sårbarheten i centrala datasystem i enlighet med motionens förslag. 3:2 a

1984/85:1698 av Göran Allmér (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående materiel till hemvärnet. 15:2 a

1984/85:1699 av Kerstin Ekman (fp) vari yrkas att riksdagen uttalar att en snabb översyn av grundutbildningen bör ske i syfte att redan i fred och året runt säkerställa tillräcklig mängd välutbildad värnpliktig personal för skydd mot sabotageförband. 12:5

1984/85:1700 av Kerstin Ekman (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att marinens värnpliktsram t. v. kan utökas så att ubåtsskyddsverksamheten kan genomföras på lämpligaste sätt. 8:6

1984/85:1701 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring i regleringsbrevet så att myndigheterna får tillgodogöra sig medlen vid försäljning. 7:4 b 5

1984/85:1702 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att förbandscheferna bemyndigas 7:6 a 6

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

besluta avkorta reservbefälens tjänstgöringsskyldighet med högst tio dagar,

2. att riksdagen hos regeringen begär att överbefälhavaren bemyndigas 7:6 a 6
besluta om avkortning av tjänstgöringsskyldigheten över tio dagar.

1984/85:1703 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för att MKV/KA 4 bör bibehålla ansvaret för 7:3 e
de fartygsförband som har sin hemmahörighet på västkusten, även inom
ramen för myndighetens nya organisation och lokalisering,
2. att riksdagen uttalar sig för att en ökad förnyelse av det fasta kustar- 7:3 e
tilleriet på västkusten bör ske i syfte att bibehålla insatsberedskap och
försvarseffekt.

1984/85:1704 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar begära att regeringen får i uppdrag att redovisa 7:3 d
konkrets förslag hur den fredstida luftövervakningen av vårt territorium i
övre Norrland kan förbättras.
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att regeringen låter 7:3 d
närmare utreda vad som i övrigt anförts i motionen av ytterligare bered-
skapsåtgärder såväl i övre Norrland som i Östersjöområdet.

1984/85:1705 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i 3:1 b
motionen anförts om inriktningen av svensk försvarspolitik,
2. att riksdagen beslutar begära att regeringen återkommer på tilläggs- 6:1 2
stat med priskompensation till det militära försvaret i enlighet med motio-
nen med 240 milj. kr.,
3. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för arméför- 15:2 b 11
band får läggas ut inom en kostnadsram av 2 372,2 milj. kr.,
4. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för marinför- 15:6 a 11
band får läggas ut inom en kostnadsram av 2 186,7 milj. kr.,
5. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för flygför- 15:10 a 11
band får läggas ut inom en kostnadsram av 1 854,7 milj. kr.
6. att riksdagen medger att beställningar av materiel m. m. för operativ 15:14 a 11
ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 133,3 milj. kr.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen 18:3 13
anförts om fullföljande av programmet för anskaffning av skyddsmasker
och andningsskydd i enlighet med 1982 års beslut.
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen 25:3
anförts för planeringen för barnomsorg i krig.

Behandlas i	betänkande
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

1984/85:1706 av Birger Hagård (m) vari yrkas att riksdagen som sin 7:7 c
mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om återinförande av
tjänstebrevsrätten för de frivilliga försvarsorganisationerna.

1984/85:1707 av Eric Hägelmark (fp) vari yrkas att riksdagen hos regering- 27:1 a 18
en begär att styrelsen för psykologiskt försvar ges i uppgift att inom ramen
för sin verksamhet vidta åtgärder för att kartlägga och motverka desinfor-
mation.

1984/85:1708 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos 3:2 d
regeringen begär en utredning om möjligheterna till en psykologorganisa-
tion inom totalförsvaret.

1984/85:1709 av Göthe Knutson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i 21:1
motionen anförts om inriktningen av det ekonomiska försvaret.

3. att riksdagen begär att regeringen företar en ändrad anslagsfördel- 23:3 c 17
ning inom ÖEF:s totala anslagsram i enlighet med vad som föreslås i
motionen.

1984/85:1710 av Evert Svensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen ger 3:2 c 1
regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av vapen-
frilagen.

1984/85:1711 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller vad som i motionen 7:1
sagts om nödvändigheten av att fullfölja 1982 års försvarsbeslut.

2. att riksdagen i skrivelse till regeringen betonar vad som i motionen 7:2 3
anförts om behovet att hålla nere "bemyndigandekvoterna" inför ett nytt
försvarsbeslut.

3. att riksdagen i skrivelse till regeringen framhåller behovet av fortsatta 7:5 a
rationaliseringar i försvarets fredsorganisation i syfte att hålla nere försva-
rets driftkostnader.

4. att riksdagen beslutar att försvaret skall tilldelas priskompensations- 6:1 2
medel för innevarande budgetår så att full priskompensation ges även för
kalenderåret 1984, för vilket enligt preliminära beräkningar krävs ett till-
skott på 240 milj. kr.

1984/85:2423 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen 3:2 a
som sin mening ger regeringen till känna att 1984 års försvarskommitté bör
få i uppdrag att föreslå konkreta åtgärder för att få till stånd en helhetssyn
på sårbarhetsfrågorna, i enlighet med vad som anförts i motionen.

Behandlas i betänkande
utsk. reserv.
hemst. nr
p.mom.

1984/85:2425 av Birger Hagård (m) vari yrkas

7:6 b

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 1972 års uttalade princip "samma befälsnivå — samma tjänsteställning/grad" även i 1978 års befälsordning skall få bli den vägledande grunden i tjänsteställningssystemet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sådana övergångsbestämmelser bör tillskapas vid införandet av den nya befälsordningen, att sådana värnplikts- och reservbefäl som färdigutbildats till fanjunkare före den 1 juli 1972 med tillgodoräknande av tidigare genomgången utbildning kan placeras i krigsbefattning på plutonchefs- och i vissa fall kompanichefsnivå (motsvarande) och ges häremot svarande tjänsteställning och grad,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att övrig sådan personal som efter den 1 juli 1972 genom frivillig eller annan kompletterande utbildning fördärvat motsvarande kompetens ges samma möjligheter att nå motsvarande tjänsteställning.

1984/85:2426 av Eric Hägelmark m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening uttalar att en svensk utvecklande robotindustri i det längsta bör bibehållas,

2. att riksdagen begär att regeringen upptar samtal med aktuella robotindustrier i syfte att få klarhet i hur den totalt för statsmakterna mest kostnadseffektiva industrisamverkan bör vara organiserad,

3. att riksdagen hos regeringen begär att en särskild robotberedning tillsätts under den tid som krävs för att skapa underlag för fortsatta politiska beslut inom robotområdet,

4. att riksdagen hos regeringen begär att överbefälhavaren ges i uppdrag att i studie- och systemplaner redovisa alternativ för hur robotsystem kan utnyttjas på enklare plattformar i syfte att den operativa effekten skall kunna bibehållas och medel kunna frigöras för att bevara en svensk utvecklande robotindustri.

1984/85:2427 av Siri Häggmark (m) och Jens Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att stärka försvarsberedskapen på västkusten.

1984/85:2428 av Gunnar Hökmark m. fl. (m) vari yrkas

7:3 c

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående inriktningen av Storstockholms försvar på kort sikt,

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i 7:3 c motionen anförts angående särskilda studier av behoven på lång sikt för Stockholms försvar som en grund för 1987 års försvarsbeslut.

1984/85:2557 av Stig Gustafsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin 7:5 c mening ger regeringen till känna att en militärt och civilt samordnad helikopterflygutbildning av högskolekaraktär snarast bör komma till stånd.

1984/85:2781 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 1 att riks- 13:2 dagen beslutar att politiska för- och rättigheter införs på de militära förbanden, i enlighet med vad som föreslås i motionen.

1984/85:2793 av Björn Molin (fp) och Christer Eirefelt (fp) vari yrkas att 23:3 b 16 riksdagen anvisar 152 485 000 kr. under försvarsdepartementets anslag H 3. Beredskapslagring och industriella åtgärder.

Utvecklingen av utgifterna för totalförsvaret och dess komponenter (milj. kr.)

Ur försvarsstatistik från försvarsdepartementet

Budgetår		1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	1984/85
Militära försvaret	Mkr	9 834	10 701	12 314	13 707	15 278	16 675	18 355	18 750	20 790	21 186
	%	92,0	93,2	88,5	90,7	88,9	90,1	85,5	85,1	83,9	87,4
Civil- försvaret	Mkr	183	218	257	283	314	401	563	676	1 064	1 083
	%	1,7	1,9	1,8	1,9	1,8	2,2	2,6	3,1	4,1	4,5
Ekonomiska försvaret ¹	Mkr	532	400	1 119	883	1 329	1 133	2 237	2 240	2 536	1 459
	%	5,0	3,5	8,0	5,8	7,7	6,1	10,4	10,2	10,2	6,0
Övrigt totalförsvär ²	Mkr	138	169	232	238	255	293	319	382	456	500
	%	1,3	1,4	1,7	1,6	1,5	1,6	1,5	1,7	2,0	2,1
Totalt	Mkr	10 687	11 486	13 922	15 112	17 177	18 502	21 474	22 048	24 786	24 228
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Källa: Budgetpropositionen för resp. år

¹ Inklusive medel som tillförs ekonomiska försvaret över oljelagringsfonden.

² I posten övrigt totalförsvär ingår de verksamheter som finns redovisade i budgetpropositionen.

Kommentar: Den för budgetåret 1983/84 genomförda departementsreformen innebär att försvarsdepartementet har fått ett vidgat ansvar för totalförsvaret. Till departementets verksamhetsområde har bl. a. förts det ekonomiska försvaret. Under perioden 1981/82—1983/84 avsattes i förhållande till övriga år i tabellen mer resurser (ca 1 000 milj. kr.) till oljelagringsfonden.

Från och med 1983/84 räknas ej försvarsdepartementets egna utgifter in i det militära försvarets ram. För jämförbarheten har dock försvarsdepartementets utgifter räknats in i det militära försvarets utgifter även för 1983/84 och 1984/85.

T. o. m. budgetåret 1982/83 avser redovisningen i princip den faktiska medelsförbrukningen.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	1
FÖRSVARSDEPARTEMENTET M. M.	3
Utskottet	3
FÖRBEREDELSE FÖR 1987 ÅRS TOTALFÖRSVARSBESLUT	4
SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITIKEN M. M.	4
Föredragande statsrådet	4
Motioner	6
Utskottet	7
Säkerhets- och försvarspolitiken	7
Totalförsvaret	9
Hemställan	14
STRUKTURFÖRÄNDRINGAR OCH SAMORDNING	14
Föredragande statsrådet	15
Motioner	15
Utskottet	15
VERKSAMHETEN INOM DET MILITÄRA FÖRSVARET	
UNDER BUDGETÅRET 1983/84	17
VERKSAMHETEN INOM DET MILITÄRA FÖRSVARET	
UNDER BUDGETÅRET 1984/85	17
Motioner	17
Utskottet	18
DET MILITÄRA FÖRSVARETS FORTSATTA	
UTVECKLING	20
Föredragande statsrådet	20
Motioner	24
Utskottet	27
Krigsorganisationens utveckling m. m.	27
Besparingsprogrammet	31
Fredsorganisationens utveckling m. m.	34
Personalfrågor	39
Frivillig försvarsverksamhet	41
Utveckling av informationssystem	43
Hemställan	43
UBÅTSSKYDD	45
Föredragande statsrådet	45
Motioner	46
Utskottet	46
JAS-PROJEKTET	48
Föredragande statsrådet	49
Motion	49
Utskottet	49
FÖRSVARSHANDLINGAR	50
Föredragande statsrådet	50
Motion	50
Utskottet	51
FÖRSÖK MED DECENTRALISERAD PRODUKTIONS-	
LEDNING	52
VÄRNPLIKTSUTBILDNINGEN	53
Föredragande statsrådet	53
Motioner	54

Utskottet	54
VÄRNPLIKTIGAS MEDINFLYTANDE	58
Föredragande statsrådet	58
Motioner	59
Utskottet	59
EKONOMISKA RESURSER FÖR DET	
MILITÄRA FÖRSVARET	60
Föredragande statsrådet	61
Motion	61
Utskottet	62
ANSLAGSFRÅGOR FÖR DET MILITÄRA	
FÖRSVARET	63
Motioner	65
Utskottet	66
VERKSAMHETEN INOM CIVILFÖRSVARET 1983/84	72
VERKSAMHETEN INOM CIVILFÖRSVARET 1984/85	72
CIVILFÖRSVARETS FORTSATTA UTVECKLING	72
Föredragande statsrådet	73
Motioner	73
Utskottet	74
EKONOMISKA RESURSER FÖR CIVILFÖRSVARET	76
Utskottet	76
ANSLAGSFRÅGOR FÖR CIVILFÖRSVARET	77
Motion	78
Utskottet	78
DET EKONOMISKA FÖRSVARETS FORTSATTA	
UTVECKLING	78
Föredragande statsrådet	79
Motion	79
Utskottet	79
EKONOMISKA RESURSER FÖR DET EKONOMISKA	
FÖRSVARET	80
Utskottet	81
ANSLAGSFRÅGOR FÖR DET EKONOMISKA	
FÖRSVARET	81
Motioner	82
Utskottet	82
ÖVRIGT TOTALFÖRSVAR FORTSATTA	
UTVECKLING	84
Utskottet	84
DEN KOMMUNALA BEREDSKAPEN	85
Föredragande statsrådet	85
Motioner	85
Utskottet	86
EKONOMISKA RESURSER FÖR ÖVRIGT	
TOTALFÖRSVAR M. M.	88
Utskottet	88
ANSLAGSFRÅGOR FÖR ÖVRIGT	
TOTALFÖRSVAR	88
Motioner	89
Utskottet	89
ÖVRIGA ANSLAGSFRÅGOR	93

RESERVATIONER

1 Säkerhets- och försvarspolitiken (punkt 3) — totalförsvaret — vapenfri tjänst (fp)	94
2 Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1984/85 (punkt 6) (m, c, fp)	96
3 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7) — säkerheten i planeringen (m, c)	97
4 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7) — luftförsvaret (m)	98
5 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7) — tillgodoräknande av medel vid försäljning av anläggningar m. m. (fp) ..	99
6 Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 7) — beslut om avkortning av reservbefälens tjänstgöringsskyldighet (fp)	99
7 Ubåtsskydd (punkt 8) — helikoptrar för ubåtsjakt (m, c, fp)	100
8 Ubåtsskydd (punkt 8) — kustkorvetter och yrkesofficerare inom marinen (m, c)	100
9 Värnpliktsutbildning (punkt 12) — särskild värnpliktsutredning (c)	101
10 Ekonomiska resurser för det militära försvaret (punkt 14) (m, c, fp)	102
11 Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 15) (m, c)	102
12 Civilförsvarets fortsatta utveckling (punkt 18) — övningsrytmen inom civilförsvaret (m)	103
13 Civilförsvarets fortsatta utveckling (punkt 18) — anskaffningen av andningsskydd (m, c)	104
14 Civilförsvarets fortsatta utveckling (punkt 18) — skyddsrumbygandet (fp)	104
15 Anslagsfrågor för civilförsvaret (punkt 20) — Civilförsvar: Skyddsrum (fp)	105
16 Anslagsfrågor för det ekonomiska försvaret (punkt 23) — Beredskapslagring och industriella åtgärder (fp)	105
17 Anslagsfrågor för det ekonomiska försvaret (punkt 23) — Beredskapslagring och industriella åtgärder (m)	105
18 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvaret (punkt 27) — åtgärder mot desinformation (m, c, fp)	106
19 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvaret (punkt 27) — personalresurser vid civilbefälhavarkanslierna (m, c, fp)	107

SÄRSKILDA YTTRANDE

1 Ubåtsskydd (punkt 8) — marinens värnpliktsram (fp)	107
2 Värnpliktsutbildningen (punkt 12) — skydd mot sabotageförband (fp)	108
3 Anslagsfrågor för övrigt totalförsvaret (punkt 27) — lokalisering av civilbefälhavarkanslier (fp)	108

BILAGOR

1 Sammanställning av motionsyrkanden	109
2 Utvecklingen av utgifterna för totalförsvaret och dess komponenter	118

